

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Kópavogi 8. maí 2012

Efni: Umsögn um þskj. 1137, 704 mál.

Sendendur: Aðalsteinn Sigurðsson Kt: 040978-5349 og Arnar Kristinsson Kt: 290369-5179.

Óskúm við eftir að gera eftirfarandi athugasemdir við frumvarp þetta til laga um neytendalán: Í fyrsta lagi teljum við að átelja verði þau vinnubrögð harðlega að frumvarp til laga sem varðar svo mikilvægt málefni sem lán til neytenda, skuli koma fram svo seint sem raun ber vitni. Sérstaklega verður að nefna að í ódagsettu skjali sem ber heitið „Neytenda- og heilsuvernd“ og inniheldur svör íslenskra stjórnvalda við ýmsum spurningum varðandi þennan málaflokk kemur skýrt fram að tilskipun 2008/48/EB verði innleidd í íslenskan rétt í síðasta lagi hinn 12. maí 2010.¹ Réttast væri því að okkar mati að draga frumvarp þetta til baka og leggja það fram á nýjan leik á haustþingi en þá gæfist hagsmunaaðilum og þingmönnum tækifæri til að kynna sér frumvarpið og hægt væri að fjalla um það á þann hátt sem það á skilið.

Vegna hins skamma tíma sem gefinn er gefst því miður ekki tími til að kynna sér frumvarp þetta að neinu marki og miðast athugasemdir þessar því einungis við þau atriði sem blasa við að gera þurfi bragarbót á.

Í 3. mgr. 21. gr. frumvarpsins sem fjallar um útreikning á árlegri hlutfallstölu kostnaðar við þær aðstæður að vextir eða önnur gjöld séu breytileg er kveðið á um að miða skuli við óbreytt verðlag þegar samningur inniheldur verðtryggingu. Sambærilegt ákvæði er einnig að finna í núgildandi lögum um neytendalán nr. 121/1994. Þegar litið er til tilgangs tilskipunar 2008/48/EB um að neytendur skuli fá sem gleggstar upplýsingar um heildarkostnað við lántökuna og að upplýsa skuli þá um endanlegan kostnað, sbr. t.d. g. lið 7. gr. og g. lið 10. gr. frumvarpsins þá verður að teljast æði undarlegt að miða skuli við í útreikningum að verðbólga

---

¹Skjalið má finna á slóðinni: [http://www.vidraedur.is/media/esb_svor/28 - Consumer and Health Protection/Chapter 28 - final.pdf](http://www.vidraedur.is/media/esb_svor/28_-_Consumer_and_Health_Protection/Chapter_28_-_final.pdf) (Umrætt svar er efst á bls. 23)

sé engin á lánstímanum. Nægilega hefur komið í ljós á undanförunum árum hvaða forsendubrest slíkt hefur haft í för með sér en neytendur hafa um langa hríð greitt af lánum sínum kostnað sem er gríðarlega mikið hærri en gefinn er upp við lántöku að sé áætlaður kostnaður. Jafnframt verður að líta hér til orðalags 4. mgr. 19. gr. tilskipunarinnar en á henni byggir 3. mgr. 21. gr. frumvarps þessa: „In the case of credit agreements containing clauses allowing variations in the borrowing rate and, where applicable, charges contained in the annual percentage rate of charge but unquantifiable at the time of calculation, the annual percentage rate of charge shall be calculated on the assumption that the **borrowing rate and other charges will remain fixed in relation to the initial level** and will remain applicable until the end of the credit agreement.“

Skýrt er kveðið á um það í hinum enska texta tilskipunarinnar að allur breytilegur kostnaður skuli talinn með í útreikningi á árlegri hlutfallstölu kostnaðar og þá með beinni vísan í það hlutfall sem viðkomandi kostnaðarþáttur tekur mið af. Því miður hefur það verið látið átölulaust í eldri löggjöf af þessu tagi að neytendur séu blekkir með þessum hætti en ekki verður við það unað og er algerlega nauðsynlegt að okkar mati að finna ásættanlega útfærslu á því hvernig verðbótaþátturinn verður tekinn með við útreikning á árlegri hlutfallstölu kostnaðar. Tíðkast hefur um langt árabil að ræða um verðbætur á þann hátt að þær séu ekki kostnaður heldur einvörðungu leiðrétting á verðmæti gjaldmiðilsins, ekki verður fallist á þau rök þar sem að verðbætur teljast til tekna í ársreikningum lánveitenda og af þeim er þar að auki greiddur fjármagnstekjuskattur. Það sem teljast tekjur hjá einum verður því að teljast til gjalda hjá gagnaðila hans og samkvæmt því eru verðbætur ekkert annað en breytilegur kostnaður við lántöku sem ber að taka tillit til við útreikning á árlegri hlutfallstölu kostnaðar. Benda má á í þessu sambandi að það að miða við að verðbólga verði engin á lánstímanum má jafna við þá aðstöðu að ef samið væri um breytilega vexti skyldi við útreikning á árlegri hlutfallstölu kostnaðar reikna með að vextir væru 0%. Þessu til viðbótar má nefna að við teljum að leggja þurfi í þá vinnu að kynna fyrir almenningi hugtakið „árleg hlutfallstala kostnaðar“ en almenningur veit almennt ekki hvað í þessu hugtaki felst.

Jafnframt teljum við að í IX kafla frumvarpsins sem fjallar um eftirlit, bótaskyldu og gildistöku sé allt of skammt gengið. Teljum við að stórauka þurfi valdheimildir aðila eins og Neytendastofu og Talsmanns neytenda og má þá leita í smiðju frænda vorra á hinum Norðurlöndunum með útfærslu á þeim heimildum og að auki þá vanti algerlega að tiltaka viðurlög en samkvæmt 23. gr. tilskipunarinnar er slíkt fortakslaus skylda og skulu viðurlögin vera skilvirk í hlutfalli við brot og letjandi. (e. proportionate and dissuasive)

Jafnframt leggjum við til að gerð verði breyting á frumvarpinu þess efnis að fortakslaust verði bannað að verðtryggja neytendalán og er þá ekki þörf á ákvæði um hvernig verðlagsbreytingar skuli hafa áhrif við útreikning árlegrar hlutfallstölu kostnaðar.

Undirritaðir telja að í stað orðsins „lánveitandi“ í 1. mli. 1. mgr. 23. gr. frumvarpsins sé rétt að komi orðið „seljandi“ þannig að engum vafa sé undirorpið að einvörðungu í þeim tilfellum þar sem seljandi hlutar er jafnframt lánveitandi sé mögulegt að setja eignarréttarfyrirvara. Ákaflega óeðlilegt verður að teljast að lánveitandi sem ekki er jafnframt seljandi gæti sett eignarréttarfyrirvara. Myndi þessi orðalagsbreyting hindra misbeitingu þessa ákvæðis að okkar mati.

Það er jafnframt skoðun okkar að setja verði ákvæði í lögina þess efnis að lánveitendum sé ekki heimilt að vörslusvipta lántaka umráðum hlutar sem keyptur er með samningi sem fellur undir gildissvið laganna nema með atbeina hins opinbera en það er eini aðilinn sem bær er til þess að stjórnlögum að svipta menn vörslum hluta sem þeir hafa umráð yfir skv. samningi.

Augljóst verður að telja að verði frumvarp þetta óbreytt að lögum verði lögð fram kæra hjá Eftirlitsstofnun EFTA vegna rangrar innleiðingar á tilskipun, þar sem a.m.k. sum þeirra atriða sem bent hefur verið á eru augljóslega ekki í samræmi við markmið og/eða texta tilskipunarinnar.

Virðingarfyllt,

Aðalsteinn Sigurðsson

Arnar Kristinsson

Alþingi
Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 17. maí 2012

Efni: Umsögn um 704. mál á þskj. 1137, Neytendalán

Með vísan til fyrri athugasemda okkar við frumvarp til laga um neytendalán og fund okkar með hæstvirtri efnahags- og viðskiptanefnd þann 14. maí sl. óskum við eftir að gera eftirfarandi viðbótarathugasemdir og tillögur að breytingum á frumvarpinu. Á framangreindum fundi lýstum við áhyggjum af því að frumvarp þetta væri óskýrt og óaðgengilegt neytendum en sambærilegar áhyggjur má einnig finna í athugasemdum Seðlabanka Íslands. Teljum við því rétt að ítreka þá skoðun okkar að best færi á því að frumvarp þetta yrði dregið til baka og sumarið notað til þess að reyna að einfalda það svo sem nokkur kostur er auk þess sem við teljum að ákaflega mikið væri hægt að læra af lögum um neytendalán í Danmörku sem veita mun betri vernd en gert er ráð fyrir í lögum þessum. Í frumvarpinu kemur fram að meðal þess sem stefnt er að sé að fella starfsemi svonefndra smálánafyrirtækja undir löggjöf um neytendalán. Mætti ná því markmiði með því einungis að fella niður a. lið 2. gr. núgildandi laga um neytendalán nr. 121/1994. Þar með væri starfsemi smálánafyrirtækja felld undir núgildandi löggjöf og tími ynnist til þess að lagfæra það frumvarp sem hér er til umfjöllunar og gera það eins skýrt fyrir neytendur og kostur er.

Með lögum um neytendalán nr. 30/1993, síðar nr. 121/1994 var lögð sú skylda á lánveitendur neytendalána að þeir birtu bæði í auglýsingum og samningum hlutfallstölu kostnaðar, sem reiknuð skyldi eftir formúlu sem fylgdi tilskipunum evrópuráðsins nr. 87/102/EB. Í dag, tæpum 19 árum eftir lagasetninguna heyrir það til undantekninga ef hlutfallstala kostnaðar er gefin upp í auglýsingum, hvort sem er um að ræða auglýsingar banka, verslana eða annarra sem auglýsa neytendalán. Í raun eru tvær ástæður fyrir því að fyrirtæki komast upp með það að sniðganga þessa löggjöf. Önnur ástæðan er sú að Neytendastofa, sem á skv. lögnum að hafa eftirlit með framkvæmd þeirra hefur lítið sinnt þessum málaflokk. Hin ástæðan, sem í raun er aðalástæðan, er að þetta fyrirbæri, hlutfallstala kostnaðar, hefur aldrei verið kynnt fyrir almenningi. Afleiðingin er sú að hinn almenni neytandi veit ekki að skylt er að birta þessar upplýsingar og ef hann sér hlutfallstölu kostnaðar birta, veit hann ekki fyrir hvað hún stendur. Þessu þarf að okkar mati að breyta og mætti m.a. gera það með því að Neytendastofa eða Talsmaður neytenda útbyggi kynningarefni um neytendalán og svo með því að hafa raunveruleg viðurlög, svo sem stjórnvaldssektir.

3. gr.

Samtök smálánafyrirtækja hafa lýst yfir þungum áhyggjum af því að verði af því að starfsemi þeirra falli undir lög um neytendalán muni það verða þeim verulegur fjötur um fót og auka kostnað þeirra verulega. Er að okkar mati rétt að taka að einhverju leyti tillit til þessara athugasemda fyrirtækjanna en þó er rétt að skylda þau til birtingar á ákveðnum upplýsingum. Mikilvægt er að okkar mati að smálánafyrirtæki starfi eftir sömu reglum og aðrir á markaðnum sem bjóða sambærilega þjónustu undir öðrum nöfnum, svo sem yfirdráttarlán og styttri kortalán. Það sem skiptir neytendum mestu máli þegar kemur að því að velja fjármögnunarkost að geta borið saman ólíka kosti án mikils vanda. Með því að skylda smálánafyrirtæki, banka, kreditkortafyrirtæki og verslanir til að birta sömu upplýsingar, þá sérstaklega hlutfallstölu kostnaðar, má tryggja það að neytandinn geti tekið upplýsta ákvörðun um hvaða fjármögnunarkostur hentar honum best. Leggjum við því til að a. liður 3. gr. hljómi svo:

Lánssamningar sem kveða á um endurgreiðslu innan þriggja mánaða. Þó skulu um slíka samninga gilda ákvæði 6., 7. og 12. gr. eftir því sem við á.

4. gr.

Við tökum undir þær athugasemdir sem Seðlabanki Íslands gerir við þessa grein og leggjum til að greininni verði breytt á þann hátt sem bankinn leggur til.

21. gr.

Árleg hlutfallstala kostnaðar er mjög mikilvæg sökum þess að hún gerir neytendum kleyft að bera saman ólík lánstilboð en til þess að hún sýni rétt af mynd af lántökukostnaði þeim er fylgir lántökunni er nauðsynlegt að tekið sé tillit til verðbótaþáttarins við útreikning hennar. Leggjum við því til eftirfarandi breytingu á 21. gr. frumvarpsins.

3. mgr. hljóði svo:

Ef lánssamningur heimilar verðtryggingu eða breytingu á vöxtum eða öðrum gjöldum sem teljast hluti árlegrar hlutfallstölu kostnaðar, en ekki er unnt að meta hverju nemi á þeim tíma sem útreikningur er gerður, skal reikna út árlega hlutfallstölu kostnaðar miðað við þá forsendu að vextir og önnur gjöld, að undanskildum verðbótum, verði óbreytt að hlutfalli til loka lánstímans. Við útreikning verðbótaþáttar skal notast við meðaltalsbreytingu vísitölu næstliðinna 20 ára fyrir þann mánuð sem útreikningur fer fram.

23. gr.

Við tökum undir áhyggjur þær er Seðlabanki Íslands lýsir varðandi dómkvaðningu matsmanns við þær aðstæður að ágreiningur kemur upp vegna verðmats hlutar sem endurheimtur er á

grundvelli eignarréttarfyrirvara í samningi. Í Danmörku hefur jafnframt verið farin sú leið að auka við ábyrgð lánveitanda með því að kveða á um að við uppgjör samkvæmt eignarréttarfyrirvara sé lánveitanda ekki heimilt að innheimta eftirstöðvar sem kunna að vera til staðar eftir að uppgjóri líkur nema við þær aðstæður að lántaki hafi rýrt verðmæti hlutarins á óforsvaranlegan hátt eða staðið í vegi fyrir endurheimt hlutarins svo andstætt væri ákvæðum samningsins. Leggjum við því til að 23. gr. hljómi svo:

Ef söluhlutur er seldur með eignarréttarfyrirvara getur lánveitandi endurheimt hlutinn á grundvelli skriflegs kaupsamnings þar sem skýrt er kveðið á um eignarréttarfyrirvarann. Skilyrði endurheimtar er að neytandi sé í vanskilum með afborganir eða lánskostnað.

Þegar söluhlutur er endurheimtur skal við uppgjör á milli aðila lánessamnings reyna að komast sem næst því að þeir verði jafnsettir og ef viðskiptin hefðu ekki átt sér stað.

Ef andvirði söluhlutar er meira en nemur eftirstöðvum lánessamnings skal lánveitandi endurgreiða neytanda mismuninn. Ef andvirði söluhlutar er minna skal lánveitanda ekki vera heimilt að innheimta þann hluta kröfunnar sem er umfram verðmæti söluhlutar nema lántaki hafi rýrt verðmæti hans umfram það sem eðlilegt getur talist eða lántaki hafi staðið í vegi fyrir endurheimt og á þann hátt rýrt hagsmuni lánveitanda.

Við mat á andvirði söluhlutar skal litið til þess hvort rýrmun og slit söluhlutar sé eðlilegt og til frádráttar vaxta frá endurheimtudegi til loka lánessamnings.

Komi upp ágreiningur um hvert sé verð söluhlutar á almennum markaði skal meginreglan vera sú að verðmat lántaka sé gildandi verð nema það sé augljóslega of hátt eða lánveitandi telur svo vera. Lánveitanda skal vera heimilt að óska dómkvaðningar matsmanns sætti hann sig ekki við mat lántaka á markaðsvirði hlutarins og samningar nást ekki milli aðila.

Lánveitandi skal greiða kostnað af störfum matsmanns nema í ljós komi að verðmat lántaka hafi verið að mun yfir því verði sem matsmaður kemst að niðurstöðu um að sé markaðsverð hlutarins. Skal þá matsmaður ákveða hvernig háttáð skuli greiðslu kostnaðar við matið.

Ákvæði þessarar greinar skulu einnig gilda um uppgjör vegna eignarleigusamninga, eftir því sem við á.

IX kafli

Við teljum rétt að heiti þessa kafla verði breytt og beri hann heitið „Eftirlit og viðurlög.“ Jafnframt því bætist við nýr kafli, X kafli með heitinu, „Gildistaka og ákvæði til bráðabirgða.“ Undir X kafla falla þá núverandi 29 og 30. gr. auk ákvæðis til bráðabirgða.

Samkvæmt því sem við lögðum fram á fundinum með efnahags- og viðskiptanefnd teljum við að viðurlög þau sem 23. gr. tilskipunar 2008/48/EBE kveður á um að skuli vera lögð við brotum á lögum aðildarríkja sem leiða af ákvæðum tilskipunarinnar vanti algerlega. Bendum við í því sambandi á 13. kafla dönsku neytendalánalaganna (d. Kreditaftaleloven) þar sem skýrt er kveðið á um viðurlög við brotum á lögnum.

Ekki er nauðsynlegt að kveða sérstaklega á um það að almennar reglur skaðabótaréttarins gildi um tjón sem neytendur verða fyrir vegna brota á lögum þessum. Réttast væri að ákvæði þar að lútandi verði felld brott.

Aðalsteinn Sigurðsson
Arnar Kristinsson

Efnahags- og viðskiptanefnd Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Alþingi
Erindi nr. P 140/2680
komudagur 8.6.2012

4. júní 2012

Varðar: Frumvarp til laga um neytendalán, 704. mál – 140. löggjafarþing

I.

Creditinfo Lánstraust hf., hér eftir félagið, veitti því nýverið athygli að lagt hefði verið fram frumvarp til laga um neytendalán (704. mál) á Alþingi sem nú er til umfjöllunar í efnahgs- og viðskiptanefnd þingsins. Þrátt fyrir að frestur til að senda inn umsagnir um frumvarpið sé liðinn telur félagið ástæðu til þess að koma á framfæri sjónarmiðum sínum í þeirri von að þau verði tekin til skoðunar.

II.

Það er kunnugra en frá þurfi að segja að djúp fjármálakreppa átti sér stað á árunum 2007-8 og er ekki enn útséð með afleiðingar hennar. Grundvallarástæða kreppunnar var sú að rangar ákvarðanir voru teknar við lánveitingar, þ.e. lán voru veitt til aðila sem ekki hefðu átt að fá þau. Þetta voru svokölluð undirmálslán í Bandaríkjunum, en þar höfðu fjármálastofnanir tekið þá ákvörðun að veita lán vegna húsnæðiskaupa til fólks sem ekki hafði fullnægjandi lánshæfiseinkunn, var með sub-prime credit score, eins og það heitir á ensku. Í því fólst að lántakar greiddu yfirleitt vexti fyrstu þrjú ár lánstímans, þar sem þá skorti greiðslugetu til að standa jafnframt undir höfuðstólsgreiðslum. Lánveitendur treystu á að húsnæðisverð mundi halda áfram að hækka og því mundi verðmæti veðandlagsins, þ.e. húsnæðisins, nægja til uppgreiðsú lánsins þegar (og ef) lántaki lenti í greiðsluvandræðum að þremur árum liðnum.

Vondar ákvarðanir við lánveitingar voru ekki bundnar við Bandaríkin, en meðal annars á Íslandi voru margar rangar ákvarðanir um lánveitingar teknar. Er hér fullyrt að Ísland hafi orðið verr úti í fjármálakreppunni en flest önnur lönd einkum og sér í lagi vegna þess að ákvarðanir um lánveitingar voru hér enn verri en víðast annars staðar. Þannig var lánshæfismat notað í mjög takmörkuðu mæli.

Gott dæmi um vondar ákvarðanir um lánveitingar var sú ákvörðun banka og ríkisins að bjóða íbúðarlán allt að 90-100% af (álitnu á þeim tímapunkti) markaðsverði eignar án þess að fram færi áreiðanlegt lánshæfimat. Lánshæfimat er forsenda þess að hægt sé að framkvæmd raunverulegt mat á þeirri áhættu sem tekin er með lánveitingu og hver heildaráhætta lánveitanda er á hverjum tíma. Það aftur hefur áhrif á eiginfjárförf, sbr. m.a. svo kallaðar Basel 2 reglur, sem einmitt gera þá kröfu að lánshæfimat sé fyrir hendi hjá fjármálafyrirtækjum.

Creditinfo benti á þessa áhætti, m.a. í umsögn sinni til Alþingis um 220. mál – 133. löggjafarþings, dags. 15. nóvember 2004.

Félagið telur nauðsynlegt að lánveitendur taki upp lánshæfimat hið fyrsta svo draga megi úr líkum á að hér verði aftur hrun á innlendum lánamarkaði. Telur félagið að ákvæði frumvarpsins um skyldu

lánveitenda til að styðjast við lánshæfismat sé til mikilla bóta. Telur félagið einnig rétt að benda á nauðsyn þess að lánveitendur geti stuðst við lánshæfismat frá þriðja aðila, þ.e. fjárhags- og upplýsingastofa, enda ljóst að lánveitendur eru misvel í stakk búnir að framkvæma slíkt mat.

Í Bandaríkjunum hefur m.a. verið brugðist við með því að lánveitendur hafa fært niður lán sem veitt voru með óábyrgum hætti og með því að hætta að lána þeim sem ekki hafa fullnægjandi lánshæfiseinkunn (yfirléitt miðað við mörkin 600 á þ.eim skala sem almennt er notaður í Bandaríkjunum). Til samanburðar er rétt að undirstrika að á Íslandi hefur lánshæfiseinkunn, sem töluleg niðurstaða lánshæfismats (þ.e. töluleg spá um líkndi fyrir efndum á lánasamning), verið mjög lítið notað m.a. vegna þess að Persónuvernd hefur talið skorta á lagaheimild til að framkvæma slíkt mat/spá.

III.

Með vísan til framanritaðs er það skoðun félagsins að umrætt frumvarp, sem að byggir öðrum þræði fremur á tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 2008/48/EB, vel unnið og til þess fallið að stuðla að ábyrgum lánveitingum og um leið draga úr fjölda lántaka sem lenda í alvarlegum vanskilum. Þó leyfir félagið sér að gera athugasemd við eitt af nýmælum frumvarpsins, þ.e. lánshæfismat. Í frumvarpinu er vikið að lánshæfismati á tveimur stöðum, annars vegar í i. lið 5. gr., þar sem það er skilgreint, og hins vegar 10. gr. þar sem kveðið er á um skyldu til notkunar slíks mat. Félagið telur ekki ástæðu til að gera athugasemdir við 10. gr., sem verður að teljast eðlilegt og í takt við það sem að framan er reifað. Skilgreining lánshæfismats skiptir hins vegar miklu að mati félagsins og því miðast umfjöllunin hér að neðan við það ákvæði.

IV.

Í i. lið 5. gr. frumvarpsins er að finna skilgreiningu á lánshæfismati sem er svohljóðandi:

„Lánshæfismat: Mat lánveitanda á lánshæfi lántaka byggt á viðskiptasögu aðila á milli, upplýsingum um eignir, skuldir, gjöld, tekjur og upplýsingum úr gagnagrunnum um fjárhagsmálefni og lánstraust. Lánshæfismat felur ekki í sér greiðslumat nema slíkt sé áskilið sérstaklega.“

Nokkrir umsagnaraðilar, þ. á m. Samtök fjármálafyrirtækja (SFF) og efnahags- og viðskiptaráðuneytið, hafa gert athugasemdir við framangreinda skilgreiningu og talið hana draga úr nauðsynlegu svigrúmi við mat á þeim upplýsingum sem leggja ber til grundvallar matsins.

Félagið getur tekið undir athugasemdir fyrrgreindra aðila þar sem núverandi ákvæði verður ekki skilið öðruvísi en að tilgreindar upplýsingar þurfi að liggja fyrir svo að lánshæfismat skv. 10. gr. teljist hafa verið framkvæmt réttilega. Þannig er í greinargerð frumvarpsins skýrlega kveðið á um skyldu lánveitenda að nota allar þær upplýsingar sem tilgreindar eru í ákvæðinu („Lánshæfismat er mat lánveitanda á lánshæfi lántaka byggt á þeim atriðum sem talin eru upp í ákvæðinu.“).

Að mati félagsins er eðlilegt að miða lánshæfismat við notkun umræddra gagna en ákveðin vandkvæði eru hins vegar fyrir hendi þegar kemur að aðgengi lánveitenda að umræddum upplýsingum kann að vera takmarkað. Einnig skiptir lánsfjárhæð máli við mat á því hvaða upplýsingar

sé rétt að afla við lánshæfismat.

V.

Þegar kveðið er á um skyldu til að nota tiltekin gögn til grundvillar lánshæfismati þá skiptir miklu að lánveitandi hafi aðgengi að slíkum gögnum og geti staðreynt upplýsingar sem lánveitandi lætur í té. Í ljósi þess að mörg þúsund lánafyrirgreiðslur eru afgreiddar í hverjum mánuði skiptir miklu að lánveitendur geti staðreynt laun lántaka með rafrænum hætti ella þyrfti lántaki að afhenda afrit af launaseðlum sem er tafasamt og óskilvirkt. Sé ákvæðið i. liðar 5. gr. túlkað eftir orðana hjjóðan þá gæti lántaki ekki óskað eftir kr. 100.000 hækkun á yfirdráttarheimild nema afhenda fyrst afrit af launaseðlum, svo dæmi sé tekið. Því telldi félagið heppilegt að aðgengi lántaka að umræddum upplýsingum væri rafrænt áður en kveðið væri á um óundanþæga skyldu til notkunar þeirra. Slíkt væri til hagsbóta bæði fyrir lántakendur og lánveitendur þar sem sjálfvirkni eykur öryggi í vinnslu (t.d. minni hætta á innsláttarvillum og rekjanleika) auk þess sem skilvirni yrði meiri.

Aðgangur lánveitenda að gögnum getur einnig takmarkast af heimildum til noktunar þeirra. Ef lánveitendum er skylt að afla umdræddra upplýsinga til að framkvæma lánshæfimat felur þá slíkt í sér heimild til að afla þeirra upplýsinga sem í ákvæðinu koma fram, jafnvel án sérstaks samþykkis lánsúmsækjanda? Hér kann að koma upp spurning um lagaskil, svo sem milli ákvæðisins og trúnaðarákvæða í ýmsum lögum og einnig 3. tl. 8. gr. persónuverndarlaga nr. 77/2000. Telur félagið heppilegra að skýrara kæmi fram hvaða heimild til upplýsingaöflunar felist í ákvæðinu varðandi lánshæfimat. Félagið telur þó að lagaskylda til notkunar lánshæfismats, sbr. 10. gr. frumvarpsins, gæti talist fullnægjandi heimild, sbr. 3. tl. 8. gr. persónuverndarlaga nr. 77/2000, þannig að Persónuvernd gerði ekki athugasemdir við framkvæmd lánshæfismats. Það mætti þó velja því upp hvort ástæða væri til þess að hnykkja á þessu atriði í frumvarpinu eða lögskýringargögnum.

VI.

Félagið telur að í ákveðnum tilvikum sé ekki nauðsynlegt að styðja lánshæfimat við allar þær upplýsingar sem tilteknar eru í i. lið 5. gr. frumvarpsins. Þannig verður ekki séð að rík þörf sé fyrir því að lánveitandi kanni eignir lántaka ef lánsfjárhæð er lág, t.d. lán að fjárhæð kr. 50.000, að því gefnu að aðrar upplýsingar sem lánshæfismatið byggir á veiti áreiðanlegar vísbendingar um hæfi lántaka til endurgreiðslu láns.

Í þessu sambandi verður þó að hafa í huga tengsl frumvarpsins við fyrrnefnda tilskipun Evrópusambandsins sem er ætlað að koma í veg fyrir óábyrgar lánveitingar (e. irresponsible lending) og skyldar lánveitendur til að kanna lánshæfi lántaka (e. creditworthiness) áður en lán eru veitt, sbr. t.d. ákvæði nr. 26 í inngangskafli tilskipunarinnar, sem er svohljóðandi:

„Member States should take appropriate measures to promote responsible practices during all phases of the credit relationship, taking into account the specific features of their credit market. Those measures may include, for instance, the provision of information to, and the education of, consumers, including warnings about the risks attaching to default on payment and to over-indebtedness. In the expanding credit market, in particular, it is important that creditors should not engage in irresponsible lending or give out credit without prior assessment of creditworthiness, and the Member States should carry out the necessary supervision to avoid such behaviour and should determine the necessary means to sanction creditors in the event of their doing so. Without prejudice to the credit risk provisions of

Directive 2006/48/EC of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006 relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions (1), creditors should bear the responsibility of checking individually the creditworthiness of the consumer. To that end, they should be allowed to use information provided by the consumer not only during the preparation of the credit agreement in question, but also during a longstanding commercial relationship. The Member States' authorities could also give appropriate instructions and guidelines to creditors. Consumers should also act with prudence and respect their contractual obligations."

Í þessu felst að aðildarríkjum ber að sjá til þess að lánveitendur styðjist við lánshæfismat sem byggir á upplýsingum sem eru til þess fallnar að geta spáð fyrir um áhættu af lánsveitingum, þ.e. líkindi þess að lántaki geti staðið við skuldbindingar sínar. Ef lánveitendur gættu ekki að slíku, þrátt fyrir lagaskyldu þess efnis, má búast við að dómstólar gætu ógilt lánveitingu ef í ljós kæmi að lánshæfismat hafi ekki verið nægjanlega vandað. Lánveitendur þurfa því að gæta þess að nota upplýsingar sem skila sér í áreiðanlegu lánshæfismati – vanhöld yrðu á ábyrgð lánveitenda.

Þar sem aðildarríkjum er falið tiltekið valda til þess að ákveða þær aðferðir sem stuðla að því að markmiðum tilskipunarinnar náist, skiptir miklu að lánshæfismat byggi á upplýsingum sem almennt teljast fullnægjandi við mat á því hvort lántaki geti staðið undir skuldbindingum skv. lánasamningi. Ljóst má vera að upplýsingar um viðskiptasögu aðila á milli er eitthvað sem alltaf mun vera lagt til grundvallar lánveitingar svo fremi að slík viðskiptasaga sé til. Hinu sama gildir um upplýsingar úr gagnagrunnum um fjárhagsmálefni og lánstraust, enda vandséð að það geti talist ábyrg lánveiting að auka skuldsetningu lántaka sem þegar er í vanskilum við aðra lánveitendur þó slíkt geti vissulega komið til skoðunar í ákveðnum tilvikum. Öðru máli kann að gegna um eignir, gjöld og tekjur því slíkt þarf ekki að vera nauðsynlegt þegar lánveitingar eru lágar svo fremi að lánshæfismatið sé til þess fallið að gefa sterkar vísbendingar um lánshæfi.

VII.

Með hliðsjón af framansögðu og í ljósi þess að lánshæfismati er ætlað að leggja mat á getu lántaka til að efna lánasamning réttilega í framtíðinni, telur félagið mestu skipta að lánshæfismat sé til þess fallið að endurspegla raunverulega hættu á „yfir-skuldsetningu“. Það væri síðan undir hverjum lánveitenda komið hvaða leið hann færi til þess að tryggja að lánshæfismatið fullnægji kröfum um áreiðanleika. Því leyfir félagið sér að leggja til að i. liður 5. gr. orðist með eftirfarandi hætti:

„Lánshæfismat: Mat lánveitanda á lánshæfi lántaka byggt á upplýsingum sem eru til þess fallnar að veita áreiðanlegar vísbendingar um líkindi þess hvort lántaki geti efnt lánasamning í framtíðinni. Lánshæfismat skal m.a. byggt á viðskiptasögu aðila á milli og upplýsingum úr gagnagrunnum um fjárhagsmálefni og lánstraust, og eftir því sem við á hverju sinni upplýsingum um eignir, skuldir, gjöld og tekjur. Lánveitanda er heimilt að styðjast við lánshæfismat þriðja aðila sem hefur tilskilin gögn og heimildir til að framkvæma slíkt mat. Lánshæfismat felur ekki í sér greiðslumat nema slíkt sé áskilið sérstaklega.“

Umrædd breytingartillaga byggir á því að lánshæfismat sé byggt á upplýsingum sem almennt teljast veita áreiðanlegar niðurstöður um líkindi á efndum lánasamnings í framtíðinni. Að mati félagsins er þetta lykilatíði, þ.e. að lánveitendur noti upplýsingar og þar með lánshæfismat, sem endurspeglar raunveruleg líkindi á efndum lántaka í framtíðinni og hættu á „yfir-skuldsetningu“ (e. over-indebtedness). Þá byggir breytingatillagan einnig á athugasemdum SFF og efnahags- og

viðskiptaráðuneytisins, þ.e. að tiltekna upplýsingar skulu nýttar eftir því sem við á hverju sinni og tryggir því ákveðinn sveigjanleika sem þó takmarkast af áreiðanleika lánshæfismatsins. Þar sem kveðið er á um skyldu lánveitenda til að notast við lánshæfismat sem er líklegt til að veita áreiðanlegar upplýsingar um framtíðarefndir lántaka, þá þarf lánveitandi að gæta þess að slíkt mat byggji á gögnum sem sannanleg nýtast ella gæti lánveiting verið dæmd ógild. Þá felur breytingartillagan í sér að lánveitendur (sérstaklega minni aðilar) geta stuðst við lánshæfismat þriðja aðila, þ.e. aðila sem hafa leyfi til að reka gagnagrunna um fjárhagsmálefni og lánstraust.

VIII.

Rétt er að geta þess að tiltölulega einfalt er að kanna áreiðanleika lánshæfismats, þ.e. spágildi þess eða fylgni (e. correlation), m.a. með GINI stuðlinum. Ennfremur skal vakin athygli á því að einfalt er fyrir lánveitendur að nota lánshæfismöt í útlánastarfsemi enda byggir slíkt á rafrænni vinnslu, þ. á m. samkeyrslu gagna. Þá má geta þess að erlendir sérfræðingar sem hafa þróað lánshæfismöt fyrir félagið hafa greint upplýsingar sem veita áreiðanlegar vísbendingar um það hvort lántaki muni geta efnt lánasamning réttilega. Þetta eru m.a. upplýsingar um aldur, búsetu, hjúskaparstöðu, tekjur, skuldir, fjöldi lána/lánaumsókna, tengsl við hluta- og einkahlutafélög o.s.frv. Að þessu leyti er Íslandi ekki frábrugðið nágrannalöndunum enda byggja lánshæfismöt í V-Evrópu alla jafna á sambærilegum upplýsingum.

Virðingarfyllt,

Hákon Stefánsson, frkvstj.

Efnahags- og viðskiptanefnd Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

4. júní 2012

Varðar: Frumvarp til laga um neytendalán, 704. mál – 140. löggjafarþing

I.

Creditinfo Lánstraust hf., hér eftir félagið, veitti því nýverið athygli að lagt hefði verið fram frumvarp til laga um neytendalán (704. mál) á Alþingi sem nú er til umfjöllunar í efnahgs- og viðskiptanefnd þingsins. Þrátt fyrir að frestur til að senda inn umsagnir um frumvarpið sé liðinn telur félagið ástæðu til þess að koma á framfæri sjónarmiðum sínum í þeirri von að þau verði tekin til skoðunar.

II.

Það er kunnugra en frá þurfi að segja að djúp fjármálakreppa átti sér stað á árunum 2007-8 og er ekki enn útséð með afleiðingar hennar. Grundvallarástæða kreppunnar var sú að rangar ákvarðanir voru teknar við lánveitingar, þ.e. lán voru veitt til aðila sem ekki hefðu átt að fá þau. Þetta voru svokölluð undirmálslán í Bandaríkjunum, en þar höfðu fjármálastofnanir tekið þá ákvörðun að veita lán vegna húsnæðiskaupa til fólks sem ekki hafði fullnægjandi lánshæfiseinkunn, var með sub-prime credit score, eins og það heitir á ensku. Í því fólst að lántakar greiddu yfirleitt vexti fyrstu þrjú ár lánstímans, þar sem þá skorti greiðslugetu til að standa jafnframt undir höfuðstólsgreiðslum. Lánveitendur treystu á að húsnæðisverð mundi halda áfram að hækka og því mundi verðmæti veðandlagsins, þ.e. húsnæðisins, nægja til uppgreiðslu lánsins þegar (og ef) lántaki lenti í greiðsluvandræðum að þremur árum liðnum.

Vondar ákvarðanir við lánveitingar voru ekki bundnar við Bandaríkin, en meðal annars á Íslandi voru margar rangar ákvarðanir um lánveitingar teknar. Er hér fullyrt að Ísland hafi orðið verr úti í fjármálakreppunni en flest önnur lönd einkum og sér í lagi vegna þess að ákvarðanir um lánveitingar voru hér enn verri en víðast annars staðar. Þannig var lánshæfismat notað í mjög takmörkuðu mæli.

Gott dæmi um vondar ákvarðanir um lánveitingar var sú ákvörðun banka og ríkisins að bjóða Íbúðarlán allt að 90-100% af (álitnu á þeim tímapunkti) markaðsverði eignar án þess að fram færi áreiðanlegt lánshæfimat. Lánshæfimat er forsenda þess að hægt sé að framkvæmd raunverulegt mat á þeirri áhættu sem tekin er með lánveitingu og hver heildaráhætta lánveitanda er á hverjum tíma. Það aftur hefur áhrif á eiginfjárbörf, sbr. m.a. svo kallaðar Basel 2 reglur, sem einmitt gera þá kröfu að lánshæfimat sé fyrir hendi hjá fjármálafyrirtækjum.

Creditinfo benti á þessa áhætti, m.a. í umsögn sinni til Alþingis um 220. mál – 133. löggjafarþings, dags. 15. nóvember 2004.

Félagið telur nauðsynlegt að lánveitendur taki upp lánshæfimat hið fyrsta svo draga megi úr líkum á að hér verði aftur hrun á innlendum lánamarkaði. Telur félagið að ákvæði frumvarpsins um skyldu

lánveitenda til að styðjast við lánshæfismat sé til mikilla bóta. Telur félagið einnig rétt að benda á nauðsyn þess að lánveitendur geti stuðst við lánshæfismat frá þriðja aðila, þ.e. fjárhags- og upplýsingastofa, enda ljóst að lánveitendur eru misvel í stakk búnir að framkvæma slíkt mat.

Í Bandaríkjunum hefur m.a. verið brugðist við með því að lánveitendur hafa fært niður lán sem veitt voru með óábyrgum hætti og með því að hætta að lána þeim sem ekki hafa fullnægjandi lánshæfiseinkunn (yfirleitt miðað við mörkin 600 á þ.eim skala sem almennt er notaður í Bandaríkjunum). Til samanburðar er rétt að undirstrika að á Íslandi hefur lánshæfiseinkunn, sem töluleg niðurstaða lánshæfismats (þ.e. töluleg spá um líkindi fyrir efndum á lánasamning), verið mjög lítið notað m.a. vegna þess að Persónuvernd hefur talið skorta á lagaheimild til að framkvæma slíkt mat/spá.

III.

Með vísan til framanritaðs er það skoðun félagsins að umrætt frumvarp, sem að byggir öðrum þræði fremur á tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 2008/48/EB, vel unnið og til þess fallið að stuðla að ábyrgum lánveitingum og um leið draga úr fjölda lántaka sem lenda í alvarlegum vanskilum. Þó leyfir félagið sér að gera athugasemd við eitt af nýmælum frumvarpsins, þ.e. lánshæfismat. Í frumvarpinu er vikið að lánshæfismati á tveimur stöðum, annars vegar í i. lið 5. gr., þar sem það er skilgreint, og hins vegar 10. gr. þar sem kveðið er á um skyldu til notkunar slíks mat. Félagið telur ekki ástæðu til að gera athugasemdir við 10. gr., sem verður að teljast eðlilegt og í takt við það sem að framan er reifað. Skilgreining lánshæfismats skiptir hins vegar miklu að mati félagsins og því miðast umfjöllunin hér að neðan við það ákvæði.

IV.

Í i. lið 5. gr. frumvarpsins er að finna skilgreiningu á lánshæfismati sem er svohljóðandi:

„Lánshæfismat: Mat lánveitanda á lánshæfi lántaka byggt á viðskiptasögu aðila á milli, upplýsingum um eignir, skuldir, gjöld, tekjur og upplýsingum úr gagnagrunnum um fjárhagsmálefni og lánstraust. Lánshæfismat felur ekki í sér greiðslumat nema slíkt sé áskilið sérstaklega.“

Nokkrir umsagnaraðilar, þ. á m. Samtök fjármálafyrirtækja (SFF) og efnahags- og viðskiptaráðuneytið, hafa gert athugasemdir við framangreinda skilgreiningu og talið hana draga úr nauðsynlegu svigrúmi við mat á þeim upplýsingum sem leggja ber til grundvallar matsins.

Félagið getur tekið undir athugasemdir fyrrgreindra aðila þar sem núverandi ákvæði verður ekki skilið öðruvísi en að tilgreindar upplýsingar þurfi að liggja fyrir svo að lánshæfismat skv. 10. gr. teljist hafa verið framkvæmt réttilega. Þannig er í greinargerð frumvarpsins skýrlega kveðið á um skyldu lánveitenda að nota allar þær upplýsingar sem tilgreindar eru í ákvæðinu („Lánshæfismat er mat lánveitanda á lánshæfi lántaka byggt á þeim atriðum sem talin eru upp í ákvæðinu.“).

Að mati félagsins er eðlilegt að miða lánshæfismat við notkun umræddra gagna en ákveðin vandkvæði eru hins vegar fyrir hendi þegar kemur að aðgengi lánveitenda að umræddum upplýsingum kann að vera takmarkað. Einnig skiptir lánsfjárhæð máli við mat á því hvaða upplýsingar

sé rétt að afla við láns hæfismat.

V.

Þegar kveðið er á um skyldu til að nota tiltekin gögn til grundvallar láns hæfismati þá skiptir miklu að lánveitandi hafi aðgengi að slíkum gögnum og geti staðreynt upplýsingar sem lánveitandi lætur í té. Í ljósi þess að mörg þúsund lána fyrirgreiðslur eru afgreiddar í hverjum mánuði skiptir miklu að lánveitendur geti staðreynt laun lántaka með rafrænum hætti ella þyrfti lántaki að afhenda afrit af launaseðlum sem er tafasamt og óskilvirkt. Sé ákvæðið i. liðar 5. gr. túlkað eftir orðana hljóðan þá gæti lántaki ekki óskað eftir kr. 100.000 hækkun á yfirdráttarheimild nema afhenda fyrst afrit af launaseðlum, svo dæmi sé tekið. Því teldi félagið heppilegt að aðgengi lántaka að umræddum upplýsingum væri rafrænt áður en kveðið væri á um óundanþæga skyldu til notkunar þeirra. Slíkt væri til hagsbóta bæði fyrir lántakendur og lánveitendur þar sem sjálfvirkni eykur öryggi í vinnslu (t.d. minni hætta á innsláttarvillum og rekjanleika) auk þess sem skilvirni yrði meiri.

Aðgangur lánveitenda að gögnum getur einnig takmarkast af heimildum til notkunar þeirra. Ef lánveitendum er skylt að afla umdræddra upplýsinga til að framkvæma láns hæfimat felur þá slíkt í sér heimild til að afla þeirra upplýsinga sem í ákvæðinu koma fram, jafnvel án sérstaks samþykkis láns umsækjanda? Hér kann að koma upp spurning um lagaskil, svo sem milli ákvæðisins og trúnaðarákvæða í ýmsum lögum og einnig 3. tl. 8. gr. persónuverndarlaga nr. 77/2000. Telur félagið heppilegra að skýrara kæmi fram hvaða heimild til upplýsingaöflunar felist í ákvæðinu varðandi láns hæfimat. Félagið telur þó að lagaskylda til notkunar láns hæfismats, sbr. 10. gr. frumvarpsins, gæti talist fullnægjandi heimild, sbr. 3. tl. 8. gr. persónuverndarlaga nr. 77/2000, þannig að Persónuvernd gerði ekki athugasemdir við framkvæmd láns hæfismats. Það mætti þó velja því upp hvort ástæða væri til þess að hnykkja á þessu atriði í frumvarpinu eða lögskýringargögnum.

VI.

Félagið telur að í ákveðnum tilvikum sé ekki nauðsynlegt að styðja láns hæfimat við allar þær upplýsingar sem tiltekna eru í i. lið 5. gr. frumvarpsins. Þannig verður ekki séð að rík þörf sé fyrir því að lánveitandi kanni eignir lántaka ef láns fjárhæð er lág, t.d. lán að fjárhæð kr. 50.000, að því gefnu að aðrar upplýsingar sem lán hæfismatið byggir á veiti áreiðanlegar vísbendingar um hæfi lántaka til endurgreiðslu láns.

Í þessu sambandi verður þó að hafa í huga tengsl frumvarpsins við fyrrnefnda tilskipun Evrópusambandsins sem er ætlað að koma í veg fyrir óábyrgar lánveitingar (e. irresponsible lending) og skyldar lánveitendur til að kanna láns hæfi lántaka (e. creditworthiness) áður en lán eru veitt, sbr. t.d. ákvæði nr. 26 í inngangskafli tilskipunarinnar, sem er svohljóðandi:

„Member States should take appropriate measures to promote responsible practices during all phases of the credit relationship, taking into account the specific features of their credit market. Those measures may include, for instance, the provision of information to, and the education of, consumers, including warnings about the risks attaching to default on payment and to over-indebtedness. In the expanding credit market, in particular, it is important that creditors should not engage in irresponsible lending or give out credit without prior assessment of creditworthiness, and the Member States should carry out the necessary supervision to avoid such behaviour and should determine the necessary means to sanction creditors in the event of their doing so. Without prejudice to the credit risk provisions of

Directive 2006/48/EC of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006 relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions (1), creditors should bear the responsibility of checking individually the creditworthiness of the consumer. To that end, they should be allowed to use information provided by the consumer not only during the preparation of the credit agreement in question, but also during a longstanding commercial relationship. The Member States' authorities could also give appropriate instructions and guidelines to creditors. Consumers should also act with prudence and respect their contractual obligations."

Í þessu felst að aðildarríkjum ber að sjá til þess að lánveitendur styðjist við lánshæfismat sem byggir á upplýsingum sem eru *til þess fallnar að geta spáð fyrir um áhættu* af lánsveitingum, þ.e. líkindi þess að lántaki geti staðið við skuldbindingar sínar. Ef lánveitendur gættu ekki að slíku, þrátt fyrir lagaskyldu þess efnis, má búast við að dómstólar gætu ógilt lánveitingu ef í ljós kæmi að lánshæfismat hafi ekki verið nægjanlega vandað. Lánveitendur þurfa því að gæta þess að nota upplýsingar sem skila sér í áreiðanlegu lánshæfismati – vanhöld yrðu á ábyrgð lánveitenda.

Þar sem aðildarríkjum er falið tiltekið valda til þess að ákveða þær aðferðir sem stuðla að því að markmiðum tilskipunarinnar náist, skiptir miklu að lánshæfismat byggi á upplýsingum sem almennt teljast fullnægjandi við mat á því hvort lántaki geti staðið undir skuldbindingum skv. lánasamningi. Ljóst má vera að upplýsingar um viðskiptasögu aðila á milli er eitthvað sem alltaf mun vera lagt til grundvallar lánveitingar svo fremi að slík viðskiptasaga sé til. Hinu sama gildir um upplýsingar úr gagnagrunnum um fjárhagsmálefni og lánstraust, enda vandséð að það geti talist ábyrg lánveiting að auka skuldsetningu lántaka sem þegar er í vanskilum við aðra lánveitendur þó slíkt geti vissulega komið til skoðunar í ákveðnum tilvikum. Öðru máli kann að gegna um eignir, gjöld og tekjur því slíkt þarf ekki að vera nauðsynlegt þegar lánveitingar eru lágar svo fremi að lánshæfismatið sé til þess fallið að gefa sterkar vísbendingar um lánshæfi.

VII.

Með hliðsjón af framansögðu og í ljósi þess að lánshæfismati er ætlað að leggja mat á getu lántaka til að efna lánasamning réttilega í framtíðinni, telur félagið mestu skipta að lánshæfismat sé til þess fallið að endurspegla raunverulega hættu á „yfir-skuldsetningu“. Það væri síðan undir hverjum lánveitenda komið hvaða leið hann færi til þess að tryggja að lánshæfismatið fullnægji kröfum um áreiðanleika. Því leyfir félagið sér að leggja til að i. liður 5. gr. orðist með eftirfarandi hætti:

„Lánshæfismat: Mat lánveitanda á lánshæfi lántaka byggt á upplýsingum sem eru til þess fallnar að veita áreiðanlegar vísbendingar um líkindi þess hvort lántaki geti efnt lánasamning í framtíðinni. Lánshæfismat skal m.a. byggt á viðskiptasögu aðila á milli og upplýsingum úr gagnagrunnum um fjárhagsmálefni og lánstraust, og eftir því sem við á hverju sinni upplýsingum um eignir, skuldir, gjöld og tekjur. Lánveitanda er heimilt að styðjast við lánshæfismat þriðja aðila sem hefur tilskilin gögn og heimildir til að framkvæma slíkt mat. Lánshæfismat felur ekki í sér greiðslumat nema slíkt sé áskilið sérstaklega.“

Umrædd breytingartillaga byggir á því að lánshæfismat sé byggt á upplýsingum sem almennt teljast veita áreiðanlegar niðurstöður um líkindi á efndum lánasamnings í framtíðinni. Að mati félagsins er þetta lykilatriði, þ.e. að lánveitendur noti upplýsingar og þar með lánshæfismat, sem endurspeglar raunveruleg líkindi á efndum lántaka í framtíðinni og hættu á „yfir-skuldsetningu“ (e. over-indebtedness). Þá byggir breytingatillagan einnig á athugasemdum SFF og efnahags- og

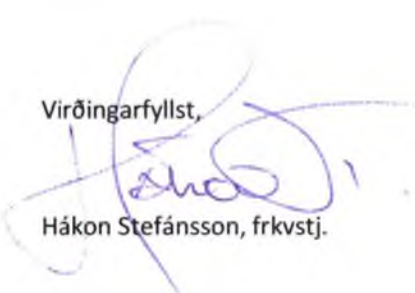

viðskiptaráðuneytisins, þ.e. að tiltekna upplýsingar skulu nýttar eftir því sem við á hverju sinni og tryggir því ákveðinn sveigjanleika sem þó takmarkast af áreiðanleika lánshæfismatsins. Þar sem kveðið er á um skyldu lánveitenda til að notast við lánshæfismat sem er líklegt til að veita áreiðanlegar upplýsingar um framtíðarefndir lántaka, þá þarf lánveitandi að gæta þess að slíkt mat byggir á gögnum sem sannanleg nýtast ella gæti lánveiting verið dæmd ógild. Þá felur breytingartillagan í sér að lánveitendur (sérstaklega minni aðilar) geta stuðst við lánshæfismat þriðja aðila, þ.e. aðila sem hafa leyfi til að reka gagnagrunna um fjárhagsmálefni og lánstraust.

VIII.

Rétt er að geta þess að tiltölulega einfalt er að kanna áreiðanleika lánshæfismats, þ.e. spágildi þess eða fylgni (e. correlation), m.a. með GINI stuðlinum. Ennfremur skal vakin athygli á því að einfalt er fyrir lánveitendur að nota lánshæfismöt í útlánastarfsemi enda byggir slíkt á rafrænni vinnslu, þ. á m. samkeyrslu gagna. Þá má geta þess að erlendir sérfræðingar sem hafa þróað lánshæfismöt fyrir félagið hafa greint upplýsingar sem veita áreiðanlegar vísbendingar um það hvort lántaki muni geta efnt lánasamning réttilega. Þetta eru m.a. upplýsingar um aldur, búsetu, hjúskaparstöðu, tekjur, skuldir, fjöldi lána/lánaumsókna, tengsl við hluta- og einkahlutafélög o.s.frv. Að þessu leyti er Íslandi ekki frábrugðið nágrannalöndunum enda byggja lánshæfismöt í V-Evrópu alla jafna á sambærilegum upplýsingum.

Virðingarfyllst,

Hákon Stefánsson, frkvstj.

Consumer credit and mortgage law in the EU/EEA legal order

Consumer loans in the EU/EEA legal order are dealt with in the Consumer Credit Directive 2004/48. The Consumer Credit Directive 2008/48 aims at full harmonization, see Article 22 (1), which does, however, not mean that the field of consumer credit is also exhaustively harmonized. For example, mortgage loans are excluded from the scope of the Consumer Credit Directive 2004/48, see Article 2 (1) and (2) lit. a). With the new Mortgage Credit Directive Proposal,¹ the Commission has put forward its first comprehensive proposal in this field of law. The Proposal is currently in circulation for commentary and opinions and has to be adopted by the European Parliament.

1. The information paradigm in European consumer credit and mortgage law

EU/EEA consumer credit and mortgage law is building upon the informed consumer standard. This standard assumes that providing information on the products and services purchased creates a “reasonably circumspect consumer” who is less in need of protection, but rather an active market participant who fosters competition on the internal market by making reasonable choices on the products and services he purchases. The claim is that consumers need a “competitive and efficiently functioning single market with a high level of consumer protection” in order to search EU-wide for the best products offered for their needs.

Most information requirements in the EU/EEA legal order refer to the pre-contractual phase, that is, information has to be provided by the seller to the consumer before the conclusion of the contract. In this way, it is argued, the consumer can assess the quality and suitability of the products and services and choose the one that fits his needs. This approach emphasises the rationales of party autonomy and freedom of contract, implying that it is not for the state or the EU to regulate certain issues, but give the parties concerned the tools (information) necessary to assess and decide themselves. In this way, the information and reasonably circumspect consumer paradigms are the tools for the deregulation of the internal market.

The Consumer Credit Directive 2004/48 2008/48 requires that consumers are given comprehensive information prior to the conclusion of the credit agreement, Recitals (19) and (24) Consumer Credit Directive 2004/48. Many provisions provide for detailed information obligations of the creditor for both, the pre-contractual phase and concerning the credit agreements themselves. Article 5 introduces the requirement of providing pre-contractual information – specified in Article 5(1) lit. a) to s) -on the Standard European Consumer Credit Information form (Annex II of the Consumer Credit Directive 2004/48), with a view to enabling the consumer to compare different offers and take an informed decision on whether to conclude the credit agreement. Information to be included into the standard information sheet are for example the following main features of the credit: the total amount and total cost of credit, the duration of the agreement, and a detailed list on the cost of the credit and related costs, see Annex II Directive 2004/48. Further information to be

---

¹ COM (2011) 142 Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on credit agreements relating to residential property.

provided is elaborated on in Articles 10 et subs Consumer Credit Directive 2004/48, including concerning the right of withdrawal, the right of early repayment, and the procedure in case of the termination of the contract. Concerning mortgage credit, proposed Articles 7 to 10 in COM (2011) 142 (Mortgage Credit Directive Proposal) establish similar information requirements as in the field of general consumer credit. The obligation to provide information is imposed upon the creditor; if a credit intermediary is used, the creditor has to ensure that the consumer receives the pre-contractual information, Article 7 Consumer Credit Directive 2004/48.

There is also a requirement to provide personalized information. Article 5 (6) Consumer Credit Directive 2004/48 establishes the Member State obligation to ensure that, where appropriate, pre-contractual information is explained to the consumer in a way that he can assess whether the proposed agreement is adapted to his needs and financial situation. Similarly, the Mortgage Credit Directive Proposal establishes in proposed Article 11 that creditors and credit intermediaries have to give explanations to the consumer based on the consumer's level of knowledge and experience with credit. However, neither the Consumer Credit Directive 2004/48 nor the Mortgage Credit Directive Proposal put in place sanctions for breach of information requirements. This could undermine the efficiency of information obligations.

The application of the information paradigm in consumer credit has been subject to criticism. It has been claimed that the "average consumers" is a normative standard detached from factual evidence.² Studies³ have shown that consumers are often not able to process the information about the complex financial products and services they purchase. Thus, information in this field of economic activity is often not helpful, as some products and services are extremely difficult to understand.⁴ Detailed disclosure requirements can even be counterproductive, as they can create information overload.⁵ This means that where disclosure policy can be based on misconceptions about consumer behaviour.⁶ Moreover, the effects of entering into a disadvantageous credit agreement can have enormous effects, as the amount of money involved is usually large and payment obligations are assumed for a long period of time. The problem is exacerbated by the fact that most consumer credit contracts are not negotiated, but pre-formulated by professional credit institutions, so that the consumer does not have any real influence on the contractual terms.

The limitations of the information paradigm in the field of consumer credit and mortgage suggest that "truth in lending is good, but truth is not enough".⁷ Hence, the principle of responsible lending is being discussed, which reflects an explicit departure from traditional disclosure policy.

---

² See Mak (2012) The "Average Consumer" of EU Law in Domestic Litigation: Examples from Consumer Credit and Investment Cases. *Tilburg Law School Legal Studies Research Paper Series*, 004/2012, p8.

³ For example Sovern (2010) Preventing Future Economic Crises through Consumer Protection Law or How the Truth in Lending Act Failed the Subprime Borrowers. *Legal Studies Research Paper Series*, 10-0189.

⁴ Rott (2010) in Twigg-Flesner, *The Cambridge Companion the European Union Private Law*, Cambridge: Cambridge University Press, p193; Atamer (2011) in Grundmann/Atamer *Financial Services, Financial Crisis and General European Contract Law*, Netherlands: Kluwer Law International BV, pp188-189.

⁵ Atamer in Grundmann/Atamer (2011) *Financial Services, Financial Crisis and General European Contract Law*, Netherlands: Kluwer Law International BV, p189.

⁶ Köndgen in Grundmann/Atamer (2011) *Financial Services, Financial Crisis and General European Contract Law*, Netherlands: Kluwer Law International BV, p47.

⁷ Köndgen in Grundmann/Atamer (2011) *Financial Services, Financial Crisis and General European Contract Law*, Netherlands: Kluwer Law International BV, p48.

2. Responsible lending in European consumer credit and mortgage law

a. Responsible lending in consumer credit law

During the legislative process on the adoption of the Consumer Credit Directive 2004/48, the concept of “responsible lending”, extending the information requirements to protecting consumers from over-indebtedness by consulting centralized credit databases in a creditworthiness assessment, was envisaged by the Commission but suppressed by the European Parliament because of privacy concerns.⁸ Subsequently, the Commission dealt with the concept in relation to the pre-contractual information requirements (see above).

In the final adopted text of the Directive 2004/48, the responsible lending requirement was heavily watered down.⁹ Now, Article 8 Consumer Credit Directive 2004/48 imposes the obligation on the Member States to ensure that creditors assess the creditworthiness based on information principally provided by the consumer, and only where “necessary” on the basis of a consultation of the relevant database, without any imperative consequences for the failure to comply with this obligation. Similarly, Article 5 (6) only compels creditors to provide adequate “explanations” to the consumer, without setting out further requirements or obligations, thus entailing problems of different implementation in different Member States.¹⁰ This approach can have notable implications for different protection standards and further legal fragmentation, especially with regard to different ways of implementing the Consumer Credit Directive 2004/48 provisions: making them subject to public enforcement by supervisory authorities (like in the Netherlands) or implementing them into civil law codes (like in Germany).¹¹

It has been noted that the CDD falls short of the requirements of creditworthiness assessments common in jurisdictions worldwide.¹² It obviously did not intend to advance prudential regulation but instead contains pure credit market and credit-product regulation.¹³ What is notable in this context as well, is that in the proposal for the Directive rules were included on unfair terms in a consumer credit arrangement and on rights and obligations of the parties in the case of the non-

---

⁸ See Ferretti (2010) A European Perspective on Consumer Loans and the Role of Credit Registries: the Need to Reconcile Data Protection, Risk Management, Efficiency, Over-indebtedness, and a Better Prudential Supervision of the Financial System *Journal of Consumer Policy*, 33(1), pp1-27(12).

⁹ Rott (2010) in Twigg-Flesner *The Cambridge Companion the European Union Private Law*, Cambridge: Cambridge University Press, p193 with reference to Micklitz/Reich/Rott (2009) *Understanding EU Consumer Law*, Antwerp, Oxford, Portland: Intersentia.

¹⁰ See Cherednychenko in Grundmann/Atamer (2011) *Financial Services, Financial Crisis and General European Contract Law*, Netherlands: Kluwer Law International BV, p241 with reference to the broader §491a (3) BGB (German Civil Code) and the narrower Article 55A of the U.K. Consumer Credit Act 1974.

¹¹ Cherednychenko in Grundmann/Atamer (2011) *Financial Services, Financial Crisis and General European Contract Law*, Netherlands: Kluwer Law International BV, p242; see also analysis by Rott/Terryn/Twigg-Flesner (2011) Kreditwürdigkeitsprüfung: Verbraucherschutzverhinderung durch Zuweisung zum Öffentlichen Recht? *Verbraucher und Recht* 26(5), 163-167.

¹² Köndgen in Grundmann/Atamer (2011) *Financial Services, Financial Crisis and General European Contract Law*, Netherlands: Kluwer Law International BV, p51; see also analysis by Atamer in Grundmann/Atamer (2011) *Financial Services, Financial Crisis and General European Contract Law*, Netherlands: Kluwer Law International BV, pp 192-196 on the higher requirements for lending in Switzerland, France, Japan, and South Africa; also Rott (2003) Mitverantwortung des Kreditgebers bei der Kreditaufnahme - Warum eigentlich nicht? *Zeitschrift für Bank- und Kapitalmarktrecht*, p853 with reference to the Belgian and Swiss system prohibiting the conclusion of a contract in case of a negative creditworthiness assessment.

¹³ Köndgen in Grundmann/Atamer (2011) *Financial Services, Financial Crisis and General European Contract Law*, Netherlands: Kluwer Law International BV, p51.

performance of such an agreement but dropped during the legislative process.¹⁴ Thus, a number of core contract-related issues concerning consumer credit are left outside of the scope of the Consumer Credit Directive 2004/48.¹⁵

This has to be understood in terms of the level of protection sought for by the Directive. The Consumer Credit Directive 2004/48 does not use the term “high level of consumer protection” in a consistent way. While it speaks of a “high level of consumer protection” in connection with full harmonization and the goal of a “high and equivalent level of protection”, the level of protection is lowered when it is balanced with creditor rights: Recital (23) speaks of “adequate level of protection” with regard to restricting pre-contractual information requirements for certain contracts with a view to avoid putting an “excessive burden” on creditors or credit intermediaries; Recital (24) of a “sufficient” level of consumer protection ensured by creditors through being responsible for that the consumer receives information in cases suppliers of goods or services could be regarded as credit intermediaries in only an ancillary capacity. So, with regard to the proportionality principle and the need to balance different rights and obligations, the Consumer Credit Directive 2004/48 uses differentiated language. More generally, Recital (8) states that the market should offer a “sufficient degree” of consumer protection to ensure consumer confidence. Here, it is noteworthy that when the Consumer Credit Directive 2004/48 speaks of consumer confidence, including a notion of the reasonably circumspect consumer who is less in need of protection but can be an active market participant, the level of protection is lowered.

b. Responsible lending in mortgage credit law: imperative creditworthiness and suitability

In the field of mortgage credit, the potential for irresponsible lending practices is especially serious.¹⁶ Hence, the Commission has advanced the idea of responsible lending again in the in the proposal concerning mortgage credit COM (2011) 142. Referring to the White Paper on the integration of EU mortgage markets, the proposal reiterates that irresponsible lending and borrowing act as barriers to the efficient functioning of the internal market as they raise the cost of doing business in another Member State and lead to consumer detriment.¹⁷ The areas relevant to responsible lending and borrowing are identified as: pre-contractual information, advice, assessment of creditworthiness, early repayment and credit intermediation.¹⁸ The objectives of the proposal are twofold: “First, it aims to create an efficient and competitive single market for consumers, creditors and credit intermediaries with a high level of protection by fostering consumer confidence, customer mobility, cross-border activity of creditors and credit intermediaries, and a level playing field while respecting fundamental rights, particularly the right to the protection of personal data, enshrined in

---

¹⁴ Cherednychenko in Grundmann/Atamer (2011) *Financial Services, Financial Crisis and General European Contract Law*, Netherlands: Kluwer Law International BV, p237.

¹⁵ Cherednychenko in Grundmann/Atamer (2011) *Financial Services, Financial Crisis and General European Contract Law*, Netherlands: Kluwer Law International BV, p237.

¹⁶ Atamer in Grundmann/Atamer (2011) *Financial Services, Financial Crisis and General European Contract Law*, Netherlands: Kluwer Law International BV, p182.

¹⁷ COM (2011) 142, Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on credit agreements relating to residential property, p2.

¹⁸ COM (2011) 142, Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on credit agreements relating to residential property, p2.

the Charter of Fundamental Rights of the European Union. Second, the proposal seeks to promote financial stability by ensuring that mortgage credit markets operate in a responsible manner.”¹⁹

The wording suggests that the goal of a high level of protection is – as is common practice of the Commission – connected to consumer confidence. This is an acknowledgment of the model-consumer who is “reasonably circumspect and informed”. In the second goal, clearly influenced by the financial crisis, the Commission recognizes a connection between responsible lending and borrowing practices and financial stability. So, this approach suggests that the concept of responsible lending is regarded as a means to provide macro-economic stability, beyond individual consumer protection.

The concept of responsible lending is put together in the proposal in different provisions. Specifically, the Commission proposes in Articles 5 and 6 a code of conduct for businesses when providing credit to a consumer, including an obligation to “act in the best interest of the consumer” and ensure a high level of professionalism. Similarly to the Consumer Credit Directive 2004/48, the proposal also envisages that the creditor should adequately explain the proposed credit agreement taking account of the consumer’s level of knowledge and experience, proposed Article 11. However, Article 14 of the proposal goes beyond the provisions in the Consumer Credit Directive 2004/48 by requiring not only an assessment of creditworthiness but also a refusal of granting credit in case of a negative assessment. Also, proposed Article 24 requires Member States to ensure that there are penalties in place if the provisions of the proposed directive are not complied with. This proposal clearly goes into a more protective direction, but it remains to be seen what will be left of this proposal after the consultation phase.

The responsible lending concept is also reflected in the suitability regime of the proposal. Recital (31) of the proposal states advice should also contain a personalised recommendation on suitable credit agreements for the consumer’s specific needs and financial situation. In this regard, the proposal does not only reflect standards in national law,²⁰ but also goes further than the Consumer Credit Directive 2004/48, which avoids the wordings “advise”, while obliging lenders to “provide adequate explanations” of the product, Article 5 (6) CONSUMER CREDIT DIRECTIVE 2004/48, and to “assist” the consumer, Recital (27).²¹

So far, reactions to the proposal have been rather critical. The European Banking Federation, for example, has especially rejected the advances with regard to creditworthiness assessment and the identification of suitable and suitable products.²² The European Data Protection Supervisor generally welcomes the content of the proposal, but stresses that more detailed requirements could

---

¹⁹ COM (2011) 142, Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on credit agreements relating to residential property, p2.

²⁰ See Köndgen in Grundmann/Atamer (2011)) *Financial Services, Financial Crisis and General European Contract Law*, Netherlands: Kluwer Law International BV, p53 referring to French, German, and UK law.

²¹ Köndgen in Grundmann/Atamer (2011)) *Financial Services, Financial Crisis and General European Contract Law*, Netherlands: Kluwer Law International BV, p53.

²² EBF, Preliminary EBF position on the Proposal for a Directive on credit arrangements relating to residential property, EBF Ref. D0961, p3.

be established for the use of databases.²³ More reactions to the proposals are expected, especially from the European Parliament, which is currently discussing the proposal in different committees.

Among scholars, the concept of responsible lending is generally regarded more positively. Rott, with regard to the Consumer Credit Directive 2004/48 proposal, has made the case of “contributory negligence”, according to which financial services providers attempt to keep demand steady by advertising financial opportunities directed at consumers who are not able to assess their financial situation.²⁴ He explains that the need for a substantive concept of responsible lending beyond a mere credit worthiness assessment derives from the fact that credit worthiness assessments are generally undertaken in the interest of the lender with a view to securing through own capital, which does not exclude irresponsible lending practices.²⁵ Fears expressed concerning the paternalism and data protection dimension of such an approach, are encountered with the argument that the financial sector already has a long established practice of scoring and evaluating consumers via risk modelling programmes, and, therefore, possesses the necessary expertise.²⁶

There is, however, criticism that opposes the general shift from personal responsibility of individuals to a general responsibility of the lender.²⁷ Benedict points at a decision of the *Chambre commerciale* of the French *Cour de Cassation*, which denies such general responsibility and demands proof of an information asymmetry in order to establish a responsibility of the lender.²⁸ It has also been added for consideration that the consequences of an inability to repay despite prudent creditworthiness assessment are not clear.²⁹ Similarly, the vagueness of the term creditworthiness has been criticized,³⁰ as well as the lack of definition what information the lender is supposed to seek.³¹ The legal uncertainty deriving from a recourse to such general clause without providing further definition, has been subject to criticism, also with regard to the following increased role of the judges in providing shape to the concept.³² Last but not least, an obligation to refuse credit in case of a negative assessment is viewed more critically as well. Rott states that such obligation is unnecessary, as the state can protect the consumer from heteronomy (as opposed to autonomy) through private law means such as individualized advice on grounds of the results of the creditworthiness assessment.³³ The goal should rather be to give the “right” credit.³⁴

---

²³ EDPS Opinion of the European Data Protection Supervisor on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on credit agreements relating to residential property, 2011/C 377/02, OJ C-377/5, paras 10-14.

²⁴ Rott (2003) Mitverantwortung des Kreditgebers bei der Kreditaufnahme - Warum eigentlich nicht? *Zeitschrift für Bank- und Kapitalmarktrecht*, p852.

²⁵ Rott (2003) Mitverantwortung des Kreditgebers bei der Kreditaufnahme - Warum eigentlich nicht? *Zeitschrift für Bank- und Kapitalmarktrecht*, p853.

²⁶ Atamer in Grundmann/Atamer (2011) *Financial Services, Financial Crisis and General European Contract Law*, Netherlands: Kluwer Law International BV, p199.

²⁷ For example Benedict (2008) p406.

²⁸ Benedict (2008) Responsible Lending - Das europäische Vertragsrecht zwischen *caveat emptor* und *caveat creditor*! *Zeitschrift für Europäisches Vertragsrecht*, 2, 394-410 (406) with reference to the Cour de Cassation case law.

²⁹ Danco (2003) p857.

³⁰ For example Rott (2003) pp845-855.

³¹ Danco (2003) Die Novellierung der Verbraucherkreditrichtlinie. *WM Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*, 853-861 (857).

³² Benedict (2008) Responsible Lending - Das europäische Vertragsrecht zwischen *caveat emptor* und *caveat creditor*! *Zeitschrift für Europäisches Vertragsrecht*, 2, 394-410 (399).

³³ Rott (2003) Mitverantwortung des Kreditgebers bei der Kreditaufnahme - Warum eigentlich nicht? *Zeitschrift für Bank- und Kapitalmarktrecht*, p854.

3. Challenges and necessary political decisions: the way ahead

The main question in this field of law is: How can the responsibilities be distributed in the fields of consumer credit and mortgage (responsible lending vs. responsible borrowing) in order to achieve a “high level of consumer protection” as is demanded by Article 169 (2) Treaty of the Functioning of the European Union? Here, a political decision has to be made on the level of state involvement in the market, especially where markets fail to bring the expected benefits to citizens as both active and passive market participants.

There are different traditions in the EU Member States, all connected to historical developments and different definitions of the welfare state.³⁵ Ireland and the UK, for example, only provide a mere safety net for those who are worst off. According to the corporatist model, the prototype of which can be found in Germany, the state plays a more important role where the civil society cannot provide sufficient welfare. In the Scandinavian countries, the state provides welfare universally on a high level to its citizens, beyond the basic minimum. In contrast, in Central and Eastern European Member States, the level of state involvement in providing for protective mechanisms in case of market failure is considered very low.

These different traditions reflect the fundamental two schools of thought are prominent in the Member States: ordoliberalism and *service public*.³⁶ Ordoliberalism is based on the assumption that the economy must be shielded from political discretion, on the one hand, and that the political system must be protected from succumbing to economic interests, on the other. It is based on the *Ordnungstheorie*, which developed in post-war Germany due to its experiences with the economic and political disintegration of the Weimar Republic and the degradation of the legal, political, and economic system under National Socialism, aiming at the protection of private autonomy from public and private abuses of power. It maintains that that a centrally administrated economy cannot allocate investments rationally and that an economic constitution is, instead, firmly anchored in a notion of individual rights, property rights, and contractual freedom.³⁷ Private law largely replaces public regulation and becomes the foundation of the legal order, based on freedom of contract. In contrast, the theory of *service public*, rooted in French administrative law, assumes that the state performs tasks necessary for the promotion of the social interdependence that is the basis for public law. Based on the importance of solidarity and political rights, public intervention in private law matters is not only allowed, but necessary to resolve conflicts.

The financial crisis has shown that excessive deregulation of markets can have severe effects on lending and borrowing behaviour with disastrous effects for societies as a whole.³⁸ The political

---

³⁴ Rott (2003) Mitverantwortung des Kreditgebers bei der Kreditaufnahme - Warum eigentlich nicht? *Zeitschrift für Bank- und Kapitalmarktrecht*, p857.

³⁵ For an analysis see Rutgers (2012) in Rutgers (ed.) *European Contract Law and the Welfare State*, Groningen: Europa Law Publishing, pp3 et subs.

³⁶ For an overview of the two theories see Sauter/Schepel (2009), pp13-18.

³⁷ Peters (2010) p22-23.

³⁸ **There are many studies on this subject, for example: Bruiter, W. H. (2007). Lessons from the 2007 financial crisis. Paper submitted to the UK Treasury Select Committee, 13 November 2007 available at website of the National Bureau of Economic Research; Lamb, D. (2011). A Specter is Haunting the Financial Industry - The Specter of the Global Financial Crisis: A Comment on the Imminent Expansion of Consumer Financial Protection in the United States, the United Kingdom, and the European Union. *Journal of the National Association of Administrative Law Judiciary*, 31(1), 213-252;**

decision to be made, thus, concerns a limitation of contractual freedom where market failures are predictable, for example through concepts such as responsible lending, social justice, and corporate social responsibility. In this regard, the contract law of a state inherently reflects the welfare model pursued in the state.

4. Conclusions

It is very advisable for the Icelandic parliament to continue its tradition of offering the maximum consumer protection for all consumers, no matter what loan they take (consumer loan or mortgage loan). As long as the next proposal of the Commission is not adopted at EU level, it has the national powers to do so.

However the legislative proposal of the Icelandic parliament treating “verðtrygging” as a price-indexation clause allowed by the Directive 48/2008 is wrong as it distorts the main goal of the European legislation. Directive 48/2008 states very clearly that the lenders must disclose in advance the total amount and total cost of credit, the duration of the agreement, and a detailed list on the cost of the credit and related costs.

The total amount and total cost of credit is impossible to disclose in the case of verðtryggt loans as they are offered in Iceland. It is also impossible to disclose with exactitude the year annual cost of a loan when the principal of the loan is linked to inflation. The verðtrygging practice also means that financial institutions are charging interest on interest, which is contrary to good faith and fair dealing and commercial advertising practices required by European consumer legislation.

This means in practice that the proposal of the Icelandic parliament is distorting the goal of consumer protection of Directive 48/2008 by making a wrong use of the provisions designed, in reality, for variable interest rates. No other country in Europe has verðtrygging so that is why the European legislation does not mention specifically this problem. No one in Europe can really envision a situation with the principal of the loan (specially a house loan) grows geometrically with time by the magic of compound interest.

As long as a consumer is not informed of the total principal of the loan we would be able to argue that the consent given by the consumer is defective and, as such, it can lead to the partial or total nullity of the contract. This is private law, a misled consent given under mis-representation or misled can be challenged before courts.

Then the consolidation of interest into capital and charging interest on interest (vaxtavexti) should be regulated as it leads very easily to usury practices.

Furthermore it would be very advisable for the Icelandic Parliament to legislate on the consequences of the lack of disclosure of the right information to the consumers. The solution to leave it to the national judicature only creates uncertainty. It should take a stand and declare that partial nullity or total nullity of the contract will follow – whatever is more favourable to consumers. At the end of the

day it is consumers who should have the last choice when the right information about their financial obligations is not provided rightfully to them.

From the procedural point of view, a mediation or conciliation approach or even administrative procedure trying to solve problems between consumers and institutions before they escalate into gigantic debt would be very advisable. Prevention is better.

We miss a real effective institution with powers to protect and defend consumer interests with injunctions if necessary in Iceland. The proposal comes with Neytendastofa as the proper institution that will talk for consumers. Experience shows how this institution 1) lacks the necessary regulatory powers or 2) decides not to use the powers that it has. The regulatory and supervision powers need to be improved dramatically. We suggest the creation of a true Consumer Agency in this country with the due budget and human resources. To suggest that hiring one person is enough for the task sounds very ineffective to say the least.

We also miss the legal standing for consumer associations to sue before courts regarding collective actions for consumer credit problems.

We miss the promotion from the Administration of consumer injunctions as an instrument that signals that regulatory powers are also in the hands of private associations.

WE miss the protection of consumers and their economic rights at constitutional level that other countries offer.

We miss a proper code of conduct and ethical business practices in the banking sector. A code accepted by banks and financial institutions where they announce that they will do business with ethics adopting responsible lending practices, so that they can also request responsible borrowing clients who will comply with their financial obligations providing the necessary financial stability to the whole system and the country.

Signed by M. Elvira Méndez Pinedo, professor in European Law and Irina Domurath, Ph. D. student in law at the University of Iceland.

Efnahags- og viðskiptaráðuneyti

Minnisblað

Viðtakandi: **Efnahags- og viðskiptanefnd**
Sendandi: **Efnahags- og viðskiptaráðuneytið**
Dagsetning: **08.06.2012**
Málsnúmer: **EVR11030098**
Bréfalykill: **3.1**

Alþingi
Erindi nr. P 140/2683
komudagur 8.6.2012

Efni: Frumvarp til laga um neytendalán: Eftirlits- og ákvarðanavald Neytendastofu

Að viðhöfðu samráði við Neytendastofu og með tilliti til athugasemda sem bárust frá umsagnaraðilum leggur ráðuneytið til eftirfarandi breytingar á ákvæðum frumvarpsins:

1. Fyrirsögn IX. Kafla verður: **Eftirlit og viðurlög.**
2. 27. gr. frumvarpsins orðist svo (breytingar feitleitraðar):

Neytendastofa annast eftirlit með ákvæðum laga þessara. Ákvæði laga um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu gilda um málsmeðferð Neytendastofu.

Ákvæði VIII. kafla laga um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu gilda um heimildir Neytendastofu til upplýsingaöflunar, haldlagningu gagna, þagnaskyldu og afhendingu á upplýsingum til stjórnvalda annarra ríkja.

Neytendastofa getur gripið til aðgerða gegn aðilum sem brjóta í bága við ákvæði II. – VII. kafla, eftir því sem við getur átt. Aðgerðir Neytendastofu geta falið í sér bann, fyrirmæli eða heimild með ákveðnu skilyrði.

Ákvörðunum sem Neytendastofa tekur á grundvelli laga þessara verður skotið til áfrýjunarnefndar neytendamála sem starfar á grundvelli 4. gr. laga nr. 62/2005, um Neytendastofu og talsmann neytenda.

Ákvörðun Neytendastofu verður ekki þorin undir dómstóla fyrir en úrskurður áfrýjunarnefndar neytendamála liggur fyrir.

Nú vill aðili ekki una úrskurði áfrýjunarnefndar neytendamála og getur hann þá höfðað mál til ógildingar fyrir dómstólum.

Mál skal höfðað innan sex mánaða frá því að aðili fékk vimeskju um úrskurð áfrýjunarnefndar.

Málshöfðun frestar ekki gildistöku úrskurðar nefndarinnar né heimild til aðfarar.

3. Á eftir 27. gr. koma þrjár nýjar greinar 27. gr. a.-c. svohljóðandi:

27. gr.a.
Stjórnvaldssektir.

Neytendastofa getur lagt stjórnvaldssektir á hvern þann sem brýtur gegn eftirtöldum ákvæðum laga þessara og, eftir atvikum, reglum settum á grundvelli þeirra:

1. 6. gr. um upplýsingar sem eiga að koma fram í auglýsingum og öðru kynningarefni,
2. 7. gr. um upplýsingar sem veita skal áður en lánsamningur er gerður,

eða þeir sem ákvörðunin beinist gegn greiði dagsektir þar til farið verður að henni. Ákvörðun um dagsektir skal tilkynnt bréfluga á sannanlegan hátt þeim sem hún beinist að.

Ákvörðun um dagsektir má skjóta til áfrýjunarnefndar neytendamála innan fjórtán daga frá því að hún er kynnt þeim er hún beinist að. Dagsektir reiknast ekki fyrir en frestur er liðinn. Ef ákvörðun er skotið til áfrýjunarnefndar neytendamála falla dagsektir ekki á fyrir en niðurstaða hennar liggur fyrir.

27. gr.c.

Sátt

Hafi aðili gerst brotlegur við ákvæði laga þessara eða reglna settra á grundvelli þeirra er Neytendastofu heimilt að ljúka málinu með sátt með samþykki málsaðila. Sátt er bindandi fyrir málsaðila þegar hann hefur samþykkt og staðfest efni hennar með undirskrift sinni. Neytendastofa er heimilt að setja nánari reglur um framkvæmd ákvæðisins.

4. Á eftir 27. gr.c. frumvarpsins kemur nýr kafli, kafli X, **Bótaskylda og gildistaka**, með greinum 28.-30. gr., auk ákvæðis til bráðabirgða.

**Efnahags- og
viðskiptaráðuneyti**

704.mál

Minnisblað

Viðtakandi: **Efnahags- og viðskiptanefnd**
Sendandi: **Efnahags og viðskiptaráðuneytið**
Dagsetning: **18.04.2012**
Málsnúmer: **EVR11030098**
Bréfalykill: **3.1**

Efni: **Frumvarp til nýrra laga um neytendalán**

Í frumvarpi þessu, sem unnið var af nefnd sem efnahags- og viðskiptaráðherra skipaði, er lögð til innleiðing á tilskipun 2008/48/EB um lánasamninga fyrir neytendur. Tilgangur tilskipunarinnar er að endurskoða reglur um neytendalán til að auka neytendavernd og tryggja samræmt lagaumhverfi við veitingu neytendalána, auk þess að stuðla að aukinni neytendavitund um lánskjör og gera neytendum hægara um vik að bera saman ólíka lánsamninga. Í nefndinni áttu sæti fulltrúar helstu hagsmunaaðila, auk ráðuneytisins.

Helstu atriði frumvarpsins eru eftirfarandi:

- Frumvarpið fylgir gildissviði tilskipunar 2008/48/EB að mestu leyti, þó eru fasteignalán og lán að fjárhæð undir 200 evrum og yfir 75.000 evrum, ekki undanskilin frá gildissvið frumvarpsins líkt og tilskipunin gerir ráð fyrir. Aðildarríkjum er frjálst að fella fleiri tegundir lánsamninga undir gildissvið laga við innleiðingu og er í frumvarpi þessu lagt til að það verði gert.
- Frá árinu 2000 er lögum nr. 121/1994 var breytt með lögum nr. 179/2000, hafa fasteignalán fallið undir lög um neytendalán. Á sama tíma var tekin út undanþága vegna lánsamninga að hærri fjárhæð en 1.500.000 kr. Þessar breytingar hafa gefið góða raun og er lagt til að fasteignalán falli innan gildissviðs frumvarps þessa og ekkert hámark verði á fjárhæðum. Þessi framkvæmd er í samræmi við það sem þekktist annars staðar á Norðurlöndunum, þar falla lánveitendur sem veita lán með veði í fasteign til lengri tíma undir ákvæði laga um neytendalán.
- Svonefnd smálánafyrirtæki hófu starfsemi hér á landi í upphafi árs 2010 og fellur veiting slíkra lána utan núgildandi laga um neytendalán nr. 121/1994. Lagt er til að undanþágur frá gildissvið laga um neytendalán verði þrengdar frá því sem nú er og ákvæði frumvarpsins gildi um öll neytendalán óháð fjárhæð, þ.m.t. smálán.
- Kröfur um upplýsingaskyldu lánveitanda eru nokkuð ítarlegri í frumvarpinu en þekkt hefur hér á landi. Gerð er krafa um ítarlegar upplýsingar í auglýsingum þar sem fjallað er um vexti eða önnur kjör vegna lánsamnings, gerðar eru kröfur um vissar upplýsingar sem ber að veita fyrir samningsgerð og ákvæði um upplýsingar við samningsgerð eru ítarlegri en samkvæmt núgildandi lögum. Tilskipunin kveður á um að vissar upplýsingar skuli ávallt veittar á stöðluðu eyðublaði sem fylgir með sem viðauki við tilskipunina, en eyðublaðið á að auðvelda neytendum að bera saman lánstilboð. Í frumvarpi þessu er gert ráð fyrir að þeirri línu verði fylgt og ráðherra birti

eyðublaðið í íslenskri þýðingu í reglugerð.

- Tilskipunin gerir kröfu um að lánshæfi lántaka sé metið áður en gengið er frá lánessamningi, en aðildarríkjum er veitt ráðrúm til þess að ákveða sjálf með hvaða hætti matið fer fram. Lagt er til að framkvæmt verði hefðbundið greiðslumat vegna lánveitinga yfir ákveðna fjárhæð, en vegna lægri fjárhæða verði svonefnt lánshæfismat látið nægja. Lagðar eru ákveðnar línur um framkvæmd greiðslu- og lánshæfismats í frumvarpinu, en gert er ráð fyrir að ráðherra hafi heimild til að setja ákvæði í reglugerð sem kveða nánar á um gerð slíkra mata. Drög að slíkri reglugerð liggja fyrir, en þau voru unnin af áðurnefndri nefnd samhliða frumvarpinu.
- Í frumvarpinu er fjallað um skyldur lánamiðlara, sem eru aðilar sem veita milligöngu um lán eða ráðgjöf um lántöku. Slík ákvæði er ekki að finna í núgildandi lögum um neytendalán. Þær kröfur snúa m.a. að upplýsingagjöf til neytanda um hvert umboð lánamiðlarans sé, einkum hvort hann starfi fyrir einn eða fleiri lánveitendur eða sem óháður miðlari. Jafnframt skal hann tilkynna neytanda um þóknun sem hann þiggur frá neytanda fyrir vinnu sína, ef einhver er, og skjalfesta samning við neytanda um þjónustu sína áður en gengið er frá lánessamningi.
- Í frumvarpinu er fjallað um svokallaða „*tengda lánessamninga*“, sem eru lánessamningar sem gerðir eru í þeim eina tilgangi að fjármagna kaup á tiltekinni vöru eða þjónustu. Í frumvarpinu er kveðið á um rétt neytanda til að falla frá tengdum lánessamningi ef hann nýtir rétt sinn til að falla frá viðkomandi samningi um kaup á vöru eða þjónustu. Frumvarpið kveður jafnframt á um að í þeim tilfellum sem að neytandi hefur ekki fengið fulla afhendingu skv. ákvæðum samnings um kaup og hann hefur leitað úrræða til að fá úr því bætt gagnvart seljanda án árangurs þá skuli hann hafa rétt til að leita vissra úrræða gagnvart lánveitanda. Neytandi er í slíkum tilfellum heimilt að beita þeim úrræðum gegn lánveitanda sem hann gæti almennt beitt gegn seljanda, svo sem úrræði samkvæmt lögum um neytendakaup og almenn réttarfarsúrræði. Hann getur þó ekki krafist úrbóta eða nýrrar afhendingar í skilningi laga um neytendakaup og laga um þjónustukaup, enda væri slíkt óþarflega íþyngjandi kvöð gagnvart lánveitanda. Vert er að taka fram að möguleikar neytanda til fullnustu gagnvart kröfuhafa takmarkast við fjárhæð lána á þeim tíma sem krafa um úrbætur er gerð. Hugsunin er því sú að neytandi þurfi ekki að halda áfram að greiða að fullu fyrir vöru eða þjónustu sem hann fékk ekki afhenta í samræmi við samning, þó að ekki sé hægt að leita fullra efnda frá seljanda.

Efnahags- og
viðskiptaráðuneyti

Minnisblað

Viðtakandi: Efnahags- og viðskiptanefnd
Sendandi: Efnahags- og viðskiptaráðuneytið
Dagsetning: 25.05.2012
Málsnúmer: EVR11030098
Bréfalykill: 3.1

Efni: Minnisblað - umsagnir um frumvarp til laga um neytendalán

Efnahags- og viðskiptanefnd bárust 10 umsagnir frá 9 aðilum vegna frumvarps efnahags- og viðskiptaráðherra til nýrra laga um neytendalán sem m.a. er ætlað að innleiða tilskipun Evrópuþingsins- og ráðsins 2008/48/EB um lánasamninga fyrir neytendur og um niðurfellingu tilskipunar ráðsins 87/102/EBE.

Vert er að nefna að stór hluti þeirra athugasemda sem bárust stafa frá Neytendastofu. Ráðuneytinu vill taka fram að því þykir óheppilegt að svo umfangsmiklar athugasemdir berist við þinglega meðferð málsins frá aðila sem átti fulltrúa í nefnd þeirri er vann drög að frumvarpinu. Ástæða þess að ráðuneyti skipa nefndir með fulltrúum haghafa er að fá fram þau sjónarmið er skipta máli sem fyrst svo hægt sé að vinna faglega úr þeim og að sem mest samstaða sé um frumvörp þegar þau eru lögð fyrir Alþingi til umræðu. Nefndin undirritaði öll skilabréf til ráðherra án sératkvæða. Ráðuneytið ályktaði því sem svo að almenn sátt væri um efni frumvarpsins á meðal aðila nefndarinnar.

Ráðuneytið fór yfir þær umsagnir sem bárust og er hér fyrir neðan farið yfir helstu atriði umsagna Fjármálaeftirlitsins, Íbúðalánasjóðs, Neytendasamtaka, Neytendastofu, Samtaka fjármálafyrirtækja og Seðlabanka Íslands. Ekki var talin ástæða til að svara öðrum umsögnum efnislega.

3. gr. frumvarpsins - Undanþágur.

Samtök Fjármálafyrirtækja gera athugasemd við að búið sé að skilgreina hugtakið "insignificant charges" sem *lægri árlega hlutfallstölu kostnaðar en meðaltal innlánsvaxta almennra sparisjóðsbóka samkvæmt vaxtatöflu Seðlabankans*. Ráðuneytið skilur sjónarmið samtakanna en telur að betra sé að matskennd hugtök í lögnum séu sem fæst, sér í lagi með tilliti til neytendaverndar. Líta verður á sem svo að meðaltal lægstu vaxta sem almennt bjóðast hljóti að teljast óverulegur kostnaður (e. insignificant charges).

Neytendastofa bendir á að betra væri að nota orðið aukastarfsemi fremur en hliðarstarfsemi í c-lið 3. gr. Ráðuneytið er sammála þessari tillögu.

Neytendastofa bendir á að samkvæmt frumvarpinu, sbr. d-liður 3. gr., falla undir gildissvið þess fleiri tegundir eignaleigusamninga heldur en skv. tilskipuninni. Ráðuneytinu er það fullljóst, enda var sú ákvörðun tekin í nefnd þeirri er vann frumvarpið að æskilegt væri að fella alla eignaleigusamninga undir ákvæði frumvarpsins, enda miða ákvæði þess fyrst og fremst að aukinni neytendavernd í formi upplýsingagjafar auk réttar til að falla frá samningi

o.fl. Sú fjárhagslega skuldbinding sem felst í eignaleigusamningum, óháð því hvernig fer með skil leiguhlutar við lok samningstíma, er oft á tíðum ekki minni heldur en í hefðbundnum lánessamningum. Því þótti rétt að lagt væri til að réttarstaða aðila sem að taka hlut á eignaleigusamningi væri ekki síðri heldur en aðila sem að fjármagna kaup á eign með lánessamning.

5. gr. frumvarpsins - Skilgreiningar.

Neytandastofa leggur til breytta skilgreiningu á hugtakinu eignaréttarfyrirvari, sbr. b-liður 5. gr. Með henni er m.a. verið að leggja til að undir hugtakið falli kaupleigusamningar, ein af þremur undirtegundum svokallaðra eignaleigusamninga.

Þessi útvíkkun á skilgreiningu hugtaksins getur skipt verulegu máli hvað varðar endurheimtur leiguhluta (s.s. ökutækja) og uppgjör á samningum, sbr. 23.-24. gr. frumvarpsins. Um uppgjör á eignaleigusamningum hefur hingað til ekki verið fjallað í íslenskum lögum og telur ráðuneytið að slík umfjöllun eigi ekki heima í lögum um neytendalán.

Ef efnahags- og viðskiptanefnd telur ástæðu til þess að útvíkka skilgreiningu á hugtakinu kaup með eignaréttarfyrirvara svo undir hugtakið falli kaupleigusamningar, þá ætti sömu sjónarmið að eiga við um fjármögnunar- og rekstrarleigusamninga. Óskynsamlegt er með tillit til sanngirnissjónarmiða að setja í lög sérreglur um endurheimtur leiguhluta og uppgjör vegna kaupleigusamninga, en ekki hvað varðar aðra eignaleigusamninga, þ.e. fjármögnunar- eða rekstrarleigusamninga. Allir þessir samningar geta í raun nánast falið í sér hið sama og ætti ekki að setja sérreglu í lög um neytendalán um endurheimtur og uppgjör leiguhlutar bara vegna þess að í einum samning er gerð krafa um að leigutaki kaupi leiguhlut við lok leigutíma en í öðrum ekki talað um kaup eða kaup valkvæð. Oft eru leiguhlutir leigðir til langs tíma og í raun gert ráð fyrir að leiguhlutur afskrifist að fullu á leigutímanum og sé ónýtur/verðlaus við lok hans.

Neytendastofa leggur til smávægilega orðalagsbreytingu á d-lið 5. gr. sem ráðuneytið leggur sig ekki gegn.

Sedlabankinn bendir á að betra væri að tala um þinglýsingargjald sbr. III. kafli laga nr. 88/1991 um aukatekjur ríkissjóðs, heldur en að vísa til þinglýsingarkostnaðar í g-lið 5. gr. Ráðuneytið er sammála þessari tillögu.

Neytendastofa leggur til að vísun til „verðbóta“ verði tekin út úr skilgreiningu á heildarlántökukostnaði í g-lið 5. gr. og bætt verði við nýrri grein á eftir 7. gr. frumvarpsins þar sem kveðið er á um upplýsingaskyldu. Ráðuneytið er sammála þessari tillögu, gæta verður þó þess að upplýsingaskyldan gildi aðeins um veðlán, þ.e. að þessi aukna upplýsingaskylda taki aðeins til lána sem standa utan gildissviðs tilskipunarinnar. Sjá nánari umfjöllun undir 7. gr.

Samtök fjármálafyrirtækja leggja til breytingu á skilgreiningu frumvarpsins á lánshæfismati, sbr. i-liður 5. gr., með þeim hætti að veitt verði meira svigrúm varðandi hvaða upplýsingar skuli líta til við framkvæmd lánshæfismats. Samtökin telja æskilegt að slíkt sé ekki neglt niður, heldur opnað fyrir frekari mótun framkvæmdar í reglugerð sem getur síðan tekið breytingum m.t.t. reynslu af framkvæmd matsins. Ráðuneytið setur sig ekki á móti tillögu samtakanna og telur hana geta verið til góða.

Neytendastofa leggur til breytingar á orðalagi skilgreininganna lánamiðlari, lánsamningur, lánveitandi og neytandi sem að mati ráðuneytisins bæta engu við. Að mati nefnarinnar sem vann drög að frumvarpinu felst efnislega sama inntak í orðalagi skilgreininganna eins og þær standa núna. Ráðuneytið er sammála þeirri túlkun.

Neytendastofa leggur einnig til breytingu á skilgreiningunni á hugtakinu óheimill yfirdráttur sem ráðuneytið leggst gegn. Hugtakið "óheimill yfirdráttur" er orðalag sem notað hefur verið lengi hér á landi og er almennur skilningur á inntaki þess.

Hvað varðar skilgreiningar þá leggur Neytendastofa að lokum til að í q-lið 5. gr. verði ekki vísað til tékkareikninga, heldur fremur til innláns- eða viðskiptareikninga. Ráðuneytið leggst gegn þessari tillögu. Hugtakið tékkareikningur hefur venjufastan skilning í íslensku laga- og bankaumhverfi.

6. gr. frumvarpsins - Upplýsingar í auglýsingum.

Neytendastofa leggur til að ákvæði frumvarpsins um auglýsingar verði færð í lög nr. 57/2005 um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu. Ráðuneytið telur ekki æskilegt að færa ákvæðin, enda taka lög um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu almennt á þeim upplýsingum sem fram eiga að koma í auglýsingaefni. Hér er um að ræða sértæka skyldu þeirra aðila sem auglýsa neytendalán.

Neytendastofa leggur einnig til að ákvæði um upplýsingagjöf lánamiðlara verði brotið upp og færð til. Ráðuneytið leggur sig gegn þessari tillögu. Tillagan er ekki í betra samræmi við tilskipunina líkt og haldið er fram. Auk þess fer betur að hafa öll ákvæði um lánamiðlara á einum stað líkt og er í tilskipuninni.

Til að koma til móts við tillögur Neytendastofu væri hægt að bæta nýrri málsgrein við 6. gr. frumvarpsins sem gæti orðarst svo:

Lánamiðlari skal taka fram í auglýsingum og skjölum, sem eru ætluð neytendum, þær upplýsingar sem fram koma í a-lið 1. mgr. 22. gr.

7. gr. frumvarpsins - Upplýsingar áður en samningur er gerður.

Neytendastofa leggur til að hið staðlaða eyðublað, sbr. 2. mgr. 7. gr., sem fylgir með sem viðauki við tilskipunina og aðildarríkjum er ætla að innleiða með samræmdum hætti verði birt með lögunum. Ráðuneytið leggst gegn þessari tillögu, slíkt samræmist ekki íslenskri lagahefð, sem og getur orðið til vandræða ef að Evrópusambandið ákveður að breyta eyðublaðinu. Mun betur fer að birta eyðublaðið í reglugerð líkt og frumvarpið gerir ráð fyrir.

Jafnframt leggur Neytendastofa til að "eða skráningar lánsamnings" verði felld úr j-lið 3. mg. 7. gr. Ráðuneytið hefur ekki sterka skoðun á því hvort tillagður texti verði felldur út.

Neytendastofa leggur til að nýrri grein verði bætt við á eftir 7. gr. er fjalla um upplýsingaskyldu lánveitanda vegna veðlána. Ráðuneytið leggur til eftirfarandi tillögu að orðalagi slíkrar greinar:

Upplýsingar um sögulega þróun vegna veðlána.

Til þess að tryggja að neytandi sé upplýstur um hvernig þróun höfuðstóls og greiðslubyrði hefur verið skal lánveitandi áður en samningur um veðlán er gerður veita upplýsingar um sögulega þróun verðlags og vaxta og áhrif þeirra þátta á breytingar á höfuðstól og greiðslubyrði sé um verðtryggt lán að ræða og um breytingar á greiðslubyrði sé um óverðtryggt lán að ræða.

Neytendastofa skal birta opinberlega á heimasíðu sinni almennar upplýsingar og dæmi um þróun hækkunar á höfuðstól verðtryggðra lána og dæmi um breytingar á greiðslubyrði óverðtryggðra lána sem lánveitendur skulu byggja upplýsingagjöf skv. 1. mgr. á.

Ráðuneytið aflaði álits Fjármálaeftirlitsins og Seðlabankans á ofangreindri tillögu, báðar stofnanirnar voru jákvæðar gagnvart þeirri hugmyndafræði sem ákvæðið byggir á og tók ákvæðið smávægilegum breytingum m.t.t. umsagna stofnananna. Ráðuneytið hefur óskað eftir afstöðu Neytendastofu á því að sinna ofangreindu verkefni, en formlega afstaða stofnunarinnar liggur ekki fyrir.

Ef að efnahags- og viðskiptanefnd ákveður að leggja til að ofangreindu ákvæði verði bætt við frumvarpið þá er ráðlegt að fram komi í nefndarálitum að upplýsingar um sögulega þróun hafa ekki eiginlegt spágildi um framtíðarþróun og að fyrirvari um slíkt ætti alltaf að koma fram. Markmiðið með framsetningu upplýsinganna með þessum hætti er t.d. ekki að spá fyrir um hugsanlega framtíðarþróun láns sem lántaki íhugar að taka, heldur að fræða hann um hvernig lán geta "hagað sér" með tilliti til breytinga á vöxtum og verðlagi.

10. gr. frumvarpsins - Mat á lánshæfi neytanda.

Neytendastofa leggur til orðalagsbreytingu á 1. mgr. sem er að mestu leyti efnislega samhljóða texta fyrirbyggjandi reglugerðardragna. Ráðuneytið leggst gegn breytingunni þar sem hún er óskýrari heldur en þær reglur sem lagðar eru til í reglugerðardrögunum, en í reglugerðardrögunum kemur m.a. fram að lánveitandi skuli að eigin frumkvæði afla ganga til að meta lánshæfi sem og hin tilvísaða "verulega hækkun" í orðalagstillögu Neytendastofu er skilgreind sem 500.000 kr. í reglugerðardrögunum.

Samtök fjármálafrýrtækja benda á að æskilegt geti verið að sömu fjárhæðarmörk gildi um framkvæmd greiðslumats hjá sambúðarfólki og um hjón. Ráðuneytið er sammála því mati.

12. gr. frumvarpsins - Upplýsingar í lánsamningi.

Neytendastofa leggur til orðalagsbreytingu á p-lið 2. mgr. 12. gr. Ráðuneytið er sammála því að hægt sé að orða liðinn skýrar, en telur að tillaga Neytendastofu missi marks hvað varðar innleiðingu á efni tilskipunarinnar. Ráðuneytið leggur til eftirfarandi orðalag:

réttur til að falla frá samningi, tímabilið þegar nýta má þann rétt og önnur skilyrði um nýtinguna, þ.m.t. upplýsingar varðandi skyldu neytanda að endurgreiða það fjármagn sem greitt hefur verið út ásamt vöxtum í samræmi við b-lið 3. mgr. 16. gr. og vaxtafjárhæðina sem fellur til greiðslu hvern dag,

Neytendastofa leggur jafnframt til að í stað orðanna "beitingu útlánsvaxta" í e-lið 5. mgr. 12.

gr. komi "ákvörðun útlánsvaxta". Ráðuneytið leggst gegn þessu, hér er um að ræða þýðingu á orðinu *application*. Skilningur Neytendastofu á notkun orðasambandsins "ákvörðun útlánsvaxta" er á misskilningi byggður.

18. gr. frumvarpsins - Uppgreiðslugjald.

Neytendasamtökin benda á að ákvæði frumvarpsins fela í sér hámarksupphæð uppgreiðslugjalds skv. tilskipuninni, þ.e. 1% eða 0,5% ef minna en ár er eftir af lánstíma. Aðildarríkjum sé heimilt að kveða á um lægri mörk uppgreiðslugjalds og hvetja samtökin til að sú heimild verði nýtt. Ráðuneytið telur að gengið sé nægilega langt í þessum efnum með þeim takmörkunum sem settar eru á uppgreiðslugjöld með ákvæðum frumvarpsins.

Íbúðasjóður lýsir í umsögn sinni yfir áhyggjum af hugsanlegum áhrifum þeirra takmarkana sem fram koma í frumvarpinu hvað varðar innheimtu uppgreiðslugjalds á fjárhag sjóðsins. Ráðuneytið getur ekki fallist á að rétt sé að undanskilja Íbúðalánasjóð frá þeim reglum sem annars munu gilda um lánveitendur.

21. gr. frumvarpsins - Árleg hlutfallstala kostnaðar.

Neytendasamtökin vilja að raunsærri grundvöllur fyrir útreikning árlegri hlutfallstölu kostnaðar heldur en að miða við 0% verðbólgu út lánstímann ef t.d. lán er tekið til 40 ára. Nefna samtökin í þessu samhengi að hægt væri að miða við meðaltalsverðbólguþá undanfarinna ára, verðbólguþá Seðlabankans eða verðbólguþá markmið. Tilskipunin er skýr hvað varðar hvernig skal reikna út árlega hlutfallstölu kostnaðar, ekki er gert ráð fyrir verðbótum í henni og verður ekki frá henni vikið hvað varðar þá lánsamninga er falla innan gildissviðs hennar. Hvað varðar afstöðu ráðuneytisins til upplýsingaskyldu lánveitanda er kemur að veðlánum þá vísast til umfjöllunar um g-lið 5. gr. og 7. gr. hér að ofan.

23.-24. gr. frumvarpsins - Kaup með eignaréttarfyrirvara.

Neytendastofa leggur til þó nokkrar breytingar á ákvæðum frumvarpsins um endurheimtu og uppgjör eigna sem keyptar eru með eignaréttarfyrirvara. Líkt og kom fram hér að ofan í umfjöllun um b-lið 5. gr. þá telur ráðuneytið ekki ráðlegt að fjalla um uppgjör og endurheimtur á leiguhlut sem neytandi hefur umráð yfir á grundvelli kaupleigusamnings í lögum um neytendalán.

Kaup með eignaréttarfyrirvara eru ekki algeng hér á landi og hefur ekki reynt á ákvæði núgildandi laga um þetta efni að neinu marki. Hin nýju ákvæði sem Neytendastofa leggur til og eiga að skýra framkvæmd við endurheimtu söluhlutar og uppgjör eru ágæt og telur ráðuneytið að þau gætu orðið til góðs þó væntanlega muni ekki mikið á þau reyna haldist skilgreining á kaupum með eignaréttarfyrirvara efnislega óbreytt.

Annað

Lántökugjöld

Neytendasamtökin benda á að um langa hríð hefur lántökukostnaður verið ákveðin prósentutala en ekki innheimtur sem krónutala vegna vinnu við gerð lánsamninga. Það telja samtökin afar óréttlátt, enda vandséð að vinna við skjalagerð vegna t.d. 2.000.000 kr. láns sé

tíu sinnum tímafrekari og eigi þ.a.l. að vera tíu sinnum dýrari en vinna vegna 200.000 kr. láns. Ekki er tekið á þessum kostnaði með beinum hætti í frumvarpinu eða tilskipuninni, enda ætlunin að samningafrelsið fái að ráða ferðinni í þessum málum með sama hætti og verið hefur.

Leiðbeiningar

Fjármálaeftirlitið og Neytendasamtökin telja mikilvægt að útbúnar verði leiðbeiningar og upplýsingaefni fyrir neytendur þar sem lagasmíðin sé flókin. Ráðuneytið tekur undir að slíkar leiðbeiningar væru til bóta og leggur til að sett verði ákvæði í löginn þess efnis að Neytendastofa skuli setja slíkar leiðbeiningar.

Lagareglur um eignaleigusamninga

Samtök fjármálafyrirtækja benda á að óheppilegt sé að litlar sem engar lagareglur sé að finna í íslenskum rétti um eignaleigusamninga, sem þó eru algengir í íslensku viðskiptalífi. Ráðuneytið er sammála því mati. Nú stendur yfir heildarendurskoðun á regluumhverfi íslensk fjármálamarkaðar sem m.a. byggir á skýrslu efnahags- og viðskiptaráðherra til Alþingis um framtíðarskipan fjármálakerfisins.

Alþingi
bt. nefndasviðs Alþingis
v/ Austurvöll
150 REYKJAVÍK

9. maí 2012
Tilvísun: 2012050013/11.0

Efni: Umsögn við frumvarp til laga um neytendalán (heildarlög, EES-reglur).

Fjármálaeftirlitið vísar til tölvupósts, dags. 3. maí sl., þar sem Efnahags- og viðskiptanefnd Alþingis óskar eftir umsögn Fjármálaeftirlitsins um frumvarp til laga um neytendalán (heildarlög, EES-reglur).

Frumvarpið felur í sér innleiðingu á tilskipun 2008/48/EB og átti eftirlitið aðkomu að samningu þess. Fjármálaeftirlitið gerir ekki efnislegar athugasemdir við frumvarpið og styður framgang þess.

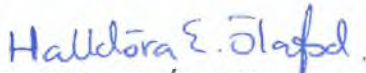
Þó er rétt að koma nokkrum sjónarmiðum á framfæri.

- Fjármálaeftirlitið er fylgjandi því að Neytendastofu sé falið eftirlit með framkvæmd laganna eins og er samkvæmt núgildandi lögum.
- Bent er á að frumvarpið er fremur flókið og því áriðandi að verði það að lögum að gefið verði út skýringarrit um efni þeirra. Slík útgáfa myndi stuðla að því að lögin nái markmiði sínu og að neytendur verði upplýstir um réttarstöðu sína.
- Í ljósi ákvæða um lánshæfis- og greiðslumöt sbr. 10. gr. frumvarpsins er áriðandi, verði frumvarpið að lögum, að reglugerð um það efni sbr. 2. mgr. 10. gr. frumvarpsins verði samin og gefin út hið fyrsta.

Það er mat Fjármálaeftirlitsins að verði frumvarpið að lögum þá muni þau stuðla að betri áhættustýringu hjá eftirlitsskyldum aðilum. Jafnframt má gera ráð fyrir því að vextir og lántökukostnaður hækki til skamms tíma vegna aukinnar upplýsingagjafar til lántaka.

Virðingarfyllst,

FJÁRMÁLAEFTIRLITIÐ

Halldóra E. Ólafsdóttir

Guðrún Áslaug Jónsdóttir

Alþingi
Erindi nr. P 140/2230
komudagur 9.5.2012

CONSUMERS ASSOCIATION OF ICELAND
ASSOCIATE MEMBER OF IC, BEUC and ICRT

NEYTENDASAMTÖKIN

Nefndasvið Alþingis
Efnahags- og viðskiptanefnd
Austurstræti 8 – 10.
150 Reykjavík

HVERFISGÖTU 105
101 REYKJAVÍK

SÍMI 545 1200
FAX 545 1212
Netfang ns@ns.is
www.ns.is

Reykjavík, 9. maí 2012.

Athugasemdir við frumvarp til laga um neytendalán, 704. mál.

Eins og fram kemur í almennum athugasemdum við frumvarp þetta átti fulltrúi Neytendasamtakanna sæti í nefnd þeirri sem samdi frumvarpið. Jafnframt kom fulltrúi samtakanna á fund efnahags- og viðskiptanefndar vegna frumvarpsins hinn 2. maí sl. og reifaði þar ýmis sjónarmið samtakanna varðandi frumvarpið. Þá er um að ræða tilskipun þar sem að mestu er krafist fullrar samræmingar og svigrúm aðildarríkja til frávika því takmarkað. Allt að einu þykir þó rétt að gera athugasemdir við eftirfarandi ákvæði.

Um 10. gr.: Í umræddri frumvarpsgrein er kveðið á um skyldu til gerðar lánshæfis- og greiðslumats fyrir lántöku. Um er að ræða nýmæli í lögum en Neytendasamtökin hafa lengi barist fyrir því að settar verði reglur um skyldu til greiðslumats enda stuðli það að ábyrgum lánveitingum og geti komið í veg fyrir óhóflega og óraunhæfa skuldsetningu. Telja samtökin því afar brýnt að settar verði skýrar reglur um hvernig greiðslumat skuli fara fram, en til að ákvæðið nái markmiði sínu þarf að vera vandað til slíks mats og jafnframt afar mikilvægt að miðað sé við raunhæfan framfærslukostnað. Telja samtökin því mikilvægt að reglugerð sú sem rætt er um í 3. mgr. 10. gr. verði sett samhliða lögunum þannig að leikreglur varðandi greiðslumat séu frá upphafi skýrar.

Um 18. gr.: Í þessari frumvarpsgrein eru settar skorður við því hvað lánveitendur mega krefja neytendur um hátt uppgreiðslugjald vegna greiðslu fyrir gjalddaga. Í greininni er lagt til að fylgt verði þeim hámarksupphæðum (1% eða 0,5% ef minna en ár er eftir af lánstíma) sem tilskipunin kveður á um. Aðildarríkjum er hins vegar heimilt að kveða á um lægri mörk uppgreiðslugjalds. Neytendasamtökin hafa um árábil barist gegn töku svokallaðs uppgreiðslugjalds og talið það fela í sér

óeðlilega hindrun á fjármálamarkaði. Hinn 20. febrúar sl. sendi stjórn samtakanna frá sér ályktun þar sem fram kemur sú krafa að uppgreiðslugjald vegna neytendalána verði bannað. Hér með er þessi krafa ítrekuð og hvatt til þess að heimildin um að ákvarða lægra hámark á uppgreiðslugjöldum verði nýtt.

Um 21. gr.: Í þessari frumvarpsgrein er fjallað um árlega hlutfallstölu kostnaðar. Við samningu frumvarpsins var ákveðið að láta gildissvið þess einnig ná til fasteignalána, en það er í samræmi við núgildandi lagaumhverfi en lög nr. 121/1994 um neytendalán ná einnig til fasteignalána, enda væru slík lán ella í ákveðnu tómarúmi. Hins vegar má ekki líta framhjá því að íslensk fasteignalán njóta ákveðinnar sérstöðu þar sem alla jafna er um verðtryggt lán að ræða, en verðtrygging lána með slíkum hætti tíðkast óvíða. Tilgangurinn með árlegri hlutfallstölu kostnaðar er sá að gera neytendum kleift að bera saman ólík lán og meta útfrá árlegri hlutfallstölu kostnaðar hvers kyns lán kunni að vera þeim hagstæðast. Í 3. mgr. 21. gr. er hins vegar gert ráð fyrir því að sé um verðtryggt lán að ræða skuli ganga út frá því, við útreikning árlegrar hlutfallstölu kostnaðar, að verðlag, vextir og önnur gjöld haldist óbreytt til loka lánstímans. Verður að telja að heldur óraunhæft sé að ætla að verðbólga verði 0% út lánstímann ef lán er t.a.m. tekið til 40 ára. Gerir þessi regla því það að verkum að ekki er raunhæft að bera saman óverðtryggt og verðtryggt lán út frá árlegri hlutfallstölu kostnaðar, enda hlyti slíkur samanburður alltaf að vera verðtryggð láninu í hag. Ljóst er að ekki er hægt að gera nákvæma verðbólguáætlun til langs tíma, en til að árleg hlutfallstala kostnaðar þjóni tilgangi sínum telja Neytendasamtökin þó mikilvægt að fundinn verði einhver raunhæfari grundvöllur til útreiknings hennar þegar um verðtryggt lán er að ræða. Mætti skoða ýmsar leiðir í því sambandi, t.a.m. að miða við meðaltalsverðbólgu undanfarinna ára, verðbólguþá Seðlabankans eða verðbólguþá. Hvaða leið sem verður fyrir valinu er svo mikilvægt að gæta þess að reglur verði skýrar, og þannig að allir lánveitendur noti sömu aðferðir við útreikning, þannig að samanburður lána frá mismunandi lánveitendum verði raunhæfur.

Um lántökugjöld: Í frumvarpi þessu er ekkert fjallað um innheimtu lántökukostnaðar. Neytendasamtökin telja að rétt væri í svo ítarlegri lagasmíð að fjalla um slíka gjaldtöku. Um langa hríð hefur lántökukostnaður verið ákveðin prósentutala en ekki innheimtur sem krónutala vegna vinnu við gerð lánasamninga. Það telja samtökin afar óréttlátt, enda vandséð að vinna við skjalagerð vegna t.d. 2.000.000

króna láns sé tíu sinnum tímafrekari og eigi þ.a.l. að vera tíu sinnum dýrari en vinna vegna 200.000 kr. láns.

Almennar athugasemdir: Um fremur flókna lagasmíð er að ræða og t.a.m. má gera ráð fyrir að örðugt sé fyrir neytendur að gera sér fulla grein fyrir því hvað felst í skyldu lánveitenda til upplýsingagjafar, sbr. 6., 7., 8., 12. og 13. gr. frumvarpsins. Er því að mati samtakanna afar mikilvægt að samhliða gildistöku laganna verði útbúnaar leiðbeiningar og upplýsingaefni fyrir neytendur er liggi frammi og sé aðgengilegt hjá öllum sem stunda lánveitingar í atvinnuskyni og falla þar með undir gildissvið laganna.

Að öðru leyti hvetja samtökin til samþykktar ofangreinds frumvarps.

Virðingarfyllst,
f.h. Neytendasamtakanna,

Jóhannes Gunnarsson, formaður

Alþingi
Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

NEYTENDASTOFA

Reykjavík, 10.05.2012
Tilv. 2012/0475 - 0.0.01
TA

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um neytendalán – þskj. 1137 -704. mál.

Neytendastofu hefur borist frumvarp til laga um neytendalán, sbr. þskj. 1137-704. mál.

Rétt er að taka fram að Neytendastofa átti fulltrúa í nefnd þeirri sem vann að undirbúningi frumvarpsins. Á vinnslustigi frumvarpsins tókst ekki að koma á framfæri öllum þeim athugasemdum sem stofnunin vildi gera við frumvarp þetta og skilaði fulltrúi stofnunarinnar því inn sérstökum fyrirvara um að stofnunin myndi koma með athugasemdir á síðari stigum. Í nefndinni áttu auk þess sæti fulltrúar ýmissa hagsmunaaðila og eðli máls samkvæmt var því ekki tekið undir allar athugasemdir stofnunarinnar á vinnslustigi frumvarpsins.

Neytendastofa vill því nú við meðferð málsins í efnahags-og viðskiptanefnd koma á framfæri eftirfarandi athugasemdum við frumvarp þetta:

1. 3. gr. frumvarpsins – undanþágur.

c-liður 3. gr.:

Í þessum lið er notað orðið „hliðarstarfsemi“ en í tilskipun ESB á ensku eru notuð orðin „secondary activity“. Lagt er til að í stað orðsins „hliðarstarfsemi“ komi orðið „aukastarfsemi“ og jafnvel verði það nánar skýrt í nefndarátliti við hvað er átt, t.d. nær þetta ákvæði til lánveitinga fjármálafyrirtækja eða Seðlabanka Íslands til eigin starfsmanna, eða falla slíkar lánveitingar utan ákvæða laganna?

d-liður 3. gr.: Í tilskipuninni er kveðið á um að hún taki ekki til leigusamninga svo og eignarleigusamningar (e. “leasing“) þegar svo er háttað að neytandi fær hvorki sjálfkrafa né heldur valkvæðan rétt til að eignast lausafé eða fasteign samkvæmt samningi aðilanna og ekki heldur skv.einhliða yfirlýsingu kröfuhafans; eða samkvæmt ákvæði í hliðarsamningi aðilanna. Ákvæði 2. málslíðar d-liðar eins og það er í fyrirleggjandi frumvarpi er því of víðtækt. Nauðsynlegt er að breyta orðalagi þessa ákvæðis og gæti það hljóðað svo:

„Leigusamningar eða eignarleigusamningar þar sem ekki er kveðið á um neina skyldu til að kaupa samningsandlagið (lausafé eða fasteign) hvorki í samningnum

sjálfum né í hliðarsamningi “.

Markmið með ákvæði tilskipunarinnar er að fella utan við gildissvið hennar alla samninga sem eru í reynd hreinir leigusamningar svo og sú tegund eignarleigu þar sem samkvæmt þeim sérstöku skilmálum sem gilda milli neytanda og lánveitanda þá myndast aldrei réttur hjá lántaka til þess að eignast hlutinn eða samningsandlagið. Þetta á við þá tegund eignarleigu sem heitir „rekstrarleiga“ (e. operational lease) þ.e. þegar neytandi skuldbindur sig til þess að leigja lausafé; til að mynda bifreið, í ákveðinn lágmarkstíma, til dæmis í 3 ár. Að þeim tíma liðnum er í þessu dæmi bifreiðinni ávallt skilað til eiganda hennar þ.e. leigsala sem oftast en ekki er lánveitandinn. Slíkir lánveitendur hafa yfirleitt einnig á boðstólumí starfsemi sinni svo nefnda „kaupleigusamninga“ (e. purchase lease). Í þeirri tegund eignarleigusamninga er að finna ákvæði um að neytandi eignast hlutinn að leigutíma loknum með því að greiða tiltekna lokagreiðslu eða hann getur valið hvort hann vilji geri það. Við það er greinimark tilskipunarinnar miðað en sem fyrr segir er núverandi orðalag í frumvarpstextanum of víðtækt og því nauðsynlegt að breyta því. Í reynd er þessi tegund samninga náskyld kaupsamningum þar sem seljandi hefur sett inn skilmála um eignarréttarfyrirvara en í þeim tilvikum áskilur seljandi sér rétt til þess að endurheimta hinn selda hlut ef lántaki efnir ekki samninginn af sinni hálfu. Af framangreindum ástæðum er því einnig nauðsynlegt að gera breytingu á ákvæði b-liðar 5. gr. frumvarpsins, sjá nánar undir þeim lið í umsögninni.

2. 5. gr. frumvarpsins - skilgreiningar.

b-liður 5. gr.: Í þessum lið er að finna skilgreiningu á hugtakinu „eignarréttarfyrirvari“. Ekki er rétt að seljandi sé ávallt „eigandi söluvöru“ heldur áskilur hann sér rétt til að endurheimta söluhluti verð vanskil af hálfu kaupanda. Það er einnig augljóst af orðinu sjálfu þ.e. settur er „fyrirvari“ um eignarrétt kaupandans sem í raun virkar sem eins konar veðréttur af hálfu seljanda ef vanskil verða. Ef seljandi væri eigandi eftir sem áður þá þyrfti að sjálfsögðu ekki „fyrirvara“ um eignarrétt kaupanda.

Auk þess hefur eftir bankahrunið reynt mikið á réttarstöðu neytenda gagnvart s.n. eignarleigusamningum sem fjármögnunar- og fjármálafyrirtæki hafa gert við neytendur.

Eignarleiga er íslenska hugtakið sem notað er um enska hugtakið „leasing“. Ýmsar tegundir eignarleigusamninga eru til en sammerkt þeim er að gerður er samningur vegna hluta eða lausafjármuna í talsvert langan tíma svo sem 2-5 ár, jafnvel lengur.

Í sumum tilvikum **færist eignarréttur aldrei** til leigutaka heldur **skilar** hann **alltaf** hlutnum (lausafjármun) í lok leigutímans til eigandans þ.e. fjármögnunarfyrirtækisins Þetta ræðst af þeim samningi sem aðilar gera sín á milli. **Rekstrarleiga** er dæmi um slíkt, t.d. þegar að lántaki fær t.d. bifreið til afnota í 3 ár, og innifalið í leigugjaldi er í raun fjármagn vegna stofnfjárfestingarinnar, jafnvel smurning og þjónusta, en ekki eldsneyti.

Önnur tegund af eignarleigu sem einnig er mjög algeng á markaði er s.n. **kaupleiga** (e. purchase lease) stundum eru þessir samningar einnig nefndir „fjármögnunarleiga“.

Þeir eru einnig til lengri tíma en það sem skilur þessa samninga frá þeim fyrri er að lántaki skv. skilmálum samningsins fær annaðhvort **sjálfkrafa** eða valkvætt, **kauprétt** á hlutum þ.e. í slíkum samningi er því fyrirframgefið loforð frá leigusala (fjármögnunarfyrirtækinu) um að gegn ákveðinni **eingreiðslu** í lok samnings fái hann eignarrétt að hlutum.

Hér er því um að ræða efnislega sömu aðstöðu í þessari samningsgerð og þegar kaup eru gerð með eignarréttarfyrirvara. Megin munurinn er sá að „afsal“ fer fram í upphafi þegar gerður er samningur með eignarréttarfyrirvara en við kaupleigu fer afsal fram í lok leigutíma gegn fyrirfram ákveðinni eingreiðslu.

Þess vegna verður að mati Neytendastofu að beita sömu viðmiðum varðandi báðar framangreindar tegundir samninga, þ.e. kaup með eignarréttarfyrirvara og svo eignarleiga þar sem að lántaki skv. skilmálum samnings færi annaðhvort sjálfkrafa eða valkvætt rétt til að „eignast“ lánshlutinn.

Nauðsynlegt er því að breyta orðalagi og gæti ákvæðið því hljóðað svo:

***Eignarréttarfyrirvari:** Þegar veitt er lán við sölu á lausafé þar sem lánveitandi, sem einnig er seljandi, hefur áskilið sér rétt til að endurheimta hlutinn ef kaupandi uppfyllir ekki skyldur sínar samkvæmt samningi. Undir hugtakið falla einnig leigusamningar vegna afnota af hlut svo framarlega sem markmið með samningi er að lántaki verði eigandi hlutarins.*

Framangreint ákvæði á sér fyrirmynd í dönskum lögum um neytendalán en það hljóðar svo:

Ved køb med ejendomsforbehold forstås et kreditkøb, hvor det er aftalt, at sælgeren kan tage det solgte tilbage, hvis køberen ikke opfylder sine forpligtelser. Som køb med ejendomsforbehold anses også en aftale, der er betegnet som lejekontrakt, eller hvorefter betalingen i øvrigt fremtræder som vederlag, for brug af tingen. såfremt at det må antages at have været meningen, at modtageren af tingen skal blive ejer af den.

Íslenskur samninga- og kröfuréttur byggir á sömu grunnreglum og danskur réttur og framangreint ákvæði er einnig þar sett í tilefni af innleiðingu Dana á tilskipun ESB um neytendalán. Sömu grunnsjónarmið eiga því jafnt við á Íslandi sem og í Danmörku varðandi nauðsyn þess að hafa framangreint ákvæði skýrt að þessu leyti. Loks vill Neytendastofa ítreka að mjög hefur reynt á þessi atriði í kjölfar efnahagshrunsins enda ná gildandi ákvæði í lögum um neytendalán nr. 121/1994 aðeins til eignarréttarfyrirvara, en reynslan hér á landi s.l 3 ár sýnir að þetta er ófullnægjandi.

c-liður 5. gr. : Í þessum lið er kveðið á um fasta útlánsvexti, sbr. tilskipun um neytendalán. Í skilgreiningunni er notað orðið „hlutfall“ en í tilskipuninni og í venjulegu máli er notað orðið „prósenta“ Lagt er til að orðalagi verði því breytt þannig:

***Fastir útlánsvextir:** Þegar lánveitandi og neytandi samþykkja, í lánssamningi, sömu útlánsvexti á öllu lánstímabilinu eða mismunandi útlánsvexti á mismunandi tímabilum*

*samnings þar sem eingöngu er notuð föst tiltekin **prósenta**. Ef ekki eru allir útlánsvextir ákvarðaðir í lánessamningi skulu þeir aðeins teljast fastir útlánsvextir á þeim tímabilum þegar útlánsvextir eru eingöngu ákvarðaðir með fastri, tiltekinni **prósentu** sem er samþykkt við gerð lánessamnings.*

d-liður 5. gr. : Í þessum lið er að finna skilgreiningu sem ekki er að finna í tilskipun ESB. Tekið er fram að greiðslumat skuli byggjast á „viðurkenndum neysluviðmiðum“. Í athugasemdum við frumvarpið er ekki skýrt nánar við hvað er átt. Nauðsynlegt er að kveða skýrt á um hvaða neysluviðmið skuli viðurkennd og hvernig slík viðurkenning fæst ef ætlunin er að nota fleiri en eitt neysluviðmið. Rétt er að benda á að á vegum velferðarráðherra hefur verið unnið að gerð samræmnds neysluviðmiðs sem Umboðsmaður skuldara hefur umsjón með. Væntanlega er við það miðað að greiðslumat skuli eftir gildistöku laganna framkvæmt með hliðsjón af því neysluviðmiði en ekki öðrum. Af þeirri ástæðu er lagt til að orðalagi þessa liðar verði breytt þannig að ákvæðið hljóði svo:

Greiðslumat: *Útreikningur á greiðslugetu lántaka miðað við eignir, skuldir, gjöld og tekjur, sem m.a. byggjast á **opinberlega** viðurkenndum **íslenskum** neysluviðmiðum.*

g-liður 5. gr. : Í þessum lið er skilgreint hugtakið „heildarlántökukostnaður“ en hugtakið er skilgreint í tilskipuninni. Inn í 1. málslíð þessarar skilgreiningar hefur verið bætt við orðinu „verðbætur“ á eftir orðinu vextir. Þetta atriði er ekki að finna í skilgreiningu hugtaksins í tilskipun ESB og þarf að fella brott. Verðbætur reiknast á höfuðstól lánsins en ef lán er verðtryggt eru vextir almennt lægri en ef um er að ræða óverðtryggt lán. Mikilvægt er að mati Neytendastofu að samhliða upplýsingum um heildarlántökukostnað þá verði neytendum við gerð lánasamninga veittar ítarlegar upplýsingar um þróun vísitölu og hvernig að höfuðstóll lánsins getur tekið breytingum miðað við þróun hlutaðeigandi vísitölu á undangengnum árum. Þegar lán er veitt þá er ekki í upphafi lánveitingar hægt að gera neytanda grein fyrir þeim kostnaði sem bætist við af þessum sökum enda er ekki gert ráð fyrir því í skilgreiningu ESB að hugsanlegar og ófyrirséðar verðbætur komi inn í útreikning á heildarlántökukostnaði og því er þar ekki að finna orðið „verðbætur“.

Neytendastofa telur að það sé full ástæða til þess að bæta inn í frumvarpið sérstöku ákvæði um skyldu lánveitenda til að upplýsa neytendur sérstaklega um áhrif verðbóta s.s. vegna vísitölu á væntanlega þróun á heildarstöðu höfuðstóllánsins, t.d. inn í II. kafla frumvarpsins, upplýsingar og starfsvenjur áður en lánessamningur er gerður.

Að svo stöddu er þó ekki gerð bein tillaga hér að slíkri nýrri lagagrein. Neytendastofa vill þó hér með hvetja nefndina til þess að huga að því hvort unnt sé að bæta inn ákvæði sem varðar upplýsingagjöf til neytenda um hvernig að ætla megi að höfuðstóll verðtryggðra lána muni taka breytingum byggt á upplýsingum um þróun undangenginna ára.

Í 2. málslíð er notað orðið „innifalinn“. Betur færi á því að breyta því orðalagi einnig.

Miðað við framangreindar athugasemdir varðandi 1. og 2. málsl. þá gæti þessi liður hljóða svo að mati Neytendastofu (og ath. sleppt er út orðinu „verðbætur“ í 1. málsl.

og bætt er við orðinu „samanlagður“ í 1. málsli):

Heildarlántökukostnaður: *Allur samanlagður kostnaður, þ.m.t. vextir, þóknun, skattar og önnur gjöld sem neytandi þarf að greiða í tengslum við lánsamning og lánveitanda er kunnugt um við samningsgerð, að frátöldum þinglýsingarkostnaði. Kostnaður vegna viðbótarþjónustu í tengslum við lánsamning, einkum vátryggingariðgjöld, er einnig tekinn með í útreikninginn svo framarlega sem það er skylt að gera viðbótarþjónustusamning til að lánið fáiast eða til að fá það með þeim skilmálum og kjörum sem auglýstir eru.*

h-liður 5. gr. : Í þessum lið er hugtakið lánamiðlari skilgreint sbr. einnig samsvarandi skilgreiningu í tilskipun ESB. Við samanburð á texta sést að mismunur er á orðalagi en mikla áherslu verður að leggja á að vegna orðalags á íslensku falli ekki utan við gildissvið laganna starfsemi sem skylt er samkvæmt tilskipuninni að fari eftir ákvæðum hennar. Hér því lagt til að orðalag verði lagfært og gæti þá ákvæðið hljóðað svo:

Lánamiðlari: *Einstaklingur eða lögaðili sem starfar ekki sem lánveitandi og sem innan ramma starfsemi sinnar, viðskipta eða sérgreinar, gegn gjaldi, þóknun eða annars konar fjárhagslegum ávinningi, kynnir eða býður neytendum lánsamninga, aðstoðar neytendur með því að taka að sér undirbúningsvinnu fyrir lánsamninga eða gerir lánsamninga við neytendur fyrir hönd lánveitanda.*

j-liður 5. gr.: Orðalag þessa liðar virðist byggjast á íslenskri þýðingu á tilskipuninni á samsvarandi atriði sem ekki er nægilega góð. Hér þyrfti því að lagfæra textann og taka mið af enskum texta tilskipunarinnar. Orðalag þessa liðar gæti verið svo:

Lánsamningur: *Samningur þar sem lánveitandi veitir eða lofar að veita neytanda lán með greiðslufresti, eða sambærilega fjárhagslega fyrirgreiðslu og neytandi lofar að greiða samkvæmt ákvæðum samnings, þó ekki samningar um reglulega afhendingu á vörum eða um veitingu á samfeldri þjónustu þar sem neytandi greiðir reglulega af slíkri þjónustu eða vöru svo lengi sem hún er látin í té.*

Tilgangur ákvæðisins er að afmarka t.d. áskriftarsamninga og framangreint orðalag telur Neytendastofa skýri betur en núverandi frumvarpstexti við hvað er átt.

k-liður 5. gr.: Skilgreining í þessum lið byggir á samræmdri skilgreiningu samkvæmt ákvæðum tilskipunarinnar en orðalagi er breytt. Neytendastofa telur orðalag þessa liðar eigi að vera í samræmi við texta tilskipunarinnar. Í aðildarviðræðum Íslands og ESB hafa komið fram sjónarmið um mikilvægi þess að ekki sé vikið frá texta nema að því leyti sem kann að vera nauðsynlegt vegna málfars og að inntaki skilgreininga sé ekki breytt. Þessi liður gæti því hljóðað svo:

Lánveitandi: *Einstaklingur, lögaðili eða hópur sem veitir eða lofar að veita lán innan ramma viðskipta sinna, atvinnustarfsemi eða sérgreinar.*

l-liður 5. gr.: Í þessum lið er að finna skilgreiningu hugtaksins „neytandi“ sem er jafnframt skilgreint í samræmdum texta tilskipunarinnar. Neytendastofa telur mikilvægt, m.a. vegna sjónarmiða sem hafa komið fram í aðildarviðræðum við ESB

að orðalag hér verði eins nálægt orðalagi tilskipunartextans og hægt er því það treystir réttaröryggi og dregur úr réttaróvissu. Það er t.d. gert í frumvarpi til laga um skiptileigusamninga sem nýlega var lagt fram á Alþingi. Hér er því lagt til að orðalagi verði breytt og það hljóði þannig:

Neytandi: *Einstaklingur sem í viðskiptum tekur lán sem lög þessi ná til, og starfar að markmiðum sem eru utan viðskipta hans, atvinnustarfsemi eða sérgreinar.*

n-liður 5. gr. : Í þessum lið virðist tilgangurinn að innleiða skilgreiningu tilskipunarinnar á enska hugtakinu „overrunning“ en það hefur verið þýtt í íslenski þýðingu tilskipunarinnar sem „yfirdráttur“. Ljóst er að nauðsynlegt er hér sem fyrr að tryggja samræmi og rétta notkun hugtaka en auk þess verður ekki annað séð en að hugtakið eins og það er sett fram í frumvarpinu sé í raun illskiljanlegt. Auk þess missir skilgreining frumvarpsins á „yfirdráttarheimild“ á vissan hátt marks ef ekki finnst í skilgreiningarkafnanum framangreind skilgreining á hvað sé „yfirdráttur“. Ennfremur ber þess að gæta að hugtakið „yfirdráttur“ samkvæmt tilskipuninni nær bæði til þess að enginn skriflegur samningur er til staðar, aðeins þegjandi samþykki lánveitanda svo og til þess að farið er yfir sammingsbundna yfirdráttarheimild, sbr. nánar skilgreiningu tilskipunarinnar.

Það er því rökbundin nauðsyn að hafa skilgreininguna í frumvarpinu rétta og í samræmi við tilskipunina og þau tilvik sem verið er að setja reglurnar um.

Af þessari ástæðu verður að lagfæra orðalagið hér og gæti því þessi liður orðast þannig:

Yfirdráttur: *yfirdráttur með þegjandi samþykki þar sem lánveitandi veitir neytanda aðgang að sjóðum umfram gildandi stöðu á innlánsreikningi neytandans eða samþykka yfirdráttarheimild.*

Framangreind skilgreining er í samræmi við íslenskt orðalag á þýðingu tilskipunarinnar og mikilvægt að ruglingur skapist ekki varðandi þetta atriði.

Auk þess verður að breyta þessu orði í 20. gr. frumvarpsins verði framangreind breyting gerð.

q-liður 5. gr. : Í þessari skilgreiningu er notað orðið „tékkareikningur“ en orðið „tækki“ hefur sérstaka lagalega merkingu og þeir eru yfirleitt ekki lengur notaðir í viðskiptum. Lagt er því til að í stað þessa orðs verði notað orðið „innlánsreikningur“ eða „viðskiptareikningur“ en í enskri útgáfu tilskipunarinnar er notað orðið „current account“. Orðalag þessa liðar gæti því hljóðað svo:

Yfirdráttarheimild: *Lánssamningur þar sem lánveitandi veitir neytanda aðgang að fjárhæð umfram inneign á innlánsreikningi neytandans.*

3. 6. gr. frumvarpsins – upplýsingar sem fram eiga að koma í auglýsingum.

Í þessari grein er m.a. fjallað um hvaða eigi að koma fram í auglýsingum og öðru kynningarefni fjármálafyrirtækjanna. Í lögum nr. 57/2005, um eftirlit með

viðskiptaháttum og markaðssetningu er í III. kafla laganna fjallað um vernd fjárhagslegra hagsmuna neytenda og er þar að finna reglur varða auglýsingar og kynningar fyrirtækja. Við undirbúning frumvarpsins lagði Neytendastofa til við efnahags- og viðskiptaráðuneytið ákvæði um auglýsingar vegna neytendalána væru sett inn í framangreind lög. Frumvarp þess efnis var sent ráðuneytinu, sjá meðfylgjandi fylgiskjal. Ráðuneytinu þótti ekki ástæða til þess að setja þetta ákvæði inn í lög nr. 57/2005 en Neytendastofa telur engu að síður að það sé til bóta að ákvæðum um auglýsingar fyrirtækja sé ekki dreift að óþörfu í löggjöfinni. Í Danmörku var einmitt valin sú leið að breyta lögum um markaðsfærslu og skipa þessu ákvæði þar fremur en að setja þau inn í lög um neytendalán. Neytendastofa vill því benda Alþingi á þann möguleika að endurskoða þetta og setja ákvæði þetta frekar inn sem 10. gr. a. í lög nr. 57/2005.

Verði það ekki gert þá vill stofnunin gera eftirfarandi tillögur varðandi 6. gr. frumvarpsins:

b-liður 6. gr. : Í þessum lið mælir tilskipunin fyrir um í 4. gr.(1) að geta skal um „heildarfjárhæð láns“. Í frumvarstextanum hefur verið bætt við orðunum „sem unnt er að veita miðað við gefnar forsendur, og ef við á, lánshlutfall“. Framangreind orð eru ekki í samræmi við ákvæði tilskipunarinnar sem er fullsamræming á lögum aðildarríkjanna.

Lagt er því til að framangreind orð verði því felld brott.

Í tilskipuninni er að finna ákvæði í 4. gr.(3) um skyldur lánamiðlara til að upplýsa um stöðu sína. Í frumvarpinu er þetta ákvæði innleitt í sérstakri grein mun aftar í frumvarpinu, sjá 22. gr. frumvarpsins. Hér kemur til álita að skipa fremur því ákvæði hér þar sem tenging er við ákvæði um auglýsingar o.þ.h. Það er einnig í betra samræmi við tilskipunina. Hér færi því betur á að bæta inn nýrri málsgrein um þetta atriði sem gæti hljóðað svo:

Lánamiðlara ber í auglýsingum og öðrum kynningum, þ.m.t. skjölum til neytenda að upplýsa þá um umfang starfsemi sinnar, einkum hvort hann starfi eingöngu að miðlun lána frá einum lánveitanda eða fleirum.

Verði það gert þarf væntanlega einnig að færa annan texta úr 22. gr. inn í þessa grein frumvarpsins.

4. 7. gr. – upplýsingar áður en samningur er gerður.

Ákvæði 2. mgr. 7. gr.– stöðluð eyðublöð: Í þessari grein er fyrst getið um hin samræmdu og stöðluðu eyðublöð sem öllum EES ríkjum ber að innleiða samkvæmt ákvæðum tilskipunarinnar. Neytendastofa vill benda á að í Danmörku og ýmsum ríkjum þá er hið staðlaða eyðublað birt sem fylgiskjal laganna. Neytendastofa vill hvetja Alþingi til þess að skoða hvort ekki sé ástæða til að fara slíka leið varðandi þau stöðluðu skjöl sem skylt er að innleiða og nota í viðskiptum við neytendur.

j-liður 3. mgr. 7. gr. : Í þessum lið er getið um þinglýsingarkostnað og er það í samræmi við tilskipunina. Í frumvarpstextanum er hins vegar bætt við orðunum „eða

skráningar lánsamnings“.

Neytendastofa telur að framangreind orð séu ekki í samræmi við ákvæði tilskipunarinnar og því beri að fella þau brott.

Þannig geti þessi liður hljóðað svo:

***j-liður 3. mgr. 7. gr.:** ef, við á kostnað sem neytandi kann að þurfa að greiða vegna þinglýsingar .*

Verði gerð slík breyting þarf að gera samsvarandi breytingu í n-lið 12. gr. frumvarpsins

5. **10. gr. – mat á lánsþæfi neytanda.**

Í 1. mgr. er kveðið á um skyldu til að meta lánsþæfi neytanda áður en lánveiting fer fram. Í greininni er ekki vikið neitt nánar að framkvæmdinni og ekki hvernig með skuli fara verði verulegar breytingar á lánveitingum. Neytendastofa telur að það væri til bóta að kveða nánar á um þetta. Æskilegt væri því að bæta við 1. mgr. þannig að hún gæti orðast svo:

***Fyrsta málsgrein 10. gr:** Áður en samningur um neytendalán er gerður skal lánveitandi meta lánþæfi neytanda á grundvelli upplýsinga sem neytandi leggur fram eða lánveitandi aflar úr gagnasafni. Ákveði lánveitandi og neytandi að breyta heildarfjárhæð lánsins eftir að samningur er gerður þá skal lánveitandi uppfæra þær fjármálalegu upplýsingar sem hann hefur um neytandann. Hið sama gildir í hvert sinn sem veruleg hækkun verður á heildarlánveitingu til neytanda.*

6. **12. gr. – upplýsingar í lánsamningi.**

Orðalag í p-lið 2. mgr. 12. gr. þarf að mati Neytendastofu að lagfæra og mætti orðast svo:

***p-liður 2. mgr. 12.gr.:** réttur til að falla frá samningi og innan hvaða frests neytandi má nýta þann rétt og önnur skilyrði um þann rétt neytandans, þ.m.t. upplýsingar um þá skyldu neytanda að greiða það endurgreiða þann hluta höfuðstólsins sem hefur verið notaður ásamt vöxtum í samræmi við b-lið 3. mgr. 16. gr. og vaxtafjárhæðina sem fellur til greiðslu hvern dag,*

Í e-lið 5. mgr. 12. gr. er lagt til að í stað orðanna „beitingu útlánsvaxta“ komi „ákvörðun útlánsvaxta“ þar sem að orðið „beiting“ virðist fremur notað við stjórnun vaxta á bankamarkaði, t.d. er Seðlabanki Íslands notar vald sitt til vaxtaákvæðana o.þ.h.

7. **20. gr. frumvarpsins – óheimill yfirdráttur.**

Vísað er til athugasemda hér framar um skilgreiningar og að ekki sé rétt að nota orðið „óheimill“ hér. Lagt er því til að orð þetta **falli brott.**

Í fyrstu málsgrein er einnig notað orðið „tékkareikningur“ sem Neytendastofa hefur hér framar lagt til að verði fellt brott og í þess stað sett inn orðið „**innlánsreikningur**“.

8. **23. gr. frumvarpsins – kaup með eignarréttarfyrirvara.**

Vísað er til athugasemda hér framar um að nauðsynlegt er að mati Neytendastofu að fara svipaða leið og gert hefur verið í Danmörku þar sem að sú tegund eignarleigusamninga sem veitir lántaka sjálfkrafa eða valkvæðan rétt til að eignast hlut í lok leigutíma fái sömu stöðu og réttarvernd og þegar neytendur fá strax í upphafi eignarrétt að hlut en þó með s.n. eignarréttarfyrirvara frá seljanda sem selur hlutinn gegn greiðslu afborgana í tiltekinn tíma.

1. **mgr. 23. gr.:**

Neytendastofa telur einnig nauðsynlegt að fyrir framan orðið „endurheimt“ í 1. mgr. komi orðið „með fógetagerð“

Mikil umræða hefur verið um það á undanförunum árum hvort unnt sé að endurheimta lausafé, t.d. bifreiðar beint og án aðstoðar fógetaréttarins eða héraðsdóms vegna vanskila af hálfu neytenda, sbr. lög nr. 90/1989, um aðför. Orðalag frumvarpsins mætti túlka að slíkt væri heimilt lánveitanda án slíkrar milligöngu þeirra sem annast réttarvörslu í landinu.

Þegar að neytandi hefur hlut á leigu og hvorki hefur átt sér stað tilfærsla á eignarrétti né heldur er það markmið aðila að aðili eignist hlutinn þegar um slíka „hreina leigusamninga“ er að ræða þá er allt önnur staða uppi og því ekki þörf á sömu vernd vegna vanskila enda afnotin háð greiðslu á gjalddaga og ekki verið að svipta eiganda eignarrétti að lausafjármun.

Í **2. mgr. 23. gr.** er að finna ákvæði sem er ætlað til leiðbeiningar við uppgjör vegna aðfarar- eða fógetagerðarinnar sem fram fer undir þeim kringumstæðum sem um ræðir í 23. gr. frumvarpsins. Ákvæðið er fremur óljóst og veitir að mati Neytendastofu ekki fullnægjandi leiðbeiningar varðandi þessi atriði.

Nauðsynlegt er því að mati Neytendastofu að setja fyllri ákvæði að þessu leyti og þar má einkum líta til dæmis til 38. gr. dönsku laganna um neytendalán, sbr. 28. gr. þeirra sömu laga. Í framangreindum ákvæðum má finna skýrar fyrirmyndir um á hvaða grunnforsendum virðing og uppgjör skuli fara fram.

2. mgr. 23. gr. : Lagt er til að ákvæði um uppgjör verði útfært nánar.

Í 5. mgr. kemur fram að komi upp ágreiningur um hvert sé verð söluhlutar þá sé skylt að fá matsgerð frá „dómkvöddum manni“. Þetta felur í sér mikinn kostnað og engin ástæða er til þess á þessu stigi máls að fá slíkan aðila heldur nægir að leitað sé til óhlutdrægs og sérfróðs matsmanns. Þau gögn eru svo lögð fram hjá dómara við aðförina (fógetagerðina) fer gerðin fram á grundvelli fyrirliggjandi gagna. Í því tilviki að verulegur ágreiningur er enn á milli aðila þá er ávallt heimilt að óska eftir dómkvaðningu matsmanns. Með hliðsjón af framansögðu leggur Neytendastofa til að

5. mgr. 23. gr. verði breytt og gæti hún orðast svo:

5. mgr 23. gr.: *Komi upp ágreiningur um hvert sé verð söluhlutar á almennum markaði skal hann útkljáður með matsgerð sérfróðs og óhlutrægs manns. Matsmaður skal ákveða hvernig háttað skuli greiðslu vegna kostnaðar við matið. Nú er ágreiningur um matsgerð og er þá unnt að óska eftir nýrri matsgerð með dómkvaðningu matsmanns.*

Neytendastofa vill að lokum áréttu mikilvægi þess að ný lög um neytendalán verði eins skýr og unnt er. Það er öllum til hagsbóta, þ.e. neytendum, lánveitendum og eftirlitsstjórnvaldinu. Skýr lög stuðla að meira réttaröryggi og traustri framkvæmd af hálfu þeirra sem fylgja eiga lögnum.

Loks vill Neytendastofa þakka fyrir að fá tækifæri til að veit umsögn um frumvarp þetta til nýrra laga um neytendalán. Óski nefndi eftir frekari upplýsingum er stofnunin reiðubúin til þess að veita þær eftir því sem unnt er.

Virðingarfyllst
f.h Neytendastofu

Tryggvi Axelsson
Forstjóri

Fskj. Tillaga um breytingu á lögum nr. 57/2005 í formi frumvarps.

Fylgiskjal – umsögn til Alþingis 9. maí 2012

Neytendastofa – drög 3.02.2012.

Frumvarp til laga um breytingu

á lögum nr. 57/2005, um eftirlit með markaðssetningu og viðskiptaháttum

(Lagt fyrir Alþingi á 140. löggjafarþingi 2011-2012)

1. gr.

Við lögina bætist ný grein sem verði 10. gr.a. sem orðist svo:

Í hvert sinn sem lánsamningur er markaðssettur, þ.e. auglýstur eða boðinn fram þar sem að útlánsvextir eða aðrar tölfræðilegar upplýsingar eru veittar í tengslum við lánsamninginn ber ávallt að taka fram þær stöðluðu upplýsingar sem taldar eru upp í 2. mgr.

Staðlaðar upplýsingar, sbr. 1. mgr. skulu á skýran og ótvíræðan hátt, og einnig með dæmum, innihalda eftirfarandi upplýsingar:

- (1) Útlánsvextina, fasta, breytilega eða hvoru tveggja, auk upplýsinga um kostnað sem fellur undir heildlántökukostnað neytenda vegna lánsammansins.
- (2) Heildarfjárhæð láns.
- (3) Árleg hlutfallstala kostnaðar í prósentum, eins og hún er reiknuð út samkvæmt lögum um neytendalán.
- (4) Gildistími sammansins.
- (5) Staðgreiðsluverð vörunnar eða þjónustunnar og fjárhæð hugsanlegrar fyrirframgreiðslu, þegar að greiðslu fyrir vöru eða þjónustu er frestað.
- (6) Heildarfjárhæð sem neytandi greiðir.

Hafi verið gerður samningur um hliðar- eða viðbótarþjónustu í tengslum við lánsamning, s.s. trygging er skyldubundin til þess að geta fengið lán eða til að fá lán á þeim kjörum sem hefur verið auglýst og ekki er hægt að reikna fyrirfram slík útgjöld (kostnað) þá verður að taka fram á skýran og ótvíræðan hátt að skylt sé að gera slíkan samning, auk árlegrar hlutafallstölu kostnaðar.

Lánamiðlara ber í auglýsingum og öðrum kynningum, þ.m.t. skjölum til neytenda að upplýsa þá um umfang starfsemi sinnar, einkum hvort hann starfi eingöngu að miðlun lána frá einum lánveitanda eða fleirum.

2. gr.

Lög þessi öðlist þegar gildi.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta

Frumvarp þetta hefur verið undirbúið í tengslum við innleiðingu á nýrri tilskipun ESB um neytendalán sem leysir af hólmi eldri tilskipun um sama efni sem var innleidd hér á landi með setningu laga nr. 121/1994, um neytendalán. Frá þeim tíma hefur neytendavernd verið í mikilli þróun hér á landi og eftirlit á sviði neytendamála verið aukið. Árið 2005 var Neytendastofu stofnuð með lögum en stofnunin annast framkvæmd laga nr. 57/2005, um eftirlit með markaðssetningu og viðskiptaháttum. Í þeim lögum er m.a. að finna ítarleg ákvæði um viðskiptahætti og markaðssetningu s.s. með auglýsingum og á annan hátt. Ljóst er að fjármálafyrirtæki stunda auglýsa mikið vörur sínar einkum neytendalán. Nauðsynlegt er því að samhliða samþykkt nýrra laga um neytendalán séu sett nánari ákvæði í lög nr. 57/2005 um skyldur slíkra fyrirtækja varðandi auglýsingar og annað kynningarefni sem beint er til neytenda. Frumvarp þetta tekur mið af ákvæðum hinnar nýju tilskipunar ESB um neytendalán og frumvarpi því sem ætlað er að innleiða ákvæði hennar í íslenskan rétt. Frumvarp þetta er auk þess gert að danskri fyrirmynd en það er ótvíræður kostur við framkvæmd laganna og töku stjórnvaldsákvarðana í framtíðinni að geta haft eftiratvikum haft hliðsjón af dönskum fordæmum við úrlausn sambærilegra mála en nán samvinna er á milli stjórnvalda á þessu sviði.

Að öðru leyti þarfnast frumvarp þetta ekki skýringa.

Reykjavík, 9. maí 2012

Efnahags- og viðskiptanefnd Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Varðar: Frumvarp til laga um neytendalán, 704. mál.

SFF hafa fengið til umsagnar framangreint frumvarp um neytendalán sem ætlað er að innleiða í íslenskan rétt tilskipun 2008/48/EB. Frumvarpið leggur auknar kröfur á lánveitendur. Það gengur einnig þó nokkuð lengra en tilskipunin þar sem fasteignalán og lán að fjárhæð undir 200 evrum og yfir 75.000 evrum eru ekki undanskilin gildissviði frumvarpsins líkt og tilskipunin gerir ráð fyrir. M.ö.o. nær gildissvið frumvarpsins yfir fasteignalán og einnig yfir smálánastarfsemi sem er ný tegund lánveitinga hér á landi, sem ekki fellur undir leyfis skylda starfsemi líkt og starfsemi fjármálafyrirtækja. Mikilvægt er að tryggja neytendavernd á þessu sviði.

Að mati SFF hefur vel tekist til við smíði frumvarpsins og eru samtökin fylgjandi lögfestingu þess. Þó vilja samtökin benda á nokkur atriði sem vert er að taka til athugunar.

Athugasemd við a-lið 3. gr. frumvarpsins

Í frumvarpinu er að finna skilgreiningu á hugtakinu óverulegur kostnaður ("insignificant charges") sem finna má í tilskipuninni. Samkvæmt tilskipuninni skal hún ekki gilda um lánsamninga sem eru án vaxta og gjalda og lánsamninga sem skal greiða innan 3ja mánaða og bera einungis óverulegan kostnað. Í tilskipuninni 2. mgr. 2. gr. segir *"This directive shall not apply to credit agreements.....and credit agreements under the terms which the credit has to be repaid within three months and only insignificant charges are payable."* Í frumvarpinu er er búið að fastsetja óverulegan kostnað (insignificant charges) „sem "árlega hlutfallstölu kostnaðar sem er lægri en meðaltal innlánsvaxta sparisjóðsbóka skv. vaxtatöflu Seðlabanka Íslands." Þannig segir í 1. mgr. 3. gr. laganna:

Undanþegnir lögum þessum eru:

a. Lánsamningar sem kveða á um endurgreiðslu innan þriggja mánaða og bera lægri árlega hlutfallstölu kostnaðar en meðaltal innlánsvaxta almennra sparisjóðsbóka samkvæmt vaxtatöflu Seðlabankans.

SFF telja óheppilegt og jafnvel andstætt efni og markmiði tilskipunar þegar ekkert svigrúm er til mats á undanþágu. Hvað telst óverulegur kostnaður hlýtur að vera matskennt og taka mið að aðstæðum hverju sinni. Ef vaxtatafla Seðlabankans breytist þá breytist sjálfkrafa hvað telst óverulegt. Ennfremur telja SFF að það hljóti að vera hlutverk Neytendastofu sem eftirlitsaðila að meta skilmála sem þessa með hliðsjón af heildarhagsmunum sem að baki liggja. Sem stjórnvald verði Neytendastofa í þessu tilviki að hafa svigrúm til mats til að lögin og tilskipunin nái markmiði sínu. Bent er á ágæta umfjöllun um kosti og ókosti reglna og reglufestu í skýrslu um starfsskiyrði stjórnvalda bls. 60-62. Sjá http://www.forsaetisraduneyti.is/media/Skyrslur/F0033_Oll_skor.pdf

Athugasemd við d-lið 3. gr. frumvarpsins

Í ljósi þess að eignaleigusamningar á lausafé og fasteignum eru felldir undir lögin þykir rétt að koma því á framfæri að óheppilegt er að litlar sem engar lagareglur er að finna í íslenskum rétti um slíka samninga, sem þó eru algengir í íslensku viðskiptalífi. Í 3. gr. laga um fjármálafyrirtæki eru eignaleigusamningar nefndir en að öðru leyti er í íslenskum lögum lítið kveðið á um reglur sem um þá skulu gilda. Réttaróvissa ríkir um sum samningsform á þessu sviði sem kemur sér afar illa fyrir alla viðkomandi aðila þ. á m. viðskiptavini fjármálafyrirtækja. Á sínum tíma þegar samningar af þessu tagi voru felldir undir lög um neytendalán nr. 121/1994 voru í gildi lög um lánastofnanir aðrar en viðskiptabanka og sparisjóði nr. 123/1993, þar sem voru

ákvæði um slíka samninga. Nú er engri slíkri löggjöf til að dreifa hér á landi. SFF telja mikilvægt að hafist verði handa við undirbúning lagasetningar um eignaleigu til að eyða réttaróvissu.

Athugasemd við 5. gr. frumvarpsins

Í i. lið 5. gr. kemur fram skilgreining á lánsþæfismati sem framkvæmt er vegna lægri lánsfjárhæða og ætlað er að ganga skemur en greiðslumat vegna hærri lánsfjárhæða. Í tilskipuninni er ekki sett fram skilgreining á lánsþæfismati heldur kemur þar fram að byggja skuli á viðeigandi upplýsingum eða „sufficient information“. Að mati SFF er óheppilegt að setja ákvæðið fram eins og um tæmandi talningu atriða sé að ræða sem lánsþæfismat skuli byggt á heldur þarf að gefa svigrúm til mats á aðstæðum við mótun framkvæmdar með reglugerð sbr. reglugerðarheimild í 2. mgr. 10. gr. frumvarpsins. Því er lagt til að i. liður 5. gr. orðist orðist svo (viðbót er undirstrikuð): Lánsþæfismat: Mat lánveitanda á lánsþæfi lántaka byggt á upplýsingum sem við eiga hverju sinni um fjárhagslega stöðu lántaka svo sem um viðskiptasögu aðila á milli, upplýsingum um eignir, skuldir, gjöld, tekjur og upplýsingum úr gagnagrunnum um fjárhagsmálefni og lánstraust. Lánsþæfismat felur ekki í sér greiðslumat nema slíkt sé áskilið sérstaklega.

Athugasemd við 10. gr. frumvarpsins

Í ákvæðinu er mælt fyrir um gerð lánsþæfismats og greiðslumats og fjárhæðarmörk tiltekin. Sérstaklega er tekið fram að fjárhæðarmörk séu hærri þegar um er að ræða hjón en ekki einstakling. Bent er á að ástæða kann að vera til þess að sama regla gildi um sambúðarfólk.

Ákvæðið mælir fyrir um heimild ráðherra til að setja reglugerð um nánari framkvæmd lánsþæfis- og greiðslumats. Miklu skiptir að sú reglugerð verði gefin út samhliða gildistöku laganna og lánveitendur geti kynnt sér hvernig reglugerðin verður útfærð með góðum fyrirvara til þess að geta sinnt þeim skyldum sem ný lög og reglugerð leggja á herðar þeirra.

Virðingarfyllst,

Jóna Björk Guðnadóttir, hdl.

Alþingi
Erindi nr. Þ 140/2387
komudagur 11.5.2012

11. maí 2012
SI-83932

Nefndasvið Alþingis
nefndasvid@althingi.is
Austurstræti 8 – 10
150 Reykjavík

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um neytendalán, 704. mál.

Með tölvupósti dags. 3. maí sl. óskaði efnahags- og viðskiptanefnd Alþingis eftir umsögn Seðlabanka Íslands um ofangreint frumvarp.

Frumvarpið fjallar um veitingu lána til neytenda í atvinnuskyni og fylgir gildissviði Evróputilskipunar um neytendalán, nr. 2008/48/EB, að mestu leyti. Þó eru fasteignalán og lán að fjárhæð undir 200 evrum og yfir 75.000 evrum ekki undanskilin gildissviði frumvarpsins líkt og tilskipunin gerir ráð fyrir.

Seðlabankinn telur jákvætt að veiting svonefndra smálána sé felld undir umgjörð og ramma neytendalöggjafarinnar til að tryggja neytendavernd. Seðlabankinn gerir auk þess eftirtaldir athugasemdir við efni frumvarpsins:

1. Almennt verður að segja að frumvarpið og fyrirhugaður lagabálkur er nokkuð óaðgengilegur, sérstaklega þegar haft er í huga að markhópurinn eru neytendur sem almennt eru ekki sérfróðir í lögum. Í því sambandi nægir að benda á 2. gr. frumvarpsins, varðandi takmarkanir á gildissviði frumvarpsins, þar sem er að finna samansafn greinatilvísana sem afmarka nánar gildissvið frumvarpsins í einstökum tilvikum. Er þetta afar ógegnsett og varla dæmi um skýra lagasetningu.
2. Orðalag 4. gr. um frávik frá lögnum er nokkuð ankannalegt. Er það vegna þess hversu öfugsnúin nálgunin er að umfjöllun um það hvort og þá í hvaða mæli löggin eigi að koma til með að vera frávikjanleg. Almenna reglan er sú að lögum verður ekki vikið frá með samningum. Því þarf löggjafinn að veita heimild til slíks með jákvæðri heimild, í stað þess eins og gert er í frumvarpinu að ítreka að *ekki* verði vikið frá lögnum nema í ákveðnum tilgangi. Eðlilegra væri því að segja að *heimilt sé að vika frá ákvæðum laganna til hagsbóta fyrir neytanda*, sbr. svipað orðalag og finna má í niðurlagi 2. gr. laga um vexti og verðtryggingu, nr. 36/2001.
3. Að mati Seðlabankans er g-liður 5. gr. frumvarpsins nokkuð óljós, þar sem segir að „skattar og önnur gjöld“ falli undir heildarlántökukostnað, en „að frátöldum þinglýsingarkostnaði“. Nú er það svo að til er skattur sem nefnist *þinglýsingagjald*, sbr. III. kafli laga um aukatekjur ríkissjóðs, nr. 88/1991, en einnig er lagður skattur á einstök skjöl, *stimpilgjald*, sbr. lög um stimpilgjald,

nr. 36/1978. Getur þetta valdið misskilningi, en oft má sjá að talað er um þinglýsingarkostnað og stimpilgjöld. Því getur leikið á huldu um hvað við er átt í ákvæðinu.

4. Skilgreining j-liðar 5. gr. á *lánssamningi* er hugsanlega ekki nógu nákvæm ef við það er miðað að skuldabréf eigi að falla undir lögin. Það er reyndar ekki alveg ljóst að svo sé, en helst má draga þá ályktun af því að nokkrar greinar frumvarpsins vísa til þinglýsinga, sbr. 5. gr., 7. gr., 12. gr. og svo 3. mgr. 16. gr. þar sem rætt er um „veðlán“. Skuldabréf hefur verið skilgreint sem svo að það sé einhliða, óskilyrt og skrifleg viðurkenning á peningaskuld, en ekki gagnkvæmur samningur eins og skilgreining j-liðar gefur til kynna.
5. Tengt því sem segir í 4. lið er síðan það, að það virðist vera sem gert sé ráð fyrir því í frumvarpinu að lánasamningum verði þinglýst, eða þeir skráðir með opinberum hætti, sbr. j-liður 7. gr. og n-liður 12. gr., en það auðvitað á sér ekki stoð í þinglýsingalögum, nr. 39/1978.
6. Á nokkrum stöðum í frumvarpinu, t.d. í i-lið 7. gr., er talað um „lánalínu“ án þess að það hugtak sé skýrt nánar í lagatextanum. Það er þó gert að nokkru leyti í skýringum með ákvæðinu en það færi þó vel á því að hafa skilgreininguna í lagatextanum, enda hafa þar verið settar fram í 5. gr. hinar ýmsu skilgreiningar lána.
7. Seðlabankinn vill að lokum velta því upp, hvort ekki væri rétt að 5. mgr. 23. gr. frumvarpsins ætti að vera frávikjanleg, eða að þar væri í öllu falli sett fram annað fyrirkomulag við að leysa úr ágreiningi um verðmæti söluhlutar með eignarréttarfyrirvara. Í téðu ákvæði er fjallað um að við skil á hlut, sem háður hefur verið eignarréttarfyrirvara, þá skuli útkljá ágreininginn með dómkvaðningu matsmanns. Seðlabankinn leggur til að í ákvæðinu væri opnað fyrir að aðilar geti samið um matsaðferðir fyrirfram, sbr. t.d. í takt við það sem fram kemur í 3. tölul. 1. mgr. 8. gr. laga um fjárhagslegar tryggingarráðstafanir, nr. 46/2005. Hugsanlega má sjá fyrir sér að hér væri unnt að vísa til 4. gr. frumvarpsins, um frávik frá lögunum, en það hefur þó þann galla að það getur leikið vafi á um það hvenær aðferðir við mat á verðmæti hluta séu neytanda til hagsbóta. Aðalatriðið er einungis það, að kostnaður við dómkvaðningu matsmanns getur auðveldlega orðið hár, og meiri en svo að úrræðið sé raunhæft.

Virðingarfyllst,
SEÐLABANKI ÍSLANDS

Már Guðmundsson
seðlabankastjóri

Ragnar Árni Sigurðarson
staðgengill aðallögfræðings

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um neytendalán (heildarlög, EES-reglur), nr. 121/1994, með síðari breytingum (704. mál).

Umboðsmaður skuldara hefur mótttekið erindi efnahags- og viðskiptanefndar Alþingis dags. 3. maí 2012 þar sem óskað var eftir umsögn um ofangreint frumvarp.

Embættið telur fyrirhugaðar breytingar á lögum um neytendalán nr. 121/1994 vera til bóta. Mikilvægt er að lántakar séu betur upplýstir um lán sín. Felur það jafnframt í sér réttarbót að veittur verði 14 daga frestur til að falla frá samningi, sem lántakar geta þá nýtt til að meta betur lánaskilmála og afla sér frekari upplýsinga eða skýringa. Síðustu ár hefur vankunnátta í fjármálum komið fjölda lántaka í slæma stöðu. Kveða margir upplýsingagjöf og greiðslu- eða láns hæfismat hafi farið fjarri síðustu ár. Þá er stór hópur lántaka sem þarfnast sérstakrar verndar svo stutt er við það að gildissvið laganna verði útvíkkað með þeim hætti að samningar að lægri fjárhæð en 15.000 kr. eða til skemmri tíma en þrjá mánuði verði ekki lengur undanskildir, nema þeir beri þá jafnframt lægri árlega hlutfallstölu kostnaðar en meðaltal innláns vaxta almennra sparisjóðsbóka samkvæmt vaxtatöflu Seðlabankans. Nauðsynlegt er að fella smálán undir ákvæði laga um neytendalán þar sem umrædd lántaka sem bæði er hraðvirk og einföld í framkvæmd er gjarnan fljót að vinda upp á sig.

Frumvarpið í heild felur í sér nauðsynlega réttarvernd fyrir lántakendur og fær því fullan stuðning frá embætti umboðsmanns skuldara.

Virðingarfyllst,

f.h. embættis umboðsmanns skuldara

Brynja D. G. Briem lögfræðingur

Skrifstofa Alþingis
b.t. efnahags- og viðskiptanefndar
Austurvelli
150 Reykjavík.

Alþingi
Erindi nr. P 140/2498
komudagur 14.5.2012

Kópavogi, 14. maí 2012.

Efni: Umsögn um efni frumvarps til laga um neytendalán, þskj. 1137, 704. mál.

Undirrituðum lögmönnum hefur verið falið af fyrirvarsmönnum Útlána – samtaka fjármálafyrirtækja án umsýslu fjármuna annarra að rita umsögn um ofangreint frumvarp í tilefni af fyrirhugaðri setningu nýrra laga um neytendalán. Umbjóðandi okkar eru samtök svokallaðra smálánafyrirtækja sem hafa það markmið eitt að vera málsvari fyrirtækjanna og stuðla að samkeppnishæfum starfsskilyrðum þeirra á íslenskum fjármálamarkaði.

Þetta er í þriðja sinn sem samtökin eða aðildarfélag þess senda inn umsögn um fyrirhugaða lagasetningu sem ætlað er að taka á starfsemi smálánafyrirtækja. Fyrstu umsagnirnar voru sendar af smálánafyrirtækjunum Kredía og Hraðpeningum í nóvemberlok 2010 vegna frumvarps að lögum um starfsemi smálánafyrirtækja o.fl. sem efnahags- og viðskiptaráðherra hugðist leggja fram. Fór svo að frumvarpið var ekki lagt fram á Alþingi. Þann 6. maí 2011 sendu samtökin umsögn sína um efni frumvarps til laga um breytingu á lögum nr. 121/1994 um neytendalán. Frumvarpið náði ekki fram að ganga og hlaut ekki afgreiðslu að lokinni meðferð hjá efnahags- og viðskiptanefnd þingsins.

I. Almenn

Starfsemi smálánafyrirtækja er í grunninn afar einföld og felst í stuttu máli í því að veita viðskiptavinum peningalán að fjárhæð kr. 10.000,- til kr. 100.000,-. Í upphafi getur viðskiptavinur aðeins fengið lánaðar kr. 10.000,- og ef hann hefur greitt lánið til baka býðst honum að taka lán að fjárhæð kr. 20.000,- o.s.frv. Samanlögð lántaka getur þó aldrei numið hærri fjárhæð en kr. 100.000,-. Lánin eru veitt til 30 daga í senn og eru þau alfarið fjármögnuð með eigin fé fyrirtækjanna sjálfra. Skilyrði fyrir lánveitingu er að viðskiptavinur sé lögráða, hafi skráð símanúmer, sé með tékkareikning hjá viðskiptabanka sínum, sé ekki á vanskilaskrá og hafi ekki fengið heimild til greiðsluaðlögunar. Allar nánari upplýsingar um starfsemina má finna á vefsíðu Útlána á www.samtokin-utlan.is.

Fram til þessa hafa fyrirtækin starfað á grundvelli laga um fjarsölu á fjármálaþjónustu nr. 33/2005 og hafa fyrirtækin í einu og öllu fylgt þeim skyldum sem lögin hafa sett þeim. Um þetta vísast m.a. til umsagnar efnahags- og viðskiptaráðuneytisins til Neytendasamtakanna, dags. 15. júní 2010 (fylgiskjal 1). Meðfylgjandi umsögn þessari eru fyrri umsagnir umbjóðanda okkar vegna þeirra lagafrumvarpa sem áður hafa legið fyrir Alþingi, ásamt fylgigögnum. Vísast til þeirra varðandi frekari upplýsingar um starfsemi smálánafyrirtækja, eftir því sem við á.

II. Einstaka athugasemdir

Umbjóðandi okkar gerir eftirfarandi athugasemdir við fyrirleggjandi frumvarp:

3. gr. frumvarpsins

Í ákvæðinu eru þeir lánessamningar og tegundir lána sem sérstaklega á að undanskilja frá gildissviði laganna upptalin. Samkvæmt tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 2008/48/EB um lánasamninga og neytendur (hér eftir nefnd Evróputilskipunin eða tilskipunin) falla fasteignalán og lán sem eru að lægri fjárhæð en 200 evrur ekki undir gildissvið tilskipunarinnar. Aðildarríkjum er frjálst að fella fleiri tegundir lánessamninga undir gildissvið landslaga er innleiða tilskipunina og í fyrirleggjandi frumvarpi er lagt til að svo verði gert og því nær frumvarpið einnig til fasteignalána og lána að lægri fjárhæð en 200 evrur. Umbjóðandi okkar gerir athugasemdir við að heimild til útvíkkunar á gildissviði laganna sé nýtt hvað varðar síðari lánin.

Í frumvarpinu eru ýmsar auknar skyldur lagðar á lánveitendur, svo sem í tengslum við upplýsingagjöf, markaðssetningu og framkvæmd lánshæfismata, sem nánar verður vikið að síðar í umsögninni. Með þessum auknu skyldum mun kostnaður smálánafyrirtækja óhjákvæmilega aukast og í þeim tilvikum þar sem lánsfjárhæðin er óveruleg, svo sem undir 200 evrum (kr. 32.000), gæti kostnaðurinn einfaldlega orðið of mikill til að hægt sé að bjóða upp á slík lán, nema með hærri lántökukostnaði fyrir neytendur.

Í dag er meðallánsfjárhæð fyrirtækja innan Útlána kr. 17.200, sem feur í sér að stærsti hluti lánanna er undir þeirri fjárhæð sem Evróputilskipunin undanskilur. Að mati umbjóðanda okkar ættu slík lán áfram að vera undanskilin gildissviði laganna enda erfitt að sjá að annað myndi fela í sér hagsbót fyrir neytendur.

Af ummælum efnahags- og viðskiptaráðherra í Fréttablaðinu þann 7. maí sl. má hins vegar ráða að tilgangurinn með þessu gæti verið sá að gera smálánafyrirtækjum erfiðara um vik að stunda starfsemi sína. Í viðtali fréttarinnar, sem bar yfirskriftina *Koma böndum á smálánin*, var ráðherra spurður hvort réttlætanlegt væri að banna starfsemi smálánafyrirtækja með öllu. Hann sagðist ekki vilja ganga svo langt með eftirfarandi athugasemd: „Ég held að það sé vænlegast að taka á þessu þannig að fella þetta undir lög um neytendalán. Svo getur maður velt því fyrir sér hversu ábatasamt það verður þá.“

Umbjóðandi okkar treystir því að jafnræðis- og sanngirnissjónarmiða verði gætt í hvívetna við setningu laga og reglugerða er snúa að starfsemi smálánafyrirtækja, enda nýtur þjónusta fyrirtækjanna mikilla vinsælda hjá stórum viðskiptamannahópi.

Í e-lið 3. gr. segir að yfirdráttarheimildir sem endurgreiða þarf innan eins mánaðar skuli vera undanþegnar gildissviði laganna. Að mati umbjóðanda okkar skýtur það skökku við að undanþiggja slík lán á meðan lögin eiga að ná til smálána. Ekki verður séð að yfirdráttarlán til skamms tíma séu mjög frábrúðin smálánnum, a.m.k. hvað varðar lánstímann. Þess má þó geta að fjárhæðir yfirdráttarheimilda geta verið mun hærri en smálána, sem í dag eru öll að lægri fjárhæð en kr. 100.000 en eins og áður segir er meðallánsfjárhæðin kr. 17.200.

6. gr. frumvarpsins

Ákvæðið hefur að geyma ströng fyrirmæli um upplýsingagjöf til neytenda. Samkvæmt ákvæðinu eiga nákvæmar upplýsingar um lántökukostnað, vexti o.fl. að birtast með áberandi hætti í öllum auglýsingum og kynningarefni lánveitanda. Umbjóðandi okkar telur þessar skyldur óþarflega íþyngjandi, sérstaklega að teknu tilliti til þeirra lánsfjárhæða sem smálánafyrirtæki bjóða upp á. Fyrirsjáanlegt er að aukinn kostnaður sem verður þessu samfara, mun að einhverju leyti leggjast á neytendur.

7. gr. frumvarpsins

Í ákvæðinu eru frekar strangar skyldur lagðar á lánveitendur til upplýsingagjafar áður en lánsamningur er gerður. Umbjóðandi okkar vill nota tækifærið og benda á að til þessa hafa smálánafyrirtæki lagt mikla áherslu á góða og nákvæma upplýsingagjöf til viðskiptavina sinna. Á heimasíðum félaganna má finna ítarlegar upplýsingar fyrir neytendur og munu þessar skyldur því falla vel að núverandi starfsemi félaganna.

10. gr. frumvarpsins

Samkvæmt ákvæðinu ber lánveitendum alltaf að framkvæma svokallað *lánshæfismat* á neytanda áður en samningur um neytendalán er gerður. Þetta tekur til allra neytendalána. Í þeim tilvikum sem lánsfjárhæð er hærri en kr. 1.000.000,- skal lánveitandi einnig framkvæma sérstakt greiðslumat á neytanda. Þetta hefur í för með sér að ávallt ber að framkvæma lánshæfismat þegar neytendalán eru veitt, þ.m.t. smálán.

Ekki er kveðið á um það í frumvarpinu með hvaða hætti lánshæfi skuli metið en samkvæmt Evróputilskipuninni er aðildarríkjum veitt frelsi til þess að ákveða slíkt sjálf. Á Íslandi hefur lengi viðgengist að sérstakt greiðslumat sé framkvæmt við lántöku. Reglur um útfærslu slíkra mata eru því þekktar. Öðru máli gegnir um lánshæfismót en hvergi í núgildandi lögum er að finna skilgreiningu á því hugtaki. Í frumvarpinu og athugasemdum með því eru hins vegar lagðar ákveðnar línur um framkvæmd lánshæfismats, t.a.m. í lið 1. mgr. 5. gr. frumvarpsins. Þar er hugtakið skilgreint með svofelldum hætti:

Mat lánveitanda á lánshæfi lántaka byggt á viðskiptasögu aðila á milli, upplýsingum um eignir, skuldir, gjöld, tekjur og upplýsingum úr gagnagrunnum um fjárhagsmálefni og lánstraust. Lánshæfismat felur ekki í sér greiðslumat nema slíkt sé áskilið sérstaklega.

Má því segja að lánshæfismat sé mat lánveitanda á lánshæfi lántaka byggt á þeim atriðum sem talin eru upp í ákvæðinu.

Í greinargerð með lagafrumvarpinu má finna eftirfarandi athugasemdir um 10. gr. frumvarpsins:

Lánshæfismat í skilningi frumvarpsins er viðtækara hugtak en greiðslumat og getur tekið til huglægra þátta auk hinna hlutlægu, svo sem skilvísí og greiðslusögu. Þetta mætti orða sem svo, að með lánshæfismati sé leitast við að staðreyna greiðsluviljann en greiðslugetu með greiðslumati. Líkt og ráða má af ákvæðinu er ástæðan fyrir tvískiptingunni einnig sú, að til grundvallar minni háttar lánnum eða breytingum á eldri

lánnum geti einungis lánshæfismat talist fullnægjandi. Einnig er lítið til þess, að lánshæfismat er í örri þróun með aukinni tölvuvæðingu og bættu aðgengi að áreiðanlegum upplýsingum, allt innan þeirra takmarkana sem persónuverndarsjónarmið setja.

Í frumvarpinu er ekki tekin afstaða til stöðu lánssamninga þegar lánað er án þess að lánshæfismat fari fram, og greiðslumat, ef við á, eða ef lántaki hefur augljóslega ekki fjárhagslega burði til þess að standa í skilum með lánið. Dómstólum er látið eftir að móta framkvæmd á því sviði.

Að mati umbjóðanda okkar er full þörf á því að skilgreina hugtakið lánshæfismat með betri hætti en gert er í frumvarpinu.

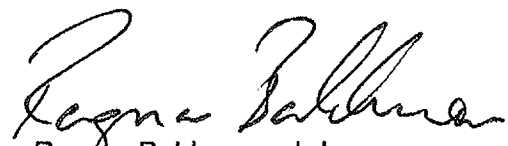
Samkvæmt 3. mgr. 10. gr. frumvarpsins er ráðherra falið að setja reglugerð um nánari framkvæmd lánshæfismats. Ekkert liggur fyrir um það með hvaða hætti slík reglugerð mun hljóma en orðalag ákvæðisins er frekar almennt og veitir ráðherra nokkuð víðtæka heimild til frekari útlístar. Þar sem lítið sem ekkert liggur fyrir um framkvæmd lánshæfismata á þessari stundu, er ekki tilefni til þess að gera sérstakar athugasemdir við ákvæðið, aðrar en þær sem þegar hafa verið raktar.

III. Lokaorð

Meðfylgjandi þessari umsögn eru upplýsingar sem virðuleg efnahags- og viðskiptanefnd óskaði eftir á fundi undirritaðra með nefndinni þann 7. maí sl. (fylgiskjal 7). Ef nefndin óskar eftir frekari upplýsingum hafa undirritaðir áhuga á að koma á fund nefndarinnar á ný til að skýra ofangreinda umsögn og svara spurningum er kunna að vakna.

Virðingarfyllst
f.h. Útlána

Haukur Örn Birgisson hrl.

Ragnar Baldursson hrl.

Fylgiskjöl:

1. Bréf efnahags- og viðskiptaráðuneytisins til Neytendasamtakanna, dags. 15. júní 2010.
2. Drög að frumvarpi til laga um starfsemi smálánafyrirtækja o.fl.
3. Athugasemdir Hraðpeninga ehf. við frumvarpsdrög, dags. 24. nóvember 2010.
4. Athugasemdir Kredia ehf. við frumvarpsdrög, dags. 25. nóvember 2010.
5. Umsögn Útlána um efni frumvarps til laga um breytingu á lögum um neytendalán, dags. 6. maí 2011.
6. *Mikil og hröð skuldsetning* – rannsóknarverkefni unnið af Jens Ivari Jóhannusyni Albertssyni í maí 2011. Samantekt úr rannsóknarskýrslu.
7. Staðreyndir um smálán – samantekt Útlána að beiðni efnahags- og viðskiptanefndar Alþingis.

Neytendasamtökin
Hverfisgötu 105
101 Reykjavík

EFNAHAGS- OG VIÐSKIPTARÁÐUNEYTIÐ

Sólvhólagötu 7 150 Reykjavík
sími: 545 8800 bréfasími: 511 1161
postur@evr.is evr.is

Reykjavík 15. júní 2010
Tilv.: EVR10010023/3.12

Efni: Sms-lán.

Vísað er til bréfs Neytendasamtakanna, dags. 29. desember 2009, og ítrekunar þess með bréfi dags. 27. maí 2010, um svokölluð sms-lán.

Á undanförunum mánuðum hefur staðið yfir í efnahags- og viðskiptaráðuneytinu skoðun á því hvort og þá með hvaða hætti skuli brugðist við starfsemi þeirra fyrirtækja sem bjóða upp á svokölluð smálán. Einkum hefur verið skoðað hvort rétt sé, og fært, að banna starfsemina eða hvort gera eigi fyrirtækin sem starfsemina stunda leyfis- eða skráningarskyld.

Þótt ráðuneytið taki heilshugar undir framkomna gagnrýni á fyrirtækin þykir því vandséð að starfsemi þeirra verði bönnuð. Nægir hér að vísa til alþjóðlegra skuldbindinga sem Ísland hefur gengist undir með aðild sinni m.a. að EES-samningnum, sem lögleiddur er hér á landi með lögum um Evrópska efnahagssvæðið nr. 2/1993 og frelsis til að stunda atvinnu, sbr. 75. gr. Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands, nr. 33/1944. Í þessu sambandi er einnig rétt að vekja athygli á því að starfsemi sem þessi er heimiluð í nágrannarríkjunum enda lúta þau sambærilegu regluverki og gildir hér á landi.

Þau fyrirtæki sem bjóða upp á umrædd lán, falla undir lög um fjarsölu á fjármálaþjónustu, nr. 33/2005. Með lögnum eru innleiddar tilteknar tilskipanir Evrópusambandsins en skv. I. gr. laganna gilda þau um fjarsölusamninga um fjármálaþjónustu og markaðssetningu sem miðar að slíkum samningum. Kjarni laganna lýtur að upplýsingaskyldu í þágu neytenda, sbr. II. kafli laganna, en hvorki er í þeim né í umræddum tilskipunum kveðið á um leyfisskyldu þjónustuveitenda.

Jafnvel þótt vilji stæði til að gera starfsemi smálánafyrirtækja leyfisskylda og láta hana lúta strangara eftirliti, t.d. með því að fella hana undir lög um fjármálaþjónustu, nr. 161/2002, þá virðist regluverki Evrópusambandsins setja því skorður. Samkvæmt þeim lögum er veiting útlána sem fjármögnuð eru með endurgreiðanlegum fjármunum frá almenningi leyfisskyld starfsemi. Smálán eru ekki fjármögnuð með þessum hætti. Fyrirkomulagið samkvæmt lögum nr. 161/2002 er til samræmis við tilskipun Evrópusambandsins 2006/48/EB um stofnun og rekstur lánastofnana.

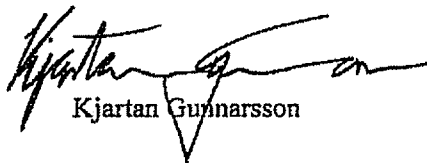
Þá fær ráðuneytið ekki séð að skráningarskylda fyrirtækja sem stunda smálánastarfsemi, t.d. til Fjármálaeftirlitsins, myndi miklu breyta varðandi starfsemi þeirra sem slíka. Skráningarskylda myndi fyrst og fremst gera það að verkum að ljóst væri hverjir standa að baki fyrirtækjunum.

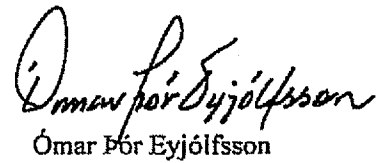
Að framansögðu má sjá að örðugt er að bregðast við starfsemi smálánafyrirtækja. Fyrirtækin starfa samkvæmt lögum nr. 33/2005 og virðast uppfylla skilyrði laganna um upplýsingaskyldu til neytenda.

Skilmálar fyrirtækjanna eru, þegar í upphafi, ljósir neytendum. Þeir bera með sér hinn gríðarlega háa lánskostnað. Ráðuneytinu virðist því sem treysta verði á dómgreind neytenda. Hér geta Neytendasamtökin vissulega gegnt lykilhlutverki. Þá er ástæða til að nefna að sú starfsemi sem hér um ræðir sætir ekki einokun, þ.e. sé það ætíun neytenda að verða sér úti um lánsfé þá eru ýmsar aðrar leiðir færar í þeim efnum.

Að endingu þakkar ráðuneytið Neytendasamtökunum erindið og biðst um leið velvirðingar á drætti á svörum.

Fyrir hönd ráðherra

Kjartan Gunnarsson

Ómar Þór Eyjólfsson

Frumvarp til laga

um starfsemi smálánafyrirtækja, o. fl.

I. KAFLI

Gildissvið og orðskýringar.

1. gr.

Gildissvið.

Lög þessi gilda um starfsemi smálánafyrirtækja hér á landi.

Með starfsemi smálánafyrirtækja er átt við þá starfsemi sem felst í að kynna, bjóða eða veita einstaklingum lán, allt að einni milljón króna, og án tillits til þess hvernig lánveitingin fer að öðru leyti fram.

2. gr.

Ófrávíkjanleiki.

Óheimilt er að víkja frá ákvæðum laga þessara með samningi ef það leiðir til lakari stöðu viðskiptamanns.

3. gr.

Orðskýringar.

Í lögum þessum er merking eftirfarandi hugtaka sem hér segir:

1. *Smálánafyrirtæki*: Eftirlitsskyldur aðili sem stundar starfsemi samkvæmt ákvæðum laga þessara.
2. *Smálán*: Lán allt að einni milljón króna, sem smálánafyrirtæki kynnir, býður eða veitir einstaklingum.
3. *Viðskiptamaður*: Einstaklingur sem smálánafyrirtæki kynnir, býður eða veitir smálán.

4. gr.

Starfsemi undanþegin lögum.

Lög þessi taka ekki til útlána lánastofnana skv. 2. mgr. 4. gr. laga nr. 161/2002 um fjármálaafyrirtæki.

II. KAFLI

Starfsleyfi.

5. gr.

Starfsleyfisveitandi.

Fjármálaeftirlitið veitir smálánafyrirtæki starfsleyfi samkvæmt lögum þessum og er öðrum en þeim sem hlotið hafa slíkt starfsleyfi óheimilt að kynna, bjóða eða veita smálán. Smálánafyrirtæki er heimilt að hefja starfsemi þegar starfsleyfi Fjármálaeftirlitsins hefur verið veitt.

Ágreiningur um það hvort starfsemi falli undir ákvæði laga þessara skal borinn undir stjórn Fjármálaeftirlitsins. Niðurstaða hennar er endanleg á stjórnsýslustigi.

6. gr.

Umsókn.

Umsókn um starfsleyfi skal vera skrifleg og henni skulu fylgja:

1. Nafn, kennitala, hlutafé og lögheimili umsækjanda.
2. Samþykktir umsækjanda.
3. Upplýsingar um starfsskipulag þar sem m.a. komi fram upplýsingar um hvernig fyrirhugaðri starfsemi verði sinnt.
4. Upplýsingar um innra skipulag fyrirtækisins, þ.m.t. eftirlits- og starfsreglur.
5. Viðskipta- og rekstraráætlun þar sem m.a. komi fram fyrirhugaður vöxtur og uppbygging eigin fjár.
6. Upplýsingar um stofnendur og hluthafa, sbr. VI. kafla laga um fjármálafyrirtæki.
7. Upplýsingar um stjórnarmenn, framkvæmdastjóra og aðra stjórnendur.
8. Staðfesting endurskoðanda á innborgun hlutafjár.
9. Upplýsingar um nán tengsl fyrirtækisins við einstaklinga eða lögaðila, sbr. 18. gr. laga um fjármálafyrirtæki.
10. Allar aðrar viðeigandi upplýsingar sem Fjármálaeftirlitið ákveður.

7. gr.

Veiting starfsleyfis.

Ákvörðun Fjármálaeftirlitsins um veitingu starfsleyfis skal tilkynnt umsækjanda skriflega svo fljótt sem unnt er og eigi síðar en þremur mánuðum eftir að fullbúin umsókn barst.

Fjármálaeftirlitið skal tilkynna umsækjanda um það þegar umsókn telst fullnægjandi.

8. gr.

Synjun starfsleyfis.

Fullnægi umsókn um starfsleyfi ekki skilyrðum laga þessara að mati Fjármálaeftirlitsins skal umsókninni synjað.

Synjun Fjármálaeftirlitsins á umsókn skal rökstudd og tilkynnt umsækjanda innan þriggja mánaða frá móttöku fullbúinnar umsóknar. Synjun skal þó alltaf hafa borist umsækjanda sex mánuðum frá móttöku umsóknar.

9. gr.

Skrá yfir veitt starfsleyfi.

Fjármálaeftirlitið skal halda skrá, skrá um smálánafyrirtæki, yfir þá sem hlotið hafa starfsleyfi skv. 5. gr.

Eftirfarandi atriði skulu a.m.k. skráð:

1. Nafn, kennitala og lögheimili smálánafyrirtækis.
2. Útgáfudagur starfsleyfis.
3. Nöfn, kennitölur og heimili stjórnarmanna og framkvæmdastjóra, þegar við á.

Allar breytingar varðandi atriði sem skráð eru í skrána skulu tilkynntar Fjármálaeftirlitinu eins fljótt og unnt er og eigi síðar en einum mánuði eftir að þær hafa verið ákveðnar.

Uppfærð skrá um smálánafyrirtæki skal vera aðgengileg á vefsíðu Fjármálaeftirlitsins.

10. gr.

Afturköllun starfsleyfis.

Fjármálaeftirlitið getur afturkallað starfsleyfi smálánafyrirtækis í heild eða að hluta:

1. Hafi fyrirtækið fengið starfsleyfið á grundvelli rangra upplýsinga eða á annan óeðlilegan hátt,
2. fullnægi fyrirtækið ekki ákvæðum laga þessara um hlutafé eða eigið fé,
3. nýti fyrirtækið ekki starfsleyfið innan tólf mánaða frá því að það var veitt, afsali sér ótvírætt leyfinu eða hætti starfsemi í meira en sex mánuði samfellt,
4. fullnægi hluthafar, stjórnarmenn og stjórnendur fyrirtækis ekki hæfisskilyrðum skv. 14. gr.,
5. sé um að ræða nán tengsl smálánafyrirtækis við einstaklinga eða lögaðila með þeim hætti sem um getur í VI. kafla laga um fjármálafyrirtæki,
6. brjóti fyrirtækið að öðru leyti alvarlega eða ítrekað gegn lögum þessum, reglugerðum eða reglum settum samkvæmt þeim, samþykktum eða gegn skilyrðum starfsleyfis.

Áður en til afturköllunar kemur skv. 1. mgr. skal fyrirtækinu veittur hæfilegur frestur til úrbóta sé unnt að koma þeim við að mati Fjármálaeftirlitsins.

III. KAFLI

Stofnun.

11. gr.

Búsetuskilyrði.

Einungis einstaklingar og lögaðilar búsettir hér á landi geta verið stofnendur smálánafyrirtækis.

Ríkisborgarar og lögaðilar annarra ríkja innan Evrópska efnahagssvæðisins og aðildarríkja Fríverslunarsamtaka Evrópu svo og Færeyingar og lögaðilar í Færeyjum eru undanþegnir búsetuskilyrðum 1. mgr. Efnahags- og viðskiptaráðherra er heimilt að veita ríkisborgurum annarra ríkja sömu undanþágu.

12. gr.

Rekstrarform.

Smálánafyrirtæki skal starfa sem hlutafélag.

Um eignarhluti í smálánafyrirtæki fer skv. VI. kafla laga um fjármálafyrirtæki nr. 161/2002.

Um ársreikning, endurskoðun og samstæðureikningsskil smálánafyrirtækis fer skv. XI. kafla laga um fjármálafyrirtæki nr. 161/2002, eftir því sem við á.

13. gr.

Hlutafé.

Hlutafé smálánafyrirtækis skal að lágmarki nema 1 milljón evra.

Sé hlutafé skráð í íslenskum krónum skal miða við opinbert viðmiðunargengi (kaupgengi) eins og það er skráð hverju sinni.

Fjármálaeftirlitinu er heimilt að setja nánari reglur samkvæmt þessari grein.

14. gr.

Hæfisskilyrði.

Um hæfisskilyrði stofnenda, stjórnarmanna og framkvæmdastjóra fer samkvæmt VII. kafla laga um fjármálafyrirtæki, eftir því sem við á.

Sé ekki á annan veg fyrir mælt í lögum þessum gilda ákvæði VII. kafla laga um fjármálafyrirtæki um stjórn og starfsmenn smálánafyrirtækis.

IV. KAFLI

Starfsemi.

15. gr.

Almenn ákvæði.

Um starfsemi smálánafyrirtækja gilda ákvæði laga um fjarsölu á fjármálaþjónustu og laga um neytendalán, enda sé ekki á annan veg mælt í lögum þessum.

16. gr.

Starfshættir.

Smálánafyrirtæki skal starfa í samræmi við eðlilega og heilbrigða starfshætti og venjur á fjármálamarkaði.

Smálánafyrirtækjum ber að fylgja viðurkenndum leiðbeiningum um stjórnarhætti fyrirtækja. Í því skyni skulu þau m.a. birta árlega yfirlýsingu um stjórnarhætti fyrirtækisins í sérstökum kafla í ársreikningi eða ársskýrslu og gera grein fyrir stjórnarháttum sínum á vefsíðu fyrirtækisins og birta þar yfirlýsingu um stjórnarhætti sína. Að öðru leyti setur Fjármálaeftirlitið reglur um hvað teljast eðlilegir og heilbrigðir starfshættir smálánafyrirtækja samkvæmt lögum þessum.

Smálánafyrirtæki skal tilgreina á vefsíðu nöfn og hlutfallslegt eignarhald allra þeirra sem eiga 5% eða stærri hlut í fyrirtækinu.

17. gr.

Lánveitingar.

Áður en smálánafyrirtæki veitir viðskiptamanni lán skal það láta fara fram mat á greiðslugetu viðkomandi og skjalfesta niðurstöður þess.

Ekki er heimilt að veita lán til viðskiptamanns sem:

1. er ólöggráða,
2. ekki er fjár síns ráðandi,
3. hefur meðalatvinnutekjur síðast liðna tólf mánuði undir lágstu atvinnuleysisbótum,
4. gengið hefur frá samningi um sértæka skuldaaðlögun á síðustu tólf mánuðum, samkvæmt samkomulagi um verklagsreglur um sértæka skuldaaðlögun á grundvelli laga um aðgerðir í þágu einstaklinga, heimila og fyrirtækja vegna banka- og gjaldeyrishrunsins,
5. hefur hafið greiðsluaðlögunarumleitun eða lokið samningi um greiðsluaðlögun samkvæmt lögum um greiðsluaðlögun einstaklinga eða nauðasamningi til greiðsluaðlögunar samkvæmt X. kafla a. laga um gjaldþrotaskipti off.

Mat á greiðslugetu skal endurskoðað reglulega og eigi sjaldnar en á sex mánaða fresti. Smálánafyrirtæki er heimilt að taka gjald fyrir gerð slíks mats. Gjaldið má hæst nema 1% af

lánsfjárhæð fyrsta lánessamnings sem gerður er á milli smálánafyrirtækis og viðskiptamanns eftir gerð matsins.

Óheimilt er að greiða út lán til viðskiptamanns fyrr en 48 klukkustundir eru liðnar frá samþykkt lánsúmsóknar. Um rétt lánþega til að falla frá samningi fer eftir ákvæðum laga um fjarsölu á fjármálaþjónustu.

Móttaka og afgreiðsla umsókna um smálán er heimil frá kl. 9:00 til kl. 17:00 hvern virkan dag. Virkir dagar teljast mánudagar til laugardaga, nema þeir dagar sem bera upp á almennan frídag.

Um vaxtakjör smálána fer skv. 4. gr. laga nr. 38/2001, um vexti og verðtryggingu.

Auk vaxta er smálánafyrirtæki heimilt að taka gjald fyrir kostnað við gerð lánessamnings. Gjaldið má hæst nema 1% af lánsfjárhæð samnings.

18. gr.

Hliðarstarfsemi.

Smálánafyrirtæki er óheimilt að stunda aðra starfsemi en þá sem tilgreind er í starfsleyfi þess.

19. gr.

Starfsábyrgðartrygging.

Smálánafyrirtæki er skylt að hafa í gildi ábyrgðartryggingu vegna fjárhágstjóns sem leitt getur af gáleysi í störfum þess eða starfsmanna þess. Slík trygging getur verið váttrygging tekin hjá váttryggingafélagi sem hefur starfsleyfi hér á landi eða önnur trygging jafngild að mati Fjármálaeftirlitsins. Nánari ákvæði um gildissvið váttryggingarinnar, þ.m.t. váttryggingarfjárhæðir, skal setja í reglugerð.

Smálánafyrirtæki skal senda Fjármálaeftirlitinu staðfestingu á endurnýjun starfsábyrgðartryggingar.

V. KAFLI

Eftirlit.

22. gr.

Eftirlit.

Um eftirlit með starfsemi smálánafyrirtækis fer skv. XIII. kafla laga um fjármálaafyrirtæki.

Fjármálaeftirlitið hefur eftirlit með starfsemi samkvæmt lögum þessum, nema annað leiði af lögum eða alþjóðasamningum sem Ísland er aðili að. Um eftirlitið fer samkvæmt ákvæðum laga þessara, laga um fjármálaafyrirtæki og laga um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi.

Telji Fjármálaeftirlitið að starfsemi samkvæmt lögum þessum sé stunduð án tilskilinna leyfa getur það krafist gagna og upplýsinga hjá viðkomandi aðilum eða hjá eftirlitsskyldum aðilum sem nauðsynleg eru til að ganga úr skugga um hvort svo sé. Getur það krafist þess að slíkri starfsemi sé hætt þegar í stað. Jafnframt er því heimilt að birta opinberlega nöfn aðila sem taldir eru bjóða þjónustu án tilskilinna leyfa.

Heimilt er að beita ákvæðum laga um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi um dagsektir og leit og hald á gögnum við upplýsingaöflun og eftirlit samkvæmt þessari grein.

21. gr.

Eftirlitsgjald.

Smálánafyrirtæki sem fengið hafa starfsleyfi hér á landi útgefið af Fjármálaeftirlitinu skal árlega greiða eftirlitsgjald vegna starfsemi sinnar í samræmi við ákvæði laga um greiðslu kostnaðar við opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi.

VI. KAFLI.

Viðurlög o.fl.

22. gr.

Stjórnvaldssektir.

Fjármálaeftirlitið getur lagt stjórnvaldssektir á hvern þann sem brýtur gegn:

1. 5. gr. um að starfsleyfisskyld starfsemi skuli ekki stunduð án starfsleyfis,
2. 3. mgr. 9. gr. um tilkynningar um breytingar á áður skráðum upplýsingum um smálánafyrirtæki,
3. 16. gr. um starfshætti,
4. 17. gr. um lánveitingar,
5. 18. gr. um bann við hliðarstarfsemi,
6. 19. gr. um skyldu til þess að hafa í gildi starfsábyrgðartryggingu.

Auk stjórnvaldssekta skv. 1. mgr. getur Fjármálaeftirlitið lagt stjórnvaldssektir á smálánafyrirtæki skv. XIV. kafla laga um fjármálaafyrirtæki, eftir því sem við á.

Sektir sem lagðar eru á einstaklinga geta numið frá 100 þús. kr. til 20 millj. kr. Sektir sem lagðar eru á lögaðila geta numið frá 500 þús. kr. til 50 millj. kr. Við ákvörðun sekta skal m.a. tekið tillit til alvarleika brots, hvað það hefur staðið lengi, samstarfsvilja hins brotlega aðila og hvort um ítrekað brot er að ræða. Ákvarðanir um stjórnvaldssektir skulu teknar af stjórn Fjármálaeftirlitsins og eru þær aðfararhæfar. Sektir renna í ríkissjóð að frádregnum kostnaði við innheimtuna. Séu stjórnvaldssektir ekki greiddar innan mánaðar frá ákvörðun Fjármálaeftirlitsins skal greiða dráttarvexti af fjárhæð sektarinnar. Um ákvörðun og útreikning dráttarvaxta fer eftir lögum um vexti og verðtryggingu.

Stjórnvaldssektum verður beitt óháð því hvort lögbrot eru framin af ásetningi eða gáleysi.

23. gr.

Sátt.

Hafi aðili gerst brotlegur við ákvæði laga þessara eða ákvarðanir Fjármálaeftirlitsins á grundvelli þeirra er Fjármálaeftirlitinu heimilt að ljúka málinu með sátt með samþykki málsaðila, enda sé ekki um að ræða meiri háttar brot sem refsiviðurlög liggja við. Sátt er bindandi fyrir málsaðila þegar hann hefur samþykkt og staðfest efni hennar með undirskrift sinni. Fjármálaeftirlitið setur nánari reglur um framkvæmd ákvæðisins.

24. gr.

Réttur grunaðs.

Í máli sem beinist að einstaklingi og iokið getur með álagningu stjórnvaldssekta eða kæru til lögreglu hefur aðili, sem rökstuddur grunur leikur á að hafi gerst sekur um lögbrot, rétt til að neita að svara spurningum eða afhenda gögn eða muni nema hægt sé að útiloka að það geti

haft þýðingu varðandi ákvörðun um brot hans. Fjármálaeftirlitið skal leiðbeina hinum grunaða um þennan rétt.

25. gr.

Fyrningarfrestur.

Heimild Fjármálaeftirlitsins til að leggja á stjórnvaldssektir samkvæmt lögum þessum fellur niður þegar fimm ár eru liðin frá því er háttsemi lauk.

Frestur skv. 1. mgr. rofnar þegar Fjármálaeftirlitið tilkynnir aðila um upphaf rannsóknar á meintu broti. Rof frests hefur réttaráhrif gagnvart öllum sem staðið hafa að broti.

26. gr.

Sektir og fangelsi.

Það varðar sektum eða fangelsi allt að tveimur árum, liggi þyngri refsing ekki við broti samkvæmt öðrum lögum, að brjóta gegn ákvæðum:

1. 5. gr. um að starfsleyfis skyld starfsemi skuli ekki stunduð án starfsleyfis,
2. 3. mgr. 9. gr. um tilkynningar um breytingar á áður skráðum upplýsingum um smálánafyrirtæki,
2. 16. gr. um starfshætti,
3. 17. gr. um lánveitingar
4. 18. gr. um bann við hliðarstarfsemi,
5. 19. gr. um skyldu til þess að hafa í gildi starfsábyrgðartryggingu.

VII. KAFLI

Gildistaka

27. gr.

Gildistaka.

Lög þessi taka þegar gildi.

VIII. KAFLI

Breytingar á öðrum lögum

28. gr.

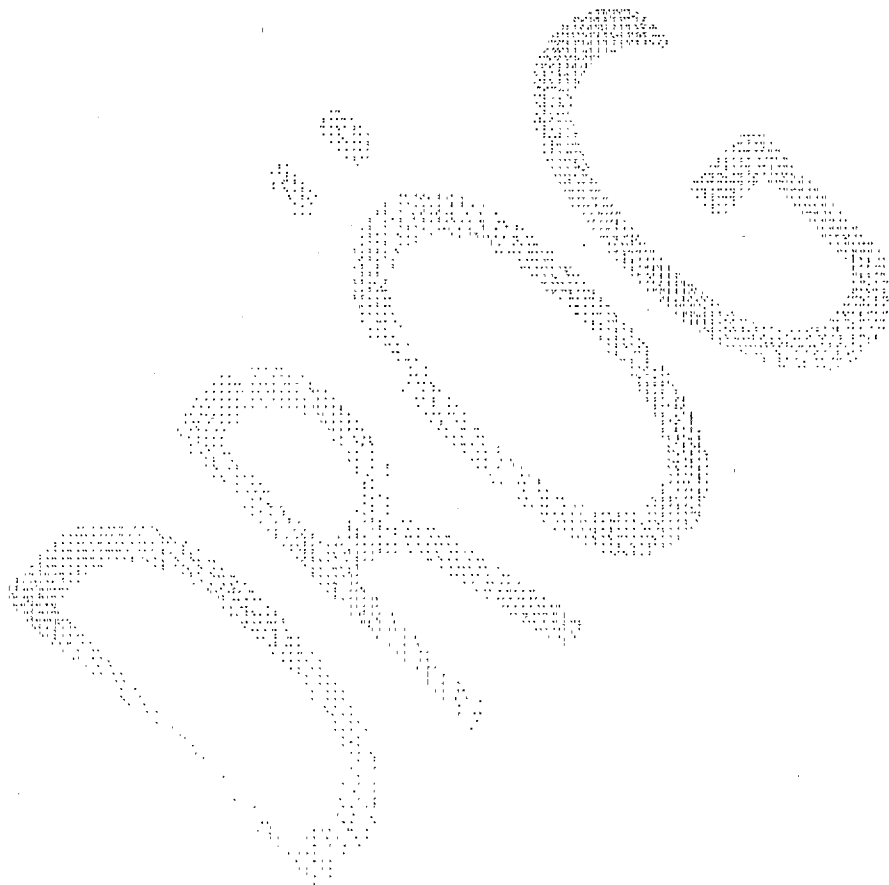
Við gildistöku laga þessara verður eftirfarandi breyting á lögum nr. 99/1999, um greiðslu kostnaðar við opimbert eftirlit með fjármálastarfsemi, með síðari breytingum:
Nýr töluliður. bætist við 1. mgr. 5. gr. svohljóðandi: Smálánafyrirtæki skulu greiða fastagjald sem nemur 600.000 kr.

29. gr.

Við gildistöku laga þessara verða eftirfarandi breytingar á lögum nr. 88/1991 um aukatekjur ríkisstjóðs:
Nýr töluliður bætist við 11. gr., svohljóðandi: Leyfisbréf fyrir smálánafyrirtæki sbr. 5. gr. laga nr. XX/2010 um starfsemi smálánafyrirtækja, ofl. 166.000 kr.

Ákvæði til bráðabirgða.

Smálánafyrirtæki sem starfa hér á landi við gildistöku þessara laga skulu þegar í stað grípa til viðeigandi ráðstafana til að uppfylla skilyrði laga þessara og skulu uppfylla þau eigi síðar en þremur mánuðum frá gildistöku þeirra.

Efnahags- og viðskiptaráðuneytið
Sölvhólsgrötu 7
150 Reykjavík

Reykjavík, 24. nóvember 2010

Efni: Athugasemdir við drög að frumvarpi til laga um starfsemi smálánafyrirtækja o.fl.

Hér fara á eftir athugasemdir við ýmis ákvæði frumvarps er lögð hafa verið drög að í efnahags- og viðskiptaráðuneytinu um starfsemi smálánafyrirtækja o.fl. Óhætt er að segja að í drögunum sé farið offari í regluverki um einfalda starfsemi og virðist stefnt að því að útiloka að starfsemi sem þessi geti þrífist í landinu. Miklu lengra er gengið hér en á öðrum Norðurlöndum í þessum eignum.

Drögin eru í algeru ósámræmi við álit Kjartans Gunnarssonar, ráðuneytisstjóra Efnahags- og viðskiptaráðuneytisins, og Ómars Þórs Eyjólfssonar, lögfræðings í ráðuneytinu, sem þeir skrifuðu 15. júní s.l. Þar lýsa þeir eindregið þeirri skoðun sinni að starfsemi íslenskra smálánafyrirtækja standist gildandi lög og samræmist Evrópureglum. Í ljósi þessa er skorað á ráðherra að endurskoða fjölda ákvæða draganna og grundvöll þeirra í heild sinni. Ofangreindir lykilstarfsmenn ráðuneytisins segja að ekki sé tækt að setja lög eins og stefnt er að með frumvarpsdrögunum. Þeir vísa m.a. til þess að lagasetning af þessu tagi sé mannréttindabrot og brot á EES samningnum þar sem verið er að skerða frelsi manna til að stunda atvinnu, sbr. 75. gr. stjórnarskrárinnar. Þá lýsa þeir yfir að ekki sé unnt að gera smálánafyrirtæki leyfisskyld eins og mun vera ætluð samkvæmt frumvarpinu. Ennfremur kemur fram hjá þeim að ráðuneytið fær ekki séð tilgang með leyfisskyldunni.

Þegar skoðuð er eindregin afstaða ráðuneytisins sem kom skriflega fram fyrir aðeins fimm mánuðum, sæta furðu þessi frumvarpsdrög sem nú liggja fyrir. *Hraðpeningar ehf.* taka undir skoðun ráðuneytisins frá því í sumar en telja drögin, sem nú liggja frammi, byggð á misskilningi um eðli starfseminnar. Drögin virðast hafa það eitt að markmiði að útiloka rekstrargrundvöll fyrirtækisins og samkeppnisaðila þess og öllum er ljóst, að verði frumvarpið að lögum legðist starfsemi fyrirtækisins niður. Eigendur félagsins gætu ekki unað slíkri meðferð og myndu leita réttar síns fyrir íslenskum dómstólum og ef þörf krefði, Evrópu- og mannréttindadómstólum. Tjón eigenda, er lagt hafa verulegar fjárhæðir í uppbyggingu fyrirtækisins, tölvukerfi o.fl., hlypi í tugum milljóna króna og einnig yrði missir framtíðartekna alger.

1. Fyrsti kafli frumvarpsdraganna fjallar um gildissvið og orðskýringar.

- a. Athugavert er að í 1. gr. er tiltekið að lögin taki til starfsemi er veitir einstaklingum lán, allt að einni milljón króna.
- i. Þetta fjárhagsviðmið er ruglandi og alls ekki í samræmi við þá starfsemi hér á landi þar sem lánin eru að hámarki 40.000 krónur.
  - ii. Frumvarpsdrögin virðast taka mið af þessari fjárhæð (milljón krónum) og nota hana til að búa til mikið regluverk sem engin þörf er á þegar horft er til fjárhæða þeirra lána sem eru í boði.
  - iii. Eðlilegt væri að starfsemi þar sem lán fara ekki fram úr t.d. 50.000 krónum væru undanþegin veigamiklum og atvinnuhamlandi ákvæðum frumvarpsdraganna. Væri það mjög til einföldunar.
  - iv. Alger þversögn felst í því að ætla lögunum að taka til „smálánafyrirtækja“ og skilgreina fyrirtækin þannig að þau láni allt að einni milljón króna. Lán að fjárhæð ein milljón króna er ekki smálán og stendur heldur ekki til boða.
  - v. Skilgreiningin er röng og má sjá afleiðingar þeirrar rangfærslu í mörgum ákvæða draganna.

2. Annar kafli fjallar um starfsleyfi.

- a. Athugavert er að afla þarf starfsleyfis hjá fjármálaeftirliti vegna starfsemi smálánafyrirtækja, sbr. það sem nefnt er í 1. tl. hér að ofan.
- i. Hér er einungis um lánastarfsemi að ræða sem felur í sér einfalda samninga á milli viðskiptavinar og smálánafyrirtækja um lágar fjárhæðir.
  - ii. Leggja má starfsemi um svo lágar fjárhæðir að jöfnu við leigu á öðru lausafé en peningum, t.d. bilaleigu, tjaldvagnaleigu, tækjaleigu byggingarvöruverslana o.s.frv. Ekki hefur verið sett sérstök löggjöf um slíka starfsemi þó að augljóslega stefni leigusalar að því að fá meira en andvirði leigumunarins út úr viðskiptunum.
  - iii. Í júní s.l. var það skoðun Efnahags- og viðskiptaráðuneytisins að enginn tilgangur væri með því að gera starfsemi læyfisskylda og að það samræmdist ekki lögum nr. 161/2002 og tilskipun Evrópusambandsins 2006/48EB um stofnun og rekstur lánastofnana.
  - iv. Leyfisskylda er óþörf og tilgangslaus. Hún myndi leiða til kostnaður er legðist beint á viðskiptavini fyrirtækjanna.

3. Þriðji kafli frumvarpsdraganna fjallar um stofnun félagsins.

- a. Í 12. gr. er mælt til að rekstrarform smálánafyrirtækja skuli vera hlutafélag. Vandséð er hvaða rök eru fyrir þessari kröfu og verður að telja það óþærft.
- b. Í 13. gr. kemur skýrt fram sá tilgangur frumvarpsdraganna að útiloka starfsemi þá er drögin fjalla um. Gerð er krafa um lágmarkshlutfé að fjárhæð 1.000.000 evra. Í dag eru þetta um 160.000.000 króna. Það er augljóst að engin rök eru fyrir þessari kröfu.
  - i. Fyrirtækin höndla ekki með fjármuni eða aðrar eignir viðskiptavina sinna. Það er því engin áhætta hjá viðskiptavini að taka smálán. Áhættan er öll hjá fyrirtækinu sjálfu.
  - ii. Hlutfjárfárfagan er í hróplegu ósamræmi við kröfur 14. gr. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki, þar sem krafa um fjárhæð hlutfjár fer lækkandi eftir því sem meðhöndlun eigna viðskiptavina fer minnkandi í starfsheimildum fjármálafyrirtækjanna.
    1. Hæst er krafan um hlutfé viðskiptabanka og lánafyrirtækis sem skal að lágmarki nema 5 milljónum evra.
    2. Lægst er krafan á hlutfé verðbréfamiðlunar sem skal að lágmarki nema 50 þúsundum evra.
    3. Þegar horft er til fjármálafyrirtækja er starfsemi smálánafyrirtækja líkust verðbréfamiðlun að því er varðar áhættu viðskiptavina en þó er augljóslega enn minni hjá smálánafyrirtækjum. Hjá smálánafyrirtækjum er ekki um miðlun eða meðhöndlun eigna viðskiptavina að ræða. Sterk rök eru þ.a.l. fyrir því að hlutfé ætti að vera verulega minna en hjá verðbréfamiðlun og augljóst að ómálefnalegt er að krefjast hærra hlutfjár en krafist er af verðbréfamiðlun.

4. Fjórði kafli frumvarpsdraganna fjallar um starfsemi fyrirtækjanna.

- a. Í 15. gr. er almennt ákvæði um það að lög um fjarsölu á fjármálaþjónustu og lög um neytendalán taki til starfsemi smálánafyrirtækja.
  1. Hér er komið það ákvæði frumvarpsdraganna er samræmist reglum sem eru að ryðja sér til rúms á Norðurlöndunum.
  2. Lög um neytendalán taka á reglum um upplýsingagjöf o.fl.

3. Lög um fjarsölu á fjármálaþjónustu kveða m.a. á um það atriði sem rikust áhersla hefur verið lögð á á Norðurlöndunum eða um rétt til að falla frá fjarsölusamningi.
  4. Með þessum ákvæðum er neytandanum tryggður betri réttur en hann hefur gagnvart bankastofnunum. Óþarft er að ganga lengra.
- b. Í 16. gr. er fjallað um starfshætti. Í 3. mgr. kemur fram að tilgreina skuli á vefsíðu nöfn og hlutfallslegt eignarhald allra þeirra sem eiga 5% eða stærri hlut í fyrirtækinu.
- i. Þetta ákvæði er afar undarlegt svo ekki sé fastara að orði kveðið.
    1. Hér yrði um að ræða strangasta ákvæði í þessa veru í íslenskum lögum og þó víðar væri leitað. Ef starfsemi af þessum toga á yfir höfuð að vera eftirlitskyld þá ættu tilkynningar um eignaraðild að fara til eftirlitsaðila.
    2. Ekki einu sinni bankar hafa skyldu til að birta upplýsingar um eigendur sína opinberlega.
    3. Ekki verður talið eðlilegt að ganga lengra en að skylda félag til að upplýsa eftirlitsaðila um eignarhald yfir 50%.
- c. Í 17. gr. er fjallað um lánveitingar og hvernig skuli standa að mati á greiðslugetu.
- i. Um mat á greiðslugetu er fjallað í 1.-3. mgr. ákvæðisins. Þau atriði sem þar koma fram eru sum hver sjálfsögð og eðlileg og í raun nauðsynleg fyrir fyrirtæki til að greina áhættu og takmarka hættu á útlánatöpum. Hins vegar eru líka ákvæði sem leggja óhóflega skyldu á fyrirtækin.
    1. Í 3. tl. er þess krafist að kannaðar verði meðalatvinnutekjur umsækjanda síðustu tólf mánuði. Þetta ákvæði verður að teljast eðlilegt í ljósi þeirra litlu hagsmuna sem í húfi eru.
      - a. Sjá umfjöllun um l. kafla frumvarpsdraganna um lánafrárhæðir og ranga skilgreiningu hugtaksins smálánafyrirtæki.
      - b. Öflun upplýsinga um hagi einstaklinga í þessum tilgangi hefur ekki málefnalegar forsendur því hagsmunir eru svo óverulegir. Ákvæðið er því í ósamræmi við megintilgang og innihald laga nr. 77/2003 um persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga.
      - c. Með sama hætti mætti skylda alla sem taka einstaklinga í reikningsviðskipti, lána eða leigja lausafjármuni eða fasteignir til að afla sömu upplýsinga og banna

- samninga við aðila undir þessum tekjumörkum. Þar eru hagsmunir oft verulega meiri en í smálánum.
- d. Ákvæðið felur í sér skerðingu á persónufrelsi.
2. Ákvæði 4. tl. kveður á um að kanna þurfi hvort viðskiptavinur hafi gengið frá samningi um greiðsluáðlögun á síðustu tólf mánuðum.
- Sömu athugasemdir eiga að mestu við hér og komu fram varðandi 3. tl.
  - Furðulegt verður að teljast að einstaklingar sem svona er ástatt um megi stunda öll önnur viðskipti en þessi eftir að hafa náð samningum um greiðsluáðlögun.
  - Af augljósum aðstæðum fer þetta saman við áhættumat fyrirtækisins og því í raun óþarft. Óskynsamlegt er að eiga lánaviðskipti við einstakling sem svona háttar um og nauðsynlegt er að í opinberum skrám/Lánstrausti komi skilmerkilega fram hverjir hafi lokið við nauðasamning af þessu tagi.
3. Það virðist gleymast við gerð reglna þessa að mjög mikil útlánaáhætta er til staðar í þessari starfsemi og því mikilvægur þáttur í starfseminni að meta getu viðskiptamanna til endurgreiðslu lánanna.
- ii. Í 4. mgr. 17. gr. er ákvæði um að ekki megi greiða út lán fyrr en 48 klukkustundir eru liðnar frá samþykkt lánsúmsóknar.
- Þetta ákvæði heggur beint í stofn starfseminnar þar sem um hraðvirk smálán er að ræða sem nýtist fólki sem þarf að fá smáa fjárhæð að láni með skömmum fyrirvara.
  - Þetta ákvæði eitt og sér kippir rekstargrundvöllinum undan starfseminni.
  - Á Norðurlöndum eru samkvæmt bestu vitund ekki ákvæði af þessu tagi enda eru þessi lán almennt kölluð SMS lán þar.
- iii. Í seinni málslið 4. mgr. 17. gr. er fjallað um rétt lánþega til að falla frá samningi. Raunhæfum og höfsömum tilgangi frumvarps sem þessa yrði náð með þessu ákvæði einu.
- iv. 5. mgr. 17. gr. er álika óraunhæft og skaðlegt og ákvæði fyrri ml. 4. mgr., þar sem það er almennt utan afgreiðslutíma banka og sparisjóða sem fólk þarf á þessari þjónustu að halda.
- v. 7. mgr. 17. gr. kveður á um hámarksgjald fyrir gerð samnings 1%.

1. Þetta er afar óraunhæft þar sem samningar eru frá 10.000-50.000 krónur þannig að þetta gjald yrði þannig að hámarki 100-500 krónur.
  2. Til samanburðar má geta þess að hjá bönkunum er algengt að lántökugjald sé 2%.
  3. Til samanburðar má geta þess að gjald fyrir gerð einföldustu lánasamninga hjá bönkunum er um 4.000 krónur án tillits til fjárhæðar og bætist þessi kostnaður ofan á lántökugjaldið.
  4. Hámarksgjaldinu virðist slengt fram án nokkurs rökstuðnings eða könnunar á þeim kostnaði og fyrirhöfn sem að baki liggur, auk eðlilegra tekna af þjónustunni.
  5. Samspil vaxta og gjaldsins verður með þessum reglum afar óraunhæft og virðist byggja á þeim misskilningi að allt sem viðskiptavinurinn greiðir ofan á höfuðstólinn séu okurvextir. Það er einmitt ekki þannig enda umtalsverður kostnaður og fyrirhöfn að afgreiða hverja lánsúmsókn. Kostnaðurinn er í formi tölvukerfa og starfsmannahalds auk almenns rekstarkostnaðar.
  6. Eðlilegt væri að gjald þetta væri bundið við krónutölu þar sem sami kostnaður er við gerð hvers samnings. Eðlilegt er að slíkt hámark væri nær 4.000 krónunum.
- d. 19. gr. fjallar um starfsábyrgðartryggingu.
- i. Vandséð er hver tilgangurinn með slíkri tryggingu er. Þetta er óþarfur kostnaður þar sem ekki er um að ræða sérfræðiþjónustu við viðskiptavininn eins og t.d. er háttað hjá fasteignasölum og lögmönnum. Hér virðist um nokkurn misskilning að ræða.
  - ii. Óþarfur kostnaður af tryggingu sem þessari, leyfisgjalda o.fl. leggst á viðskiptavininn og gerir þjónustuna dýrari fyrir vikið.

5. Fimmti og sjötti kafli frumvarpsdraganna fjallar um eftirlit og viðurlög.

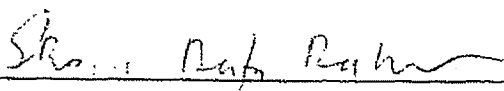
Ákvæði kaflanna eru mun hástemmdari en starfsemin gefur tilefni til.

Eftirlitshlutverkið viðameira en ástæða er til og viðurlögin ekki í samræmi við þá starfsemi sem um ræðir.

6. Almennt má segja um frumvarpsdrögin að þau bera með sér að misskilningur er um eðli þeirrar starfsemi sem þau eiga að taka til.
- a. Sá misskilningur er uppi að láni geti orðið allt að 1.000.000 króna sem er fjarri raunveruleikanum. Allur rammi frumvarpsdraganna ber keim af þessum misskilningi og verður ramminn af þeim sökum úr öllu samhengi við raunverulega starfsemi fyrirtækjanna.
  - b. Einfaldasta lausnin og jafnframt hófsamasta er að fylgja fordæmi Norðurlandanna í þessum efnun með því að
    - i. setja hámarksfjárhæð mun neðar en í frumvarpsdrögunum,
    - ii. veita lánþega rétt til að falla frá samningi í samræmi við núverandi ákvæði laga um fjarsölu á fjármálaþjónustu.
  - c. Ef frumvarpsdrögin verða að lögum í óbreyttri mynd er um að ræða löggjöf sem heftir athafnafrelsi einstaklinga án málefnalegra ástæðna.
  - d. Ef frumvarpsdrögin verða að lögum í óbreyttri mynd er um að ræða löggjöf sem heftir atvinnufrelsi manna án þess að brýn þörf sé á því og engar málefnalegar ástæður að baki.
  - e. Ef frumvarpsdrögin verða að lögum í óbreyttri mynd er um að ræða löggjöf sem skaðar eignir þeirra er þegar hafa hafið starfsemi sem þessa. Fyrirtækin sem um ræðir verða óstarfhæf og verðlaus. Kostnaður sem lagður hefur verið til starfseminnar verður að engu og framtíðartekjur útilokaðar. Til þess að ganga eins langt og gert er í frumvarpinu þarf að huga að því að um stjórnarskrárvarðar eignir er að ræða.
  - f. Vakinn er athygli á því að haft var eftir háttvirtum efnahags- og viðskiptaráðherra í fjölmiðlum, þá félagsmálaráðherra, að stöðva þyrfti starfsemi fyrirtækjanna og virðast frumvarpsdrögin vera í samræmi við það markmið. Staðan sem upp er kominn með birtingu frumvarpsins er því afar óheppileg. Starfsemi sem þessi tíðkast víða um heim eins og hjá frændum okkar á Norðurlöndum og fyrirtækin veita þjónustu sem þúsundir ánægðra viðskiptavina njóta. Í þessum viðskiptum sem öðrum á að treysta á skynsemi einstaklingsins. Vandséð er að útiloka þurfi starfsemi er felur í sér að lána einstaklingum að hámarki 40.000 krónur gegn hóflegu endurgjaldi fyrir þá umsýslu er því fylgir. Varla verður það talið stefna fjárhag einstaklinga í voða að taka raunverulegt smálán.

- g. Grundvallaratriðið hér eins og í öðrum viðskiptum er að báðir aðilar viðskiptasambandsins séu sáttir þegar upp er staðið. Það þýðir að viðskiptavinurinn hefur fengið smálánið þegar hann þurfti á því að halda og greiðir það til baka á réttum tíma. Eins og áður hefur komið fram má líkja þessari starfsemi við leigu lausafjármuna. Hún er ekki ókeypis frekar en þjónusta smálánafyrirtækja.
- h. Ekki má gleyma að á þessum lánamarkaði ríkir samkeppni. Viðskiptavinirnir sækja þangað sem kjörin eru best.

Virðingarfyllt
f.h. Hraðpeninga ehf.

Skorri Rafn Rafnsson, framkvæmdastjóri

Efnahags- og viðskiptaráðuneytið,
Sölvhólgötu 7,
150 Reykjavík.

Kópavogur, 25. nóvember 2010.

Þann 15. nóvember sl. birtist frétt á heimasíðu ráðuneytisins þess efnis að til stæði að leggja fyrir Alþingi frumvarp að lögum um starfsemi smálánafyrirtækja o.fl. Af því tilefni var áhugasömum aðilum gefinn kostur á að koma á framfæri við ráðuneytið athugasemdum við frumvarpsdrögin. Mér hefur verið falið, f.h. Kredia ehf., kt. 610809-0140, að koma á framfæri eftirfarandi athugasemdum.

I.

Rétt er að taka fram í upphafi að afar óheppilegt er að athugasemdir eða rökstuðningur hafi ekki fylgt með frumvarpsdrögunum en það hefði verið eðlilegt þar sem verið er að óska eftir efnislegum athugasemdum við frumvarpsdrögin í heild og/eða tiltekin ákvæði þess. Í ljósi þessa er óhjákvæmilegt að athugasemdirnar geta ekki verið tæmandi, enda útilokað að geta sér til um markmið einstakra ákvæða frumvarpsins.

Eftirfarandi athugasemdir eru settar fram í þeirri röð sem ákvæðin birtast í frumvarpsdrögunum.

II.

1. gr.

Gildissvið.

Lög þessi gilda um starfsemi smálánafyrirtækja hér á landi.

Með starfsemi smálánafyrirtækja er átt við þá starfsemi sem felst í að kynna, bjóða eða veita einstaklingum lán, allt að einni milljón króna, og án tillits til þess hvemílg lánveitingin fer að öðru leyti fram.

Aðeins tvö fyrirtæki hér á landi falla undir gildissvið fyrirhugaðra laga. Hér er því verið að skilja tvö fyrirtæki frá öllum öðrum lánafyrirtækjum, sem þó veita lán til viðskiptavina sinna upp að einni milljón króna. Aðgreining milli svokallaðra smálánafyrirtækja og allra annarra fyrirtækja, sem veita sömu þjónustu, fær vart staðist.

Þá skýtur það skökku við að lögín, sem sett eru til höfuðs tveimur fyrirtækjum, skulu kveða á um lán að fjárhæð allt að einni milljón króna. Þessi fjárhæð er í engu samhengi við fjárhæð þeirra lána sem smálánafyrirtækin veita í dag. Veita má fyrir sér þeim möguleika að sundurlíða smálánafyrirtæki sérstaklega og setja þeim misströng lagafyrirmæli eftir hámarkl lánsfjárhæða. Augljóst mál er að fyrirtæki sem lánar viðskiptavinum sínum kr. 1.000.000,- er betur í stakk búíð til að standa undir þeim þóknunar- og vaxtatakmörkunum sem fram koma í IV. kafla frumvarpsins

4. gr.

Starfsemi undanþegin lögnum.

Lög þessi taka ekki til útlána lánastofnana skv. 2. mgr. 4. gr. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki.

Ekki verður séð að jafnræðis sé gætt milli lánafyrirtækja með þessu ákvæði. Öll lánafyrirtæki veita lán til einstaklinga undir einni milljón króna og þau mega halda áfram að gera það á allt öðrum kjörum en smálánafyrirtæki, þar sem ákvæði laganna ná ekki til annarra aðila en smálánafyrirtækja.

5. gr.

Starfsleyfisveitandi.

Fjármálaeftirlitið veitir smálánafyrirtæki starfsleyfi samkvæmt lögum þessum og er öðrum en þeim sem hlotið hafa slíkt starfsleyfi óheimilt að kynna, bjóða eða veita smálán. Smálánafyrirtæki er heimilt að hefja starfsemi þegar starfsleyfi Fjármálaeftirlitsins hefur verið veitt.

Ágræðingur um það hvort starfsemi falli undir ákvæði laga þessara skal borinn undir stjórn Fjármálaeftirlitsins. Niðurstaða hennar er endanleg á stjórnsýslusligi.

Í ljósi þess að smálánafyrirtæki veita viðskiptavinum sínum lán fyrir mjög láguum fjárhæðum er erfitt að sjá að þörf sé á því að starfsemin skuli vera leyfiskyld með þeim hætti sem kveðið er á um og að hún lúti því stranga eftirliti sem önnur fjármálafyrirtæki lúta. Hámarksfjárhæð hvers láns er kr. 40.000,- en í dag getur fólk auðveldlega skuldbundið sig með mun ríkari hætti og fyrir umtalsvert hærri fjárhæð hjá fyrirtækjum með því t.d. að versla vörur eða þjónustu í reikning (kredit).

Samkvæmt 3. gr. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki eru þau félög leyfiskyld sem m.a. stunda útlánastarfsemi sem fjármögnuð eru með endurgreiðaniegum fjármunum frá almenningi. Þessu er ekki til að dreifa í tilviki umbj. míns þar sem félagið fjármagnar sín útlán alfarið með eigin fé. Því eiga röksemdir fyrir leyfiskyldri starfsemi fjármálafyrirtækja, að þessu leyti, ekki við um smálánafyrirtæki.

Eðlilegra væri, ef starfsemin skal á annað borð vera undir eftirliti opinberra aðila, að farið sé að fordæmi Finniands, Svíðþjóðar og Danmörku þar sem eftirlit smálánafyrirtækja heyrir undir Neytendastofu.

6. gr.

Umsókn.

Umsókn um starfsleyfi skal vera skrifleg og henni skulu fylgja:

1. Nafn, kennitala, hlutafé og lögheimili umsækjanda.
2. Samþykktir umsækjanda.
3. Upplýsingar um starfsskipulag þar sem m.a. komi fram upplýsingar um hvemig fyrirhugaðri starfsemi verði sinnt.
4. Upplýsingar um innra skipulag fyrirtækisins, þ.m.l. eftirlits- og starfsreglur.
5. Viðskipta- og rekstraráætlun þar sem m.a. komi fram fyrirhugaður vöxtur og uppbygging eigin fjár.
6. Upplýsingar um stofnendur og hluthafa, sbr. VI. kafla laga um fjármálafyrirtæki.
7. Upplýsingar um stjórnarmenn, framkvæmdastjóra og aðra stjórnendur.
8. Staðfesting endurskoðanda á innborgun hlutafjár.
9. Upplýsingar um nán tengsl fyrirtækisins við einstaklinga eða lögaðila, sbr. 18. gr. laga um fjármálafyrirtæki.
10. Allar aðrar viðeigandi upplýsingar sem Fjármálaeftirlitið ákveður.

Hér eru alltof miklar skyldur lagðar á fyrirtæki sem sinna afar einfaldri þjónustu, sem er í engu samræmi við þá þjónustu sem önnur fjármálafyrirtæki veita. Nægjanlegt er að smálánafyrirtæki fylgi þeim kröfum sem gerðar eru almennt til þess félagafirms sem félagið tilheyrir.

12. gr.

Rekstrarform.

Smálánafyrirtæki skal starfa sem hlutafélag.

Um eignarhluti í smálánafyrirtæki fer skv. VI. kafla laga um fjármálafyrirtæki nr. 161/2002.

Um ársreikning, endurskoðun og samstæðureikningskil smálánafyrirtækis fer skv. XI. kafla laga um fjármálafyrirtæki nr. 161/2002, eftir því sem við á.

Að mati umbj. míns eru engin rök fyrir því að félagið þurfi að vera hlutafélag og geti ekki haft önnur félagafirm. Líkt og áður hefur verið vikið að þá er rekstur smálánafyrirtækja með afar einföldu sniði og einskorðast þjónustan við að veita smálán með skömmum fyrirvara til skamms tíma. Þá eru öll útlán félagsins fjármögnuð með eigin fé. Þetta ákvæði heist í hendur við 13. gr. frumvarpsins, sem vikið verður að síðar, en í dag má benda á að hlutafé umbj. míns er kr. 10.000.000,-.

13. gr.

Hlutafé.

Hlutafé smálánafyrirtækis skal að lágmarki nema 1 milljón evra.

Sé hlutafé skráð í íslenskum krónum skal miða við opinbert viðmiðunargengi (kaupgengi) eins og það er skráð hverju sinni.

Fjármálaeftirlitinu er heimilt að setja nánari reglur samkvæmt þessari grein.

Hlutaféð er að mati umbj. míns alltof mikið og í engu samræmi við starfsemina sem stunduð er. Ákvæðinu virðist vera ætlað það hlutverk að útrýma smálánafyrirtækjum eða gera nýjum félögum ókleift að hefja starfsemi. Er það í samræmi við þann ásetning sem vakti fyrir efnahags- og viðskiptaráðherra í ársbyrjun (þá félagsmálaráðherra). Það er fráleitt að ætla smálánafyrirtækjum að hafa hlutafé sem er að lágmarki kr. 160.000.000,- á núverandi gengi. Útilokað er að sjá hvaða röksemdir búa að baki slíkri kröfu því öll áhætta sem tengist rekstri smálánafyrirtækja er hjá eigendum þeirra en ekki hjá viðskiptavinum. Viðskiptavinir félagsins geta ekki orðið fyrir tjóni vegna starfsemi smálánafyrirtækja, a.m.k. getur slíkt tjón aldrei numið verulegri fjárhæð í ljósi hámarksfjárhæðar útlána.

Sömu kröfur um lágmarkshlutafé eru gerðar hér og til sparisjóða sem taka við innlánunum, veita útlán sem fjármögnuð eru með endurgreiðanlegum fjármunum frá almenningi, gefa út greiðslukort og annast útgáfu og umsýslu rafeyris, sbr. 3. mgr. 14. gr. laga um fjármálafyrirtæki nr. 161/2002. Starfsemi smálánafyrirtækja er í grundvallaratriðum frábrugðin starfsemi sparisjóða og má þar nefna að smálánafyrirtæki annast ekki umsýslu neinna fjármuna eða eigna sinna viðskiptavina. Það er því útilokað að sjá hvers vegna sömu kröfur eru gerðar til lágmarkshlutaáá í báðum tilvikum. Hér skal einnig bent á það að sambærilegar kröfur til hlutaááá eru ekki gerðar til annarra fyrirtækja sem lána eða leigja út lausaááááá.

17. gr.

Lánveitingar.

Áður en smálánafyrirtæki veitir viðskiptamanni lán skal það láta fara fram mat á greiðslugetu viðkomandi og skjalfesta niðurstöður þess.

Ekki er heimilt að veita lán til viðskiptamanns sem:

1. er ólöggráða,
2. ekki er fjár síns ráðandi,
3. hefur meðalatvinnutekjur síðast liðna tólf mánuði undir lægstu atvinnuleysisbótum,
4. gengið hefur frá samningi um sértæka skuldaaðlögun á síðustu tólf mánuðum, samkvæmt samkomulagi um verklegsræglur um sértæka skuldaaðlögun á grundvelli laga um aðgerðir í þágu einstaklinga, heimila og fyrirtækja vegna banka- og gjaldþrífshrunsins,
5. hefur hafið greiðsluaðlögunarumleitun eða lokið samningi um greiðsluaðlögun samkvæmt lögum um greiðsluaðlögun einstaklinga eða nauðasamningi til greiðsluaðlögunar samkvæmt X. kafla a. laga um gjaldþrotaskipti o.fl.

Mat á greiðslugetu skal endurskoðað reglulega og eigi sjaldnar en á sex mánaða fresti. Smálánafyrirtæki er heimilt að taka gjald fyrir gerð slíks mats. Gjaldið má hæst nema 1% af lánsfjárhæð fyrsta lánessamnings sem gerður er á milli smálánafyrirtækis og viðskiptamanns eftir gerð matsins.

Óheimilt er að greiða út lán til viðskiptamanns fyrr en 48 klukkustundir eru liðnar frá samþykkt lánsúmsóknar. Um rétt lánþega til að falla frá samningi fer eftir ákvæðum laga um fjarsölu á fjármálaþjónustu.

Móttaka og afgreiðsla umsókna um smálán er heimil frá kl. 9:00 til kl. 17:00 hvem virkan dag. Virkir dagar teljast mánudagar til laugardaga, nema þeir dagar sem bera upp á almennan fridag.

Um vaxtakjör smálána fer skv. 4. gr. laga nr. 38/2001, um vexti og verðtryggingu.

Auk vaxta er smálánafyrirtæki heimilt að taka gjald fyrir kostnað við gerð lánessamnings. Gjaldið má hæst nema 1% af lánsfjárhæð samnings.

Ákvæði um skyldu til greiðslumats í íslenskum lögum, þegar ekki er um persónulega ábyrgð annars einstaklings að ræða, er einungis að finna í 18. gr. laga nr. 44/1998 um húsnæðismál. Þá er einnig að finna ákvæði um skyldu til greiðslumats í lögum nr. 32/2009 um ábyrgðarmenn. Að öðru leyti er ekki að finna skylduákvæði í lögum um greiðslumat lánastofnana. Í ljósi þess að engin skylda hvílir á fjármálaafyrirtækjum til að meta greiðslugetu viðskiptavina sinna þegar lán eru veitt án ábyrgðar þriðja aðila, verður það að teljast afar sérkennilegt að hér skuli smálánafyrirtæki skylduð til slíkra rannsókna. Þetta er sérstaklega einkennilegt í ljósi þess að smálánafyrirtækin veita ekki hærri lán en að fjárhæð kr. 40.000,-. Til samanburðar mega fjármálaafyrirtæki lána viðskiptavinum sínum hvaða fjárhæð sem er án undangengins greiðslumats. Það er eðlilegt að lánafyrirtæki meti greiðslugetu lántakenda þar sem öll útlánaáhættan er hjá fyrirtækinu sjálfu. Algjör óþarfi er að kveða á um slíka skyldu í lögum og ekki verður séð að það standist lög að gera sérstakan greinarmun á smálánafyrirtækjum og fjármálaafyrirtækjum að þessu leyti.

Ekki er kveðið á um það í lögnum hvernig framkvæmd greiðslumats á að fara fram þó kveðið sé á um skyldu smálánafyrirtækis að rannsaka tekjur væntanlegra lántakenda síðustu 12 mánuði, með hliðsjón af atvinnuleysisbótum. Slík skylda hlýtur að teljast full rík, svo ekki sé fastar að orði kveðið, og alls óvíst hvort að slík rannsóknarskylda og skráning á niðurstöðum greiðslumatsins samræmist ákvæðum laga um persónuvernd, án sérstaks leyfis. Það skal einnig áreittað að lánveitingar eru frá kr. 10.000,- til 40.000,-. Velta má fyrir sér tilgangi þess að rannsaka tekjur og útgjöld viðskiptavinar síðustu 12 mánuði þegar einungis er óskað eftir láni að fjárhæð kr. 10.000,-, sem ber að endurgreiða innan 15 daga frá lánveitingu. Útkoma greiðslumats þarf að vera virkilega slæm fyrir viðskiptavininn svo hún sýni fram á að hann geti ekki endurgreitt slíka lánsfjárhæð og verður að teljast afar ólíklegt að slík niðurstaða fái.

Óþarfi er að setja í lög ákvæði þess efnis að ekki megi veita ólögráða einstaklingum lán. Þá er einnig óþarft að lögfesta bann við lánveitingum til ófjárráða einstaklinga.

Ekki verður séð að ákvæði um bann við lánveitingu til einstaklings sem hefur meðaltekjur undir lágstu atvinnuleysisbótum, standist lög. Slíkt ákvæði felur í sér grófa atlögu að persónufrelsi fullorðinna einstaklinga sem að öllu leyti teijast færir um að ráða sínum persónulegu högum, þ.m.t. fjármálum sínum. Af hverju er verið að útiloka þennan þjóðfélagshóp frá því að taka smálán á sama tíma og honum er frjálst að skuldbinda sig með öðrum hætti, t.a.m. hjá fjármálafyrirtækjum? Ef rökin fyrir þessu eru þau að eintaklingar þessa hóps teljast ekki borgunarmenn skulda sinna þá væri nær að leggja blátt bann við öllum lánveitingum til þeirra en út í þá sálma verður ekki farið hér.

Sú fyrirhöfn sem verið er að skylda smálánafyrirtæki til að takast á hendur við framkvæmd greiðslumata, þegar fjárhæðir lána eru ekki hærrí en raun ber vitni, verður að teljast alltof mikil og íþyngjandi. Þá er sú fjárhæð sem smálánafyrirtækjum er heimilt að taka fyrir slíkt greiðslumat í engu samræmi við þá vinnu sem fer fram við slíkt mat og getur því aldrei staðið undir kostnaði. M.t.t. eðli smálánafyrirtækja og þeirra hagsmuna sem í húfi eru, verður að telja þetta ákvæði hreina firru.

Ekki liggja fyrir almennar upplýsingar um það hvaða einstaklingar hafa gengið frá samningi um sértæka skuldaaðlögun eða farið í gegnum greiðsluaðlögun. Samkvæmt bestu vitund umbj. míns er skráning og söfnun slíkra upplýsinga óheimil og því útilokað fyrir smálánafyrirtæki að ganga úr skugga um þessi atriði.

Helstu einkenni smálána eru að þau eru lág og afgreidd hratt. Það er grundvöllur starfseminnar. Krafa um 48 klst. biðtíma á afgreiðslu lána fæst ekki staðist enda gengur hún alltof langt. Sömu sjónarmið eiga við um fyrirhugaðan afgreiðslutíma lánanna skv. frumvarpinu. Á það skal bent að einstaklingur getur í dag fengið afgreitt yfirdráttarlán hjá fjármálafyrirtæki með afar lítili fyrirhöfn og með litlum sem engum biðtíma. Hægt er að sækja um yfirdráttarlán í gegnum síma og í heimabanka, hvenær sólarhringsins sem er. Ekki verður annað séð en að ákvæðið feli í sér augljósa mismunun milli fjármálafyrirtækja og smálánafyrirtækja að þessu leyti.

Að mati umbj. míns væri eðlilegra að ákvæðið myndi fela í sér að einstaklingur geti einungis skráð sig í viðskipti við smálánafyrirtæki á umræddum tíma en hann gæti engu að síður fengið afgreiðslu hvenær sem er.

Þá er gerð athugasemd við það að smálánafyrirtækjum skuli vera gert skylt að veita lán með vöxtum skv. 4. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu á sama tíma og öðrum fjármálafyrirtækjum er heimilt að notast við aðra vexti vegna sinna útlána. Í lögum nr. 121/1994 um neytendalán segir t.a.m. í b. lið 3. gr. að í samningi um yfirdráttarheimild af tékkareikningi skuli neytanda í upphafi slíkra viðskipta veittar upplýsingar um vexti af láninu og hvaða gjöld falli á lánið frá þeim tíma er gengið er frá samningnum, svo og við hvaða skilyrði megi breyta þeim. Í tívitnuðu ákvæði er ekkert kveðið frekar á um fjárhæð vaxta eða því um líkt. Enginn munur er á smálánum smálánafyrirtækja og yfirdráttarláni sem er að lægri

fjárhæð en kr. 1.000.000,- og því augljóst að ákvæði frumvarpsins felur í sér mismunun milli fjármálafyrirtækja og smálánafyrirtækja.

Loks skal bent á það að heimiluð gjaldtaka vegna gerð lánasamnings er fráleit. Starfandi smálánafyrirtæki á Íslandi lána að hámarki kr. 40.000,- sem leiðir til þess að gjaldtakan má að hámarki vera kr. 400,-. Til samanburðar má nefna að fjármálafyrirtæki taka sérstakt lántökugjald sem yfirleitt er 2% af lánsfjárhæð og þar fyrir utan leggst ofan á sérstakt gjald fyrir gerð lánasamnings, að lágmarki kr. 4.000,-.

Samkvæmt frumvarpinu mega smálánafyrirtæki ekki taka meira en kr. 400,- fyrir gerð greiðslumats, þau verða að leggja aðra og lægri vexti á útlán sín en önnur lánaðafyrirtæki og þau mega ekki taka hærra gjald en kr. 400,- fyrir gerð lánasamninga. Það er augljóst að með þessum ströngu fyrirmælum verður enginn grundvöllur fyrir rekstri smálánafyrirtækja á Íslandi.

Þess má geta að enginn er þvingaður til að taka smálán. Lánin standa einstaklingum til boða á góðum kjörum og hefur eftirspurn viðskiptavina ekki látið á sér standa. Á smálánamarkaði í dag ríkir samkeppni og fyrirtækin reyna að bjóða þjónustu sína á sem lægstu verði. Á endanum snýst þetta um val viðskiptavinarins. Ef hann telur að of hátt gjald leggist ofan á lánsfjárhæðina þá velur hann einfaldlega ekki þann kost að taka smálán.

19. gr.

Starfsábyrgðartrygging.

Smálánafyrirtæki er skylt að hafa í gildi ábyrgðartryggingu vegna fjárhagsljóns sem leitt getur af gáleysi í störfum þess eða starfsmanna þess. Slík trygging getur verið váttrygging tekin hjá váttryggingafélagi sem hefur starfsleyfi hér á landi eða önnur trygging jafngild að mati Fjármálaeftirlitsins. Nánari ákvæði um gildissvið váttryggingarinnar, þ.m.t. váttryggingarfjárhæðir, skal setja í reglugerð.

Smálánafyrirtæki skal senda Fjármálaeftirlitinu staðfestingu á endurnýjun starfsábyrgðartryggingar.

Í ljósi þess að vandséð er hvernig viðskiptavinir smálánafyrirtækja geta orðið fyrir tjóni vegna viðskipta sinna við fyrirtækin, verður það að teljast órökrétt að kveða á um skyldu fyrirtækjanna til kaupa á starfsábyrgðartryggingu. Smálánafyrirtæki stunda ekki eignaumsýslu fyrir viðskiptavinum sínum, stunda ekki innlánaviðskipti, veita ekki fjármálaráðgjöf og taka aldrei við fjármunum frá viðskiptavinum sínum, nema í formi endurgreiðslu útlána. Fyrirtækjum sem leigja út eða lána lausafjármuni er ekki skylt að hafa starfsábyrgðartryggingu. Sömu sjónarmið ættu að eiga við um smálánafyrirtæki.

28. gr.

Við gildistöku laga þessara verður eftirfarandi breyting á lögum nr. 99/1999, um greiðslu kostnaðar við opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi, með síðari breytingum:

Nýr tölutilður. bæltist við 1. mgr. 5. gr. svohljóðandi: Smálánafyrirtæki skulu greiða fastagjald sem nemur 600.000 kr.

Með vísan til þeirra takmörkuðu starfsemi sem smálánafyrirtæki stunda í dag verður að telja gjaldið úr hófi.

Ákvæði til bráðabirgða.

Smálánafyrirtæki sem starfa hér á landi við gildistöku þessara laga skulu þegar í stað grípa til viðeigandi ráðstafana til að uppfylla skilyrði laga þessara og skulu uppfylla þau elgi síðar en þremur mánuðum frá gildistöku þeirra.

Um er að ræða of skamman aðlögunartíma. Verði frumvarpsdrögin að lögum í óbreyttri mynd er ljóst að smálánafyrirtæki þurfa að ganga í gegnum grundvallarbreytingar á sinni starfsemi. Þrír mánuðir er einfaldlega of skammur tíma til að bregðast við með viðeigandi hætti.

III.

Hér að framan hefur verið gerð grein fyrir helstu athugasemdum og spurningum sem vakna við yfirferð frumvarps til laga um smálánafyrirtæki. Það skal aftur tekið fram að ráðuneytið hefur eingöngu gert lagafrumvarpið sjálft aðgengilegt en greinargerð með frumvarpinu hefur ekki verið gerð opinber. Liggur því ekkert fyrir um rökstuðning fyrir efni lagaákvæðanna og vakna því margar spurningar við yfirferðina.

Hvað varðar almennt löggjöf um smálán þá hlýtur málið að snúast fyrst og fremst um að umgjörð við lánveitingu þessara lána lúti þeim reglum sem gilda varðandi neytendavernd og uppfylli allar þær kröfur sem gerðar eru á þeim grundvelli til starfseminnar. Ljóst er að starfseminni hefur þegar verið settur rammi þar sem í gildi eru lög nr. 33/2005 um fjarsölu á fjármálaþjónustu og lög nr. 121/1994 um neytendalán.

Efnahags- og viðskiptaráðuneytið svaraði fyrirspurn Neytendasamtakanna frá 29. desember 2009, varðandi smálán, með bréfi, dags. 15. júní 2010. Þar benti ráðuneytið á að þau fyrirtæki sem bjóða upp á smálán falli undir lög um fjarsölu á fjármálaþjónustu nr. 33/2005 og eins þá staðreynd að smálán eru ekki fjármögnuð með sama hætti og útlán hjá leyfisskyldum fjármálaþjónustugæfingum, þ.e. með endurgreiðanlegum fjármunum frá almenningi.

Tilgangur með setningu laga nr. 33/2005 var að innleiða í íslensk lög ákvæði tilskipunar Evrópuþingsins og ráðsins nr. 2002/65/EB frá 23. september 2002 um fjarsölu á fjármálaþjónustu fyrir neytendur. Í athugasemdum í greinargerð með frumvarpi til laga nr. 33/2005 segir að tilgangurinn með tilskipuninni um fjarsölu á fjármálaþjónustu sé að samræma löggjöf og reglur um fjarsölu á fjármálaþjónustu til neytenda. Jafnframt sé tilskipuninni ætlað að styrkja innri markaðinn og auka neytendavernd.

Kröfurnar sem gerðar eru til þjónustuveitanda samkvæmt tilskipuninni eru margs konar. Þær formkröfur eru gerðar til upplýsinganna að þær skuli greina nafn og heimilisfang þjónustuveitanda, lýsa helstu einkennum þeirrar fjármálaþjónustu sem í boði er, verð, möguleika til að falla frá samningi, skilyrði fyrir því og upphæð sem neytandi gæti þurft að greiða ef hann nýtir rétt sinn til að falla frá samningi. Umbj. minn hefur uppfyllt skyldur samkvæmt lögum nr. 33/2005 með þeim skilmálum sem fyrirtækið kynnir fyrir væntanlegum viðskiptavinum.

Samkvæmt lögum nr. 161/2002 um fjármálaþjónustu er veiting útlána sem fjármögnuð eru með endurgreiðanlegum fjármunum frá almenningi leyfisskyld starfsemi. Smálán eru ekki fjármögnuð með þeim hætti og því vandséð hvaða rök standa til þess að fella þau fyrirtæki sem eingöngu starfa á þeim vettvangi að veita slík lán undir ákvæði laga nr. 161/2002 og

setja þeim sömu eða sambærileg skilyrði og öðrum fjármálafyrirtækjum sem af framangreindum ástæðum eru starfsleyfisskyld.

Í þessu sambandi er jafnframt nauðsynlegt að líta til ákvæða 3. gr. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki varðandi eðli þeirrar starfsemi sem er annars vegar starfsleyfisskyld, sbr. 1. mgr. 3. gr. og hins vegar eðli þeirrar starfsemi sem ekki feilur undir þá skyldu, sbr. 3. mgr. 3. gr.

Líkt og að framan greinir var það álit ráðuneytisins þann 15. júní sl. að starfsemi smálánafyrirtækja stæðist gildandi lög og væri í samræmi við regluverk Evrópusambandsins. Með framlagningu frumvarpsdraganna virðist því hafa átt sér stað alger viðsnúningur í viðhorfi ráðuneytisins til starfseminnar.

Þann 8. febrúar 2010 voru eftirfarandi ummæli höfð eftir Árne Páli Árnasyni, þáverandi félagsmálaráðherra, í fréttum Ríkisútvarpsins þegar hann var spurður út í starfsemi smálánafyrirtækja:

„Þetta er starfsemi sem á ekki að lifast, hefur ekkert samfélagslegt gildi og ég held það skipti okkur miklu máli að finna leiðir til að stöðva þennan ófögnuð eins fljótt og við getum“¹

Í dag gegnir Árne Páll Árnason embætti efnahags- og viðskiptaráðherra og liggja umrædd drög að frumvarpi tii laga um starfsemi smálánafyrirtækja fyrir hjá ráðuneyti hans. Af lestri frumvarpsdraganna má sjá að ráðherrann er að fylgja eftir hótun sinni. Frumvarpið í heild ber með sér einn megin tilgang: að stöðva „ófögnuðinn“. Í besta falli fela frumvarpsdrögin í sér grundvallarmisskilning á þeirri starfsemi sem smálánafyrirtæki stunda. A.m.k. verður ekki séð að tilgangur frumvarpsins einskorðist við neytendavernd. Hvar sem fæti er drepíð niður í frumvarpinu má finna ákvæði sem útiloka áframhaldandi rekstrargrundvöll smálánafyrirtækja. Með frumvarpinu er ráðist með beinum hætti gegn atvinnufrelsisákvæði 75. gr. stjórnarskrárinnar án þess að almannahagsmunir krefjist þess. Í þessu sambandi er rétt að ítreka að lántakendur geta ekki bakað sér ríkari skuldbindingu en sem nemur kr. 49.250,- á hverjum tíma. Þetta hljóta að teljast óverulegir fjármunir, hvernig sem á málið er lítið.

Umbj. minn hefur fram að þessu rekið mjög ábyrga lánastefnu sem byggir á því að fyrsta lán viðskiptavinar getur ekki verið að hæri fjárhæð en kr. 10.000,-. Þá getur viðskiptavinurinn ekki tekið annað lán til að greiða upp fyrsta lánið. Heildarskuldbinding viðskiptavinar getur því aldrei verið mikil á hverju tímabili.

Ef frumvarpið verður að lögum í óbreyttri mynd er öruggt mál að starfsemi umbj. míns mun leggjast af og á það væntanlega einnig við um Hraðpeninga ehf. Þetta mun að sjálfsögðu hafa í för með sér umtalsvert tjón fyrir bæði fyrirtækin, sem nú hafa starfað um þó nokkurt skeið við góðar undirtektir viðskiptavina sinna. Hjá því verður ekki komist að umbj. minn mun leita réttar síns fyrir dómstólum vegna lagasetningarinnar og þess tjóns sem fyrirsjáanlegt er að félagið muni verða fyrir vegna hennar.

¹ Sjá <http://www.ruv.is/frett/vill-stodva-sms-lanastarfsemi>.

Nánari upplýsingar um starfsemi Kredía má finna á heimasíðu félagsins, www.kredia.is.

Virðingarfyllst,
f.h. Kredía ehf.

Haukur Örn Birgisson
Haukur Örn Birgisson hdl.

Skrifstofa Alþingis
b.t. viðskiptanefndar
Austurvelli
150 Reykjavík.

Kópavogi, 6. maí 2011

Efni: Umsögn um efni frumvarps til laga um breytingu á lögum nr. 121/1994, um neytendalán, með síðari breytingum, 724. mál, þskj. 1248.

Undirrituðum lögmonnum hefur verið falið af fyrirsvarsmönnum Útlána – samtaka fjármálafyrirtækja án umsýslu fjármuna annarra að rita umsögn um ofangreint frumvarp og afhenda virðulegri viðskiptanefnd Alþingis. Umbj. okkar eru samtök svokallaðra smálánafyrirtækja sem hafa það markmið eitt að vera málsvari fyrirtækjanna og stuðla að samkeppnishæfum starfsskilyrðum fyrirtækjanna á íslenskum fjármálamarkaði.

I. Almennt

Starfsemi smálánafyrirtækja er í grunninn afar einföld og felst í stuttu máli í því að veita viðskiptavinum peningalán að fjárhæð kr. 10.000,- til kr. 40.000,-. Í upphafi getur viðskiptavinur aðeins fengið lánaðar kr. 10.000,- og ef hann hefur greitt lánið til baka býðst honum að taka lán að fjárhæð kr. 20.000,- o.s.frv. Samanlögð lántaka getur þó aldrei numið hærra fjárhæð en kr. 40.000,-. Lánin eru veitt til 15 daga í senn og eru þau alfarið fjármögnuð með eigin fé fyrirtækjanna sjálfra. Skilyrði fyrir lánveitingu er að viðskiptavinur sé lögráða, sé ekki á vanskilaskrá og hafi ekki fengið heimild til greiðsluáðlögunar. Allar nánari upplýsingar um starfsemina má finna á vefsíðu Útlána á www.samtokin-utlan.is.

Í upphafi er rétt að taka fram að fyrirtækin hafa til þessa starfað á grundvelli laga um fjarsölu á fjármálþjónustu nr. 33/2005 og hafa fyrirtækin í einu og öllu fylgt þeim skyldum sem lögin hafa sett þeim. Um þetta vísast m.a. til umsagnar efnahags- og viðskiptaráðuneytisins til Neytendasamtakanna, dags. 15. júní 2010 (fylgiskjal 1).

Þrátt fyrir að hafa starfað samkvæmt gildandi lögum hafa smálánafyrirtæki sætt mikilli gagnrýni sem oft á tíðum hefur verið ósanngjörn og ómálefnaleg í þeirra garð. Einna hörðust hefur gagnrýnin verið frá efnahags- og viðskiptaráðherra sem m.a. lét eftirfarandi orð falla í fréttum Ríkisútvarpsins þann 8. febrúar 2010:

„Þetta er starfsemi sem á ekki að líðast, hefur ekkert samfélagslegt gildi og ég held það skipti okkur miklu máll að finna leiðir til að stöðva þennan ófögnuð eins fljótt og við getum.“¹

¹ Sjá <http://www.ruv.is/frett/vill-stodva-sms-lanastarfsemi>.

Vegna þeirrar gagnrýni sem félögin hafa orðið fyrir hafa þau um langt skeið óskað eftir því að allri óvissu verði eytt um þann lagaramma sem félögunum ber að starfa eftir, hafi slík óvissa verið til staðar. Þannig hafa fyrirsvarsmenn fyrirtækjanna m.a. fundað með fyrrverandi og núverandi viðskiptaráðherra og talsmanni neytenda í því skyni að kynna starfsemi sína og óska eftir samstarfi vegna þeirrar þjónustu sem þau hafa boðið viðskiptavinum sínum upp á frá stofnun félaganna árið 2009. Í nóvember á síðasta ári lagði efnahags- og viðskiptaráðherra fram drög að frumvarpi um starfsemi smálánafyrirtækja og skiluðu bæði fyrirtækin inn umsögn til ráðuneytisins vegna málsins þar sem verulegar athugasemdir voru gerðar við fyrirætlanir ráðherra. Frumvarpsdrög ráðherra ásamt umsögnum má lesa á fylgiskjölum 2, 3 og 4 með umsögn þessari.

Vegna þess sem á undan hefur gengið er það samtökunum því mikið fagnaðarefni að horfið hafi verið frá fyrri fyrirætlunum og þess í stað sé nú komið fram frumvarp sem ætlað er að fella starfsemina undir lög um neytendalán og þannig tryggja jafnræði milli smálánafyrirtækja og annarra lánastofnanna.

Ef hið háa Alþingi ákveður að breyta lögum um neytendalán í því skyni að þau nái til svokallaðra smálána þá er nauðsynlegt að við lagasetninguna sé gætt hófs og yfirvegunar. Undirritaðir vilja af því tilefni benda á nokkur atriði er þykja orka tvímælis en þó skal tekið fram að í grunninn er frumvarpið að mestu skynsamlegt og í samræmi við þá starfsemi og viðskiptahætti sem smálánafyrirtæka viðhafa í dag. Fulllangt þykir þó gengið í nokkrum atriðum er nú verða rakin.

II. 1. gr. frumvarpsins

Ekki eru gerðar athugasemdir við 1. gr. frumvarpsins.

III. 2. gr. frumvarpsins

2. gr. frumvarpsins felur í sér skyldu til að veita upplýsingar sem þegar eru veittar af hálfu smálánafyrirtækja á heimasíðum þeirra. Sú athugasemd er gerð við orðalagið „við markaðssetningu“, að það sé of viðtækt.

Í athugasemdum með frumvarpinu kemur fram að ætlunin sé að gera fyrirtækjum skylt að veita ákveðnar upplýsingar í kynningarefni sínu. *Markaðssetning* er viðtækara hugtak en *kynningarefni* og má ætla að það taki jafnframt til auglýsinga í fjölmiðlum. Það er sjálfsgagt að kynna rækilega þær upplýsingar sem getið er í 2. gr. frumvarpsins en það er útilokað að ætla fyrirtækjum að setja allt þetta efni í einfaldar auglýsingar og er því mælt með að orðalagið í þessum efnum verði skýrara og afmarkaðra. Kynning á starfsemi smálánafyrirtækja fer að mestu fram í gegnum heimasíðu fyrirtækjanna og þar fer kynning á skilmálum viðskiptanna fram. Farsælast væri að matl umbj. okkar að gera fyrirtækjunum að setja upplýsingarnar fram með tilteknum áberandi hætti á heimasíðum þeirra þar sem fyrsta sýn fyrirtækjanna gagnvart viðskiptavinum kemur fram.

IV. 3. gr. frumvarpsins

Eins og fram hefur komið hér að framan fer nú þegar fram mat á greiðslugetu viðskiptavina af hálfu smálánafyrirtækja áður en viðskipti hefjast. Það er nauðsynlegt til að takmarka áhættuna af því að viðskiptavinurinn geti ekki greitt til baka það sem lánað er. Um er að ræða

könnun á vanskilaskrá og hvort viðkomandi hafi fengið heimild til greiðsluaðlögunar. Ítarlegra mat en nú fer fram getur varla talist í nokkru samræmi við þær fjárhæðir sem í húfi eru í starfsemi fyrirtækjanna. Umbj. okkar telur skynsamlegt að miða þörf á Ítarlegu greiðslumati við raunhæfar fjárhæðir, þ.e. ef lán er yfir tiltekinni fjárhæð þá þurfi að fara fram greiðslumat. Mætti nefna fjárhæðina kr. 200.000,- til 500.000,- í því sambandi, en það skal tekið fram að umbj. okkar hefur enga sérstaka skoðun myndað sér á mikilvægi greiðslumats vegna hærri lánsfjárhæða, enda eru slíkar vangaveltur honum óviðkomandi. Þó má ganga út frá því að skylda til greiðslumats vegna allra neytendalána óháð fjárhæð gæti orðið fyrirtækjum og viðskiptavinum þeirra afar þungbær. Svo dæmi sé tekið þá gæti húsgagnaverslun ekki selt foreldrum barnarúm á raðgreiðslum nema að undangengnu greiðslumati.

Í tilviki umbj. okkar þá myndi formlegt greiðslumat vegna viðskipta að fjárhæð kr. 10.000,- augljóslega kalla á aukna vinnu og utanumhald sem leiðir af sér aukinn kostnað fyrir lántakendur þegar upp er staðið.

V. 4. gr. frumvarpsins

Umbjóðandi minn telur ákvæði 4. gr. að mestu eðlilegt. Það verður þó í þessu sambandi að horfa til þess að í því að veita smálán með þeim rafrænu færslum og utanumhaldi felst kostnaður. Það felst því tvíþing í því er kemur fram í frumvarpinu að annars vegar er heimilt að gera neytanda að greiða kostnað sem fyrirtækið hefur orðið fyrir vegna lánsins og hins vegar að segja að sá kostnaður megi ekki fara fram yfir hlutfallslegan kostnað m.v. lánstíma af fullfndum samningi. Til þess að ná tilgangi ákvæðisins þyrfti að vera ákvæði um að lánstíminn í þessu sambandi teljist aldrei skemmri en fimm dagar eða tilgreina lágmarksfjárhæð. Að öðrum kosti fær fyrirtækið ekki einu sinni lágmarksgrunnkostnað greiddan. T.d. má í þessu sambandi benda á kostnað eins og greiðsluseðlagjald banka o.fl.

VI. Niðurlag

Samanborið við aðra lánastarfsemi sem hefur viðgengist hér á landi árum saman án þess að sérstök löggjöf hafi verið sett um hana þá er starfsemi umbj. okkar lítilfjörleg. Fjárráða einstaklingar sem ekki eru á vanskilaskrá geta fengið yfirdráttarheimildir í bönkum fyrir mörg hundruð þúsunda króna án þess að um slíkt gildi sérstök löggjöf. Sömu einstaklingar fá kreditkort í hendur þar sem úttektarheimild er í byrjun kr. 100.000,- án nokkurra skilyrða. Með kreditkortum eru síðan keyptar vörur að virði alit að kr. 250.000,- með raðgreiðslusamningum. Fjöldi verslana og þjónustufyrirtækja gera lánasamninga við einstaklinga vegna kaupa á vörum þar sem til grundvallar liggur aðeins könnun á viðskiptavini á vanskilaskrá. Þessi viðskipti geta numið hundruðum þúsunda. Umbj. okkar lét gera sérstaka rannsókn í tilefni af umsögn þessari þar sem fengin var 19 ára gömul stúlka til að ganga á milli fyrirtækja, fá lán, kreditkort, kaupa vörur o.s.frv. Á aðeins fjórum dögum hafði stúlkan skuldsett sig með eftirfarandi hætti:

1. Yfirdráttarheimild í Landsbanka Íslands	kr. 200.000
2. Kreditkort og úttektir af því	kr. 100.000
3. Raðgreiðslusamningur hjá Vodafone vegna kaupa símtækis	kr. 142.990
4. Raðgreiðslusamningur hjá raftækjaverslun	kr. 82.108

5. Smálán hjá Kredia ehf.	kr. 10.000
6. Smálán hjá Hraðpeningum ehf.	kr. 10.000

Samtals tókst stúlkunni á afar skömmum tíma að skuldsetja sig fyrir kr. 545.098,-. Einnig átti hún kost á að fjárfesta í bifreið að fjárhæð kr. 400.000,- en þar sem hún er námsmaður gat hún ekki skilað inn þremur launaseðlum sem krafist var til að taka yfir bílalánið á bílnum. Ef hún væri almennur launþegi hefði hún auðveldlega getað hækkað skuldsetninguna í kr. 1.000.000,-. Að auki hefði viðkomandi getað leigt bíl, leigt tæki og tól hjá ýmsum tækjaleigum fyrir tugi þúsunda án nokkurra skilyrða.²

Að lokum telur umbj. okkar nauðsynlegt að víkja í stuttu máli að umsögn Velferðarvaktarinnar sem finna má í athugasemdum með frumvarpinu. Sú umsögn gefur alranga mynd af þeim hópi einstaklinga sem á viðskipti við smálánafyrirtæki og er því miður full af ranghugmyndum um starfsemina og eðli hennar. Ekki þykir ástæða til að fara yfir umsögn velferðarvaktarinnar í smáatriðum en rétt þykir að benda á þann grundvallarmisskilning er þar kemur fram. Umsagnaraðili virðist horfa fram hjá þeirri staðreynd að fyrirtækin lána aðeins kr. 10.000,- til einstaklinga sem eru fjárráða, eru ekki á vanskilaskrá og hafa ekki fengið heimild til greiðsluáðlögunar. Mat á greiðslugetu fer fram af hálfu fyrirtækjanna vegna þess að það er þeim nauðsynlegt að fá lánið greitt til baka. Enginn fær hærra lán en kr. 10.000,- og getur samanlögð lánsfjárhæð aldrei numið hærri fjárhæð en kr. 40.000,- ef viðskiptavinurinn getur sýnt fram á jákvæða viðskiptasögu. Ekki er nokkur vafi í huga umbj. okkar að þau dæmi sem rakin eru í umsögn Velferðarvaktarinnar taka tii einstaklinga sem eiga í fjárhagsörðugleikum sem rekja má til annarra þátta en starfsemi smálánafyrirtækja. Að velja það orðalag að segja að dæmin séu af fólki sem „hefur orðið fyrir barðinu á smálánafyrirtækjum“ lýsir frekar hugarfari þess er umsögnina ritar frekar en starfsemi fyrirtækjanna og umfangi viðskiptanna. Umsögnin er því ekki byggð á hlutfægu mati eins og gera verður kröfu um þegar þörf er metin á setningu löggjafar sem setur lögmætum atvinnurekstri skorður.

Ef Viðskiptanefnd Alþingis samþykkir hafa undirritaðir áhuga á að koma á fund nefndarinnar til að skýra ofangreinda umsögn og svara spurningum er kunna að vakna.

Virðingarfyllt
f.h. Útlána

Haukur Örn Birgisson hrl.

Ragnar Baldursson hrl.

² Mikil og hröð skuldsetning – rannsóknarverkefni unnið af Jens Ívari Jóhannusyni Albertssyni í maí 2011. Skýrslan er merkt sem fylgiskjal 5.

Reykjavík
3. maí 2011

Mikil og hröð skuldsetning

Höfundur:
Jens Ívar Jóhannuson Albertsson
Uppeldis- og menntunarfræðingur

Ágrip

Þessi skýrsla reynir að svara spurningunni: „Til hversu hárra skulda getur ungur einstaklingur stofnað og á hve stuttum tíma?“ Aðferðafræðin er aðallega eigindleg og eitt tilvik skapað þar sem einstaklingur er sendur út af örkinni til þess sérstaklega að reyna að fá fyrirgreiðslur. Einstaklingurinn kom sér í 540 þúsund króna skuld á 4 virkum dögum hjá fjórum fyrirtækjum. Kreditkort var aðalhlápartækið en með því sköpuðust 60% skuldanna, 4% skuldanna voru smálán

Inngangur

Lánastarfsemi hefur verið í sviðsljósinu síðastliðin ár. Bankahrún og hegðun íslensku bankanna fyrir hrún hefur verið helsta ástæða þess. Smálánafyrirtæki hófu að veita smálán á íslenskum markaði árið 2009. Slík lán eru veitt víða um Evrópu og Norður-Ameríku og hafa þau verið gagnrýnd. Gagnrýnin hefur einna helst beinst að siðferðilegum þáttum og því að einstaklingar geti steypt sér í miklar skuldir. Háum kostnaði hefur líka verið teft fram. Þessari skýrslu er ætlað að svara einni spurningu: „Til hversu hárra skulda getur ungur einstaklingur stofnað og á hve stuttum tíma?“ Þetta er tilvikskönnun, skoðað er eitt tilvik og reynt að láta einstakling stofna til skulda á skömmum tíma.

Hugmyndafræði

Stuðst var við eigindlega rannsóknaraðferð sem leitast við að skýra eitt tiltekið viðgangsefni. Hugmyndafræðin gengur út á að lýsa og túlka félagslegar aðstæður fólks eins og unnt er. Ekki er reynt að finna út einhverja reglu heldur er tilgangurinn að skilja veruleika fólks. Ýmsar aðferðir eru innan eigindlegra rannsóknaraðferða en í þessari rannsókn eru aðallega notaðar þáttökuathuganir sem ganga út að fylgjast með og túlka ákveðnar athafnir.

Siðferðileg álitamál

Að athuga hvernig ung manneskja getur stofnað til skulda er vafið miklum siðferðilegum álitamálum. Viðfangsefnið, unga manneskjan sem tekur þátt, getur lent í vandræðum seinna meir vegna þeirra lána sem stofnað var til. Hið sama má segja um fyrirgreiðslur framtíðarinnar. Til að koma veg fyrir slíkt hefur verið gerður samningur við viðkomandi þar sem tryggt er að allur kostnaður vegna rannsóknarinnar verður greiddur af rannsakendum. Lánasamningar sem gerðir eru verða greiddir að fullu um leið og rannsókn lýkur. Viss blekking á sér stað þegar sótt er um lánasamninga. Það er til dæmis ekki ætlun

rannsakenda að byggja upp samband við þau fyrirtæki sem þjónusta er sótt til. Ekki er heldur ætlunin að kaupa þá bifreið sem viðkomandi skoðaði möguleika á að kaupa. Til að koma í veg fyrir þann skaða sem mögulega getur hlotist af þessum þætti er ekki reynt að draga upp tálmynd eða segja lygi. Athugað verður frekar hvort starfsreglur styði þá þjónustu sem beðið er um.

Framkvæmd rannsóknar

19 ára gömul stúlka (Sigga) sem er að klára menntaskóla var fengin til að taka þátt í rannsókninni. Hún var ekki með nein lán á sínu nafni, borgar ailtaf reikninga á réttum tíma og er eigandi bifreiðar sem hún fékk að gjöf. Hún var ekki með símanúmer á sínu nafni. Sigga hafði samband við nokkrar fjármálastofnanir til að fá fyrirgreiðslu, yfirdrátt og kreditkort. Athugað var hvort Sigga gæti fengið fyrirgreiðslu án þess að hafa kreditkort. Þegar hún hafði fengið kreditkort var athugað hvort að hægt væri að fá fyrirgreiðslu hjá símafyrirtækjum og raftækjaverslunum. Síðan var kannað hvort mögulegt væri að fá bílalán með því að nota peninginn sem Sigga hafði fengið með lánum frá banka (yfirdrátt og kreditkort).

Niðurstöður

Í töflu 1 má sjá niðurstöður fyrirspurna um fyrirgreiðslur.

Nafn á fyrirtæki	Kreditkort	Yfirdráttur á debetkorti	Annað
Landsbanki	Já - 100.000 heimild	Já - 200.000 heimild	Viðskiptabanki
MP-Banki	Nei	Nei	Skýring gefin
Arion banki	Nei	?	
Glitnir	?	?	Ekki komið svar
S24	Nei	Nei	Flókið umsóknarferli
Byr	?	?	
American Express	?	Á ekki við	
Borgun	Já - 250.000	Á ekki við	Er bara fyrir raðgreiðslu-samninga
Kredía	Á ekki við	10.000 smálán	
Hraðpeningar	Á ekki við	10.000 smálán	

Tafla 1. Yfirlit yfir fyrirgreiðslur

Landsbankinn er viðskiptabanki Siggu og var sótt um yfirdrátt og kreditkort. Umsóknin var gerð um hádegi og klukkan tvö fékkst jákvætt svar við 100 þúsund króna yfirdrætti út sumarið. Haft var samband við bankann og beðið um hækkun á yfirdrættinum, eða upp í 200 þúsund, það var samþykkt. Næsta virka dag kom orðsending frá bankanum um að umsókn um kreditkort væri samþykkt með 100 þúsund króna heimild.

Arion banki gaf neikvætt svar um kreditkort, svarið barst daginn eftir.

Umsóknarferli s24 var ítarlegast og flókið, miðað við hina bankanna. Þar var til dæmis spurt hversu lengi viðkomandi hefði búið í sama húsnæði. Hjá s24 var beðið um 500 þúsund króna heimild. Svarið við fyrirspurninni kom 15 mínútum seinna og var það neikvætt. Send var önnur fyrirspurn þar sem beðið var um lægri heimild eða 100 þúsund. Svarið barst daginn eftir, enn neikvætt.

MP-banki svaraði fyrirspurninni strax daginn eftir og var svarið neikvætt á þeirri forsendu að engin reynsla væri kominn á viðskiptin en það væri mögulegt að skoða lán eftir einhvern tíma.

Glitnir, Byr og American Express hafa ekki svarað fyrirspurnum þegar þessi orð eru rituð (6 virkum dögum eftir að umsóknum var skilað inn).

Það var ekki hægt að fá fyrirgreiðslur eða lán án kreditkorts, reynt var hjá símafyrirtækjum og raftækjaverslunum.

Kreditkortíð var komið í hendurnar á Siggu 4 virkum dögum eftir að beðið var um það. Þá var strax athugað með raðgreiðslusamninga. Byrjað var á Vodafone og gerður samningur til eins árs með kaupum á iPhone 4 (sjá fylgiskjö). Það gekk snurðulaust fyrir sig. Reynt var að gera slíkt hið sama hjá Símanum og Nova. Þar gekk það ekki eftir og var ástæðan sögð sú að ekki væri heimild á kortinu. Hringt var í bankann og spurt hvers vegna. Bankinn sagði ástæðuna ekki vera heimildina heldur væru kaupin stöðvuð af Borgun, kortafyrirtækinu. Þeir hafa þá reglu að lána ekki nema 250 þúsund krónur í raðgreiðslur. Sigga fór í raftækjaversiun og keypti vörur fyrir 80 þúsund krónur án allra vandkvæða (sjá fylgiskjö).

Þá fann Sigga bifreið, Nissan Micra, og kannaði hvort hægt væri að kaupa hana með lánaforgreiðslum. Þar sem Sigga var búin að fá fyrirgreiðsiu hjá bönkum upp á 300 þúsund (200 þúsund í yfirdrátt og 100 þúsund á kreditkort), var sú upphæð notuð sem möguleg útborgun. Umboðið hafði samband við bankann og vegna þess að einstaklingurinn var undir 25 ára aldri þurfti að koma með 3 launaseðla og FE eyðublað (lánaforlit með vottum, sjá fylgiskjö).

Sigga sótti um smálán hjá Kredia og Hraðpeningum. Eftir skráningu á heimasíðu

fyrirtækjanna fékk hún 10 þúsund krónur frá hvoru fyrirtæki, það tók hana rúmar 10 mínútur.

Lánveitandi	Hvernig	Upphæð
Landsbanki	Yfirdráttur	200.000
Borgun	Kreditkort	100.000
Vodafone	Raðgreiðslusamningur	142.990
Skífan	Raðgreiðslusamningur	82.108
Kredia	Smálán	10.000
Hraðpeningar	Smálán	10.000

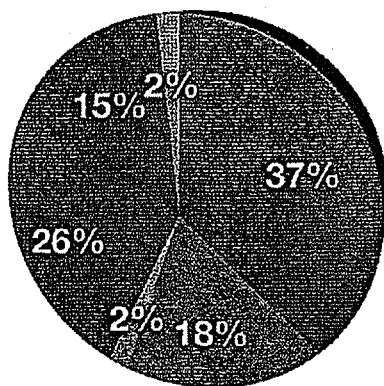
Tafla 2. Samantekt á lánum

Ef lán fara í vanskil fer af stað ferli sem er mismunandi eftir fyrirtækjum. Lögfræðingar og tilheyrandi kostnaðarauki fylgir óhjákvæmilega með. En einstök krafa er ekki birt á Vanskilaskrá LT nema upphæð upprunalegrar skuldar sé yfir 40 þúsund.

Ályktanir

Á 3 klukkustundum tókst Siggu að fá 220 þúsund króna fyrirgreiðslu í gegnum síma og fékk vilyrði fyrir kreditkort. Yfirdrátturinn kom frá viðskiptabanka hennar og því má ganga út frá að reynsla hafi verið komin á viðskipti við hana.

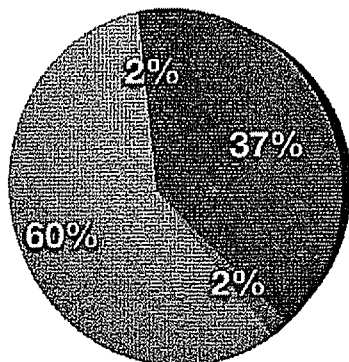
Hálfum degi eftir að Sigga fékk kreditkortid í hendurnar var komin 200 þúsund króna skuld og hún búin að gera samning um áskrift hjá símafyrirtæki og þá er auðvelt að fá háan símareikning. Ásamt því getur einstaklingur stofnað til viðskipta og gert fjárhagsiegar skuldbindingar á mörgum stöðum, s.s. með áskrift að tímaritum, sjónvarpi o.s.frv. Ef gengið er út frá því að Sigga muni ekki greiða neina reikninga munu skuldinar vera samtals tæpar 545.000 sem skiptast hlutfallslega eins og mynd 1 sýnir.

- Landsbanki
- Borgun
- Kredia
- Vodafone
- Skifan
- Hraðpeningar

Mynd 1 – Hlutfall skulda

Myndin er samt villandi þar sem Skifan og Vodafone eru ekki aðilarnir sem myndu sækja að Siggu. Þar voru gerðir raðgreiðslusamningar sem kreditkortafyrirtækið myndi senda í innheimtu. Mynd 2 er því eflaust skýrari að því leyti.

- Landsbanki
- Hraðpeningar
- Borgun
- Kredia

Mynd 2 – Kreditkortareikningar teknir saman

Allir reikningarnir verða líklega sendir í innheimtu og skráðir á Vanskilaskrá LT. Hægt er að skrá á Vanskilaskrá LT að minnsta kosti 2 reikninga (Landsbankinn og kreditkortafyrirtækið). Reikningar frá Kredia og Hraðpeningum geta ekki verið skráðir á Vanskilaskrá LT. Fyrirtæki sem veita raðgreiðslusamninga veita ábyrgðinni á lánveitingunni yfir á kortafyrirtækin. Það eru þau sem taka að sér að rukka einstaklinginn og kortafyrirtækið sendir einn reikning þar sem margir lágir reikningar eru teknir saman, það auðveldar skráningu á Vanskilaskrá LT.

Ef munurinn á smálánum og öðrum lánum er skoðaður sést að það er mun auðveldara að fá smálán, allt gert á netinu og litlar sem engar upplýsingar sem þarf að gefa upp.

Afgreiðsla smáláns er líka mun fljótari, 10 mínútur á móti þeirri klukkustund sem það tók að fá yflrdrátt. En upphæðin er mun lægri og þess krafist að fyrra lánið sé greitt áður en fleiri lán eru tekin. Ef það er skoðað í samhengi við raðgreiðslusamninga kreditkortafyrirtækja er sláandi munur. Ef einstaklingur hefur aðgang að kreditkortu getur sá hinn sami stofnað tili skulda upp á 250 þúsund krónur þrátt fyrir að heimildin á kortinu sé bara 100 þúsund.

Kreditkortuð veitir líka aðgang að áskriftarþjónustu þar sem reikningarnir geta verið upp á tugi þúsunda. Rannsóknir hafa sýnt fram á að fólk á til að eyða meiri peningum ef það notar kreditkort (Robb og Pinto, 2010) og er líkleggra til að ienda í vanskilum ef það hefur kreditkort en ef það hefur það ekki (Edmonds, Stevenson, Swisher, 2010).

Spurningin sem var inngangspunktur í þessari skýrslu var á þessa leið: Hversu mjög getur ung manneskja með litla sem enga fjármálasögu skuldsett sig og hversu hratt. Niðurstaðan er rúm hálf milljón og það tók 4 virka daga. Skuldarnar eru mestar vegna kreditkorts, á þremur klukkustundum fékk einstaklingur í hendurnar útttektarheimild upp á 350 þúsund í formi raðgreiðslu og heimildar. Aðrir aðilar eru með 40% af skuldunum. Niðurstaða bendir til að smálán ættu ekki að knésetja einstaklinga en þó er frekari rannsókn þörf á þessu fyrirbæri. Þar væri t.a.m. hægt að skoða hve mikil áhrif smálán hafa á eyðslu einstaklinga, hvort fylgni sé milli smálána og vanskila á öðrum stöðum og margt fleira.

Fyrirvarar

Útlán – samtök fjármála­fyrirtækja án umsýslu með fjármuni annarra það undirritaðan um að gera þessa rannsókn og ber að taka hana með þeim fyrirvara. Rannsóknin reynir hvorki að meta áhrif þess að fá lán með skjóttum hætti né kostnaðinn sem myndast við lántökuna. Þar sem rannsóknaraðferðin er eigindleg er ekki hægt að ganga út frá því að allir einstaklingar fengju þessi lán eða að önnur lán hefðu ekki fengist.

Heimildaskrá

- Edmonds, T., Stevenson, L., Swisher, J. (2010). Consumer Credit: The next shoe to drop or a bullet dodged? *Journal of legal, ethical and regulatory issues* 13(2), 117-118.
- Robb, C. og Pinto M. (2010). Collage students and credit card use: An analysis of financially at-risk students. *Collage student journal* 44(4), 823-835.

Fylgiskjöl

Kl. 470905-1740
VSK Nr. 91528

Reikningur

Reikningur
Nr. kassa
Dagsetning 29.04.11

Víðskm.nr.:
Sölum. AF Aldís

Nr.	Lýsing	Magn	Ein.Verð	Afst. %	Afsláttur	Nettóupph.	VSK	Upphæð
161FH4BL	Apple iPhone 4 16gb Radnúmer 012655004595440	1,00	139.990,00			111.545,92	28.444,10	139.990
Greiðslur								
Staðgreiðslulan		139.990,00						
						Samtals án VSK		111.546
						VSK Upphæð		28.444
						Samtals		139.990

Skilarettur: Hægt er að skila vöru innan 30 daga sé hún ónotuð og í upprunalegu ástandi. Framvísa þarf kvittun
Vara er eign Vodafone þar til hún er að fullu greidd.

Lánid innheimtust með þeim hætti sem skuldari þeirr valdi og lögslindur er þær að ofan. Innheimtust greiðsla / greiðslur ekki með þeim hætti er samsíð þeirr verð um og reykja má ómeðgæfika til ástæðna sem eru á ábyrgð skuldara s.s. að ekki er fyrir hendi fermtæða á reikningsi, er þá Borgun hf. heimill en ekkil skyli að senda skuldara sérstakan greiðsluseðil til innheimtu og greiðlyr skuldari þá kostnað af skilrítt innheimtu skv. gildandi gjaldskrá Borgunar hf. á hverjum tíma. Stafrí ómeðgæfika af ástæðum sem ekki eru í veldi skuldara má Borgun hf. innheimta skuld með greiðsluseðli en kostnaður við innheimtu má aldrer vera meiri en eil innheimt vænri með þeirri leidd er samsíð var um í upphafi.

Drögist greiðsla úrforgunar, vaxta eða kostnaðar lengur en í 14 daga er Borgun hf. hvenær sem er heimilt að gjaldfella alla skuldina og afbenda hana til innheimtu á kostnað skuldara. Eil greiðsla þeirri ekkil á réttum gjalddeyja reiknaast dráttarverðri eilts og þeir eru ákveðnir af Seðlabanka Íslands á hverjum tíma.

Um færslur gjalda að öðru leyti reglur almennum viðskiptaskilmálin um hættó, sé greiðslumátt íræðikort.

Upplýsingar um skóðu lánsins fást hjá Borgun hf. í síma 560-1600 eða innheimta@borgun.is

Undirskrift veifanda	Undirskrift skuldara	Útgáfudagur 29.04.2011
----------------------	----------------------	---------------------------

Nr.	Gjaldlagi	Aðborðun	Vextir	Greiðslur	Greitt allt
1	02.06.2011	11.666 kr.	0 kr.	250 kr.	11.916 kr.
2	02.07.2011	11.666 kr.	0 kr.	250 kr.	11.916 kr.
3	02.08.2011	11.666 kr.	0 kr.	250 kr.	11.916 kr.
4	02.09.2011	11.666 kr.	0 kr.	250 kr.	11.916 kr.
5	02.10.2011	11.666 kr.	0 kr.	250 kr.	11.916 kr.
6	02.11.2011	11.666 kr.	0 kr.	250 kr.	11.916 kr.
7	02.12.2011	11.666 kr.	0 kr.	250 kr.	11.916 kr.
8	02.01.2012	11.666 kr.	0 kr.	250 kr.	11.916 kr.
9	02.02.2012	11.666 kr.	0 kr.	250 kr.	11.916 kr.
10	02.03.2012	11.666 kr.	0 kr.	250 kr.	11.916 kr.
11	02.04.2012	11.666 kr.	0 kr.	250 kr.	11.916 kr.
12	02.05.2012	11.666 kr.	0 kr.	250 kr.	11.916 kr.
Santals:				3.000 kr.	142.990 kr.
Lambkúgjaldi:				0 kr.	
Arleg hútfalltala kostnaður:				3,93%	

Greiðsluáættun

BORGUN

Borgun hf. kt. 440686-1259		Vaxtabust Staðgreiðsluá		AUFVELDAR VIÐSKIPTI	
Greiddslumáti		Kennitala korthafa/skuldara		Sími	Seljandi 9829091
Greiddslukort xxx-xxxx-xx					Sölum, ÞRR
Nafn og heimili skuldara				Bréf	
				Heimild	
Skýring					
Playstation 3 160gb Singstar Mic Singstar ps3					Krónur
				Heildarverð	77.998
				Lántökugjald (3)	2.340
Greiddslukjör					
Fjöldi gjalddaga	Fyrsti gjalddagi	Vextir *			
6	02.06.2011	0,00% fastir			
Árleg hlutfallst. kostn.	Heildarlántökukostn.	Heildarupphæð	Samtals skuld	80.338 kr.	
7,49%	4.110 kr.	82.108 kr.			
Krónur: áttatjúpsundogþrjúhundruðþrjátíuogáttaog00/100					
<p>Skuldari viðurkemur með undirritun sinni að skulda Borgun hf. ofangreinda fjárhæð og lofar að endurgreiða hana, ásamt kostnaði eins og greinir að ofan. Jafnframt staðfestir skuldari að hafa kynnt sér meðfylgjandi greiðsluáætlun um afborganir, vexti og annan kostnað af lántökunni. Um lánið gælda lög nr. 121/1994 um neytendalán.</p> <p>Lánið skal endurgreidd til Borgunar hf. með jöfnum mánaðarlegum afborgunum og kostnaði af innheimtunni samkvæmt gjaldskrá Borgunar hf.</p> <p>Lánið innheimtist með þeim hætti sem skuldari hefur valið og tilgreindur er hér að ofan. Innheimtist greiðsla / greiðslur ekki með þeim hætti er samið hefur verið um og rekja má ómöguleika til ástæðna sem eru á ábyrgð skuldara s.s. að ekki er fyrir hendi innstæða á reikningi, er þá Borgun hf. heimil en ekki skytt að senda skuldara sérstakan greiðsluáætlun til innheimtu og greiðir skuldari þá kostnað af sökrum innheimtu skv. gildandi gjaldskrá Borgunar hf. á hverjum tíma. Staft ómöguleiki af ástæðum sem ekki eru í valdi skuldara má Borgun hf. innheimta skuld með greiðsluáætlun en kostnaður við innheimtu má allrei vera meiri en ef innheimt væri með þeirri leið er samið var um í upphafi.</p> <p>Dragist greiðsla afborgunar, vaxta eða kostnaðar lengur en í 14 daga er Borgun hf. hvenær sem er heimil að gjaldfela alla skulðina og afhenda hana til innheimtu á kostnað skuldara. Ef greiðsla berst ekki á réttum gjalddaga reiknast dráttarvextir eins og þeir eru ákveðnir af Seðlabanka Íslands á hverjum tíma.</p> <p>Um færslur gilda að öðru leyti reglur almennra viðskiptaskilmála um kortið, sé greiðslumáti kreditkort.</p> <p>Upplýsingar um stöðu lánsins fást hjá Borgun hf. í síma 560-1600 eða innheimta@borgun.is</p>					
Undirskrift seljanda		Undirskrift skuldara		Útgáfudagur	
				29.04.2011	

29.4.2011

<https://www.lanavefur.is/loantypes/St...>

Greifðskrásetling

Nr.	Gjaldlagi	Afborgun	Vextir	Greifðslugj.	Greitt allt
1	02.06.2011	13.390 kr.	0 kr.	295 kr.	13.685 kr.
2	02.07.2011	13.389 kr.	0 kr.	295 kr.	13.684 kr.
3	02.08.2011	13.390 kr.	0 kr.	295 kr.	13.685 kr.
4	02.09.2011	13.390 kr.	0 kr.	295 kr.	13.685 kr.
5	02.10.2011	13.389 kr.	0 kr.	295 kr.	13.684 kr.
6	02.11.2011	13.390 kr.	0 kr.	295 kr.	13.685 kr.
Samtals:		80.338 kr.	0 kr.	1.770 kr.	82.108 kr.
Lántökugjafi:		2.340 kr.			
Árlig hlutfabstala kostnaðar:		7,49%			

Áskriftarsamningur

Símanúmer

[REDACTED]

Greiðandi

[REDACTED]

Notandi

Greiðslumáti Frelsi

Kreditkortanúmer

Gildistími /

Tegund síma

IMEI nr.

Þjónustuleið Frelsi eitt verð

Aukþjónustur

SIM kort

[REDACTED]

Skuldfærsluheimild
Ég undirritaður/væður hér með heimild fyrir að gíflid végnis ófangreinds símanúmers verði skuldfært á kreditkort mitt.
Days. 29. apríl 2011 Undirskrift _____ kt. _____

Undirskrift samnings

Ég undirritaður/hér hef kynnt mér álmennar reglur og skilmála Og fjarskipta hl., um fjarskiptaþjónustu sem fylgja samningi þessum

29. apríl 2011

Persónuskilríki (númer/teg.) : , nr.

Sölumaður

Undirskrift
rétthafa

_____

SP FJÁRMÖGNUN

Beiðni um láneyfirlit frá Reiknistofu bankanna

Undirritaður óskar eftir láneyfirliti frá Reiknistofu bankanna yfir skuldbindingar sínar við hverja og eina þá lána- og fjármálastofnun sem Reiknistofan þjónar eða tengist, þ.m.t. ábyrgðarskuldbindingar.

Hér undir falla einnig skuldbindingar mínar og ábyrgðarskuldbindingar sem stofnanirnar innheimta fyrir aðra aðila. Landsbankinn hf. eða dótturfyrirtæki hans, SP-Fjármögnun hf., hafa heimild til að senda beiðni þessa fyrir mína hönd. Heimildin gildir í 14 daga og tekur einungis til einnar könnunar og úprentunar á stöðu skuldbindingar samkvæmt framanrituðu.

Mér er kunnugt um rétt minn til að fá láneyfirlitið sent heim án viðkomu hjá SP-Fjármögnun hf.

Beiðnin er send til SP-Fjármögnunar/Landsbankans sem mun prenta út yfirlitið.

Ég óska eftir að yfirlitið verði

prentað út hjá SP-Fjármögnun hf./Landsbankanum hf.

sent heim

Reykjavík, 04.05.2011

[Redacted signature]

[Redacted name]

Höfundur/Glæsibílar

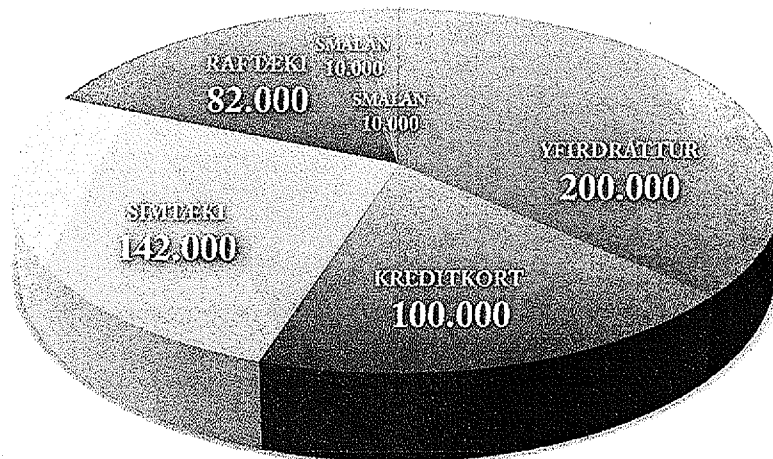
„Til hversu hárra skulda getur ungur einstaklingur stofnað og á hve stuttum tíma?“

Rannsakað með þátttöku 19 ára stúlku í menntaskóla. Hún hefur engin fyrri lán á eigin nafni, er ekki með skráð símanúmer. Hún hefur hingað til borgað reikninga á réttum tíma og er eigandi að bifreið sem hún fékk að gjöf.

Stúlkan hafði samband við nokkrar fjármálastofnanir til að fá fyrirgreiðslu, yfirdrátt og kreditkort. Hálfum degi eftir að stúlkan fékk kreditkort í hendur var skuldin komin í 200 þúsund krónur. Hún var komin í reikningsviðskipti við símafyrirtæki þar sem ekkert þak var á notkun og upphæð símareiknings. Með kreditkortu getur einstaklingur stofnað til viðskipta og gert fjárhagslegar skuldbindingar á mörgum stöðum, til dæmis með áskrift að tímaritum, sjónvarpi og fleiru.

Á 4 virkum dögum kom þess stúlka sér í 540 þúsund króna skuld hjá fjórum fyrirtækjum. Kreditkort var helsta hjálpartækið en með því sköpuðust 60% skuldanna. 4% skuldanna voru smálán.

19 ÁRA STÚLKA SAFNAR SKULDUM Á 4 VIRKUM DÖGUM

4 DAGAR – 540.000 KR. SKULDIR

Viðskiptabanki	Yfirdráttur	200.000
Kortafyrirtæki	Kreditkort	100.000
Símafyrirtæki	Raðgreiðslusamningur	142.990
Raftækjaverslun	Raðgreiðslusamningur	82.108
Smálánafyrirtæki 1	Smálán	10.000
Smálánafyrirtæki 2	Smálán	10.000
SAMTALS		545.098

Staðreyndir um smálán

Teknar saman af samtökunum Útlán

1. Smálán eru veitt í 1 - 30 daga og fer möguleg lánsupphæð stighækkandi með hverju uppgreiddu láni.
Fyrsta lán er kr. 10.000 og fjórða og hæsta lánið er 40.000 - 100.000 kr., misjafnt eftir smálánafyrirtæki, sem er jafnframt hámark þeirrar upphæðar sem er hægt að vera með að láni á hverjum tíma.
  2. **Meðalupphæð smálána** á einstakling eru kr. **17.200**.
  3. 38,2% af fólki sem sækir um smálán fær höfnun um lán.
Skilyrði sem þarf að fylla til þess að smálán er veitt:
    - a) Fólk má ekki vera á vanskilaskrá
    - b) Fólk má ekki vera skráð hjá umboðsmanni skuldara
    - c) Þarf að vera með skráð símanúmer og gilt debetkort
  4. Til þess að geta tekið hámarkslán smálánafyrirtækja, þarf einstaklingur að hafa staðið **tíu sinnum skil** á fyrri smálánum.
  5. Lántakendur eru á öllum aldri:

a) 18–19 ára	4%
b) 20–25 ára	35%
c) 26–35 ára	32%
d) 36 ára og eldri	29%
- 90,07%** af smálánum eru tekin frá **kl. 8 að morgni** til **kl. 20 að kvöldi**.
6. Heildarvanskil smálána eru 4–5% sem er svipað hlutfall og vanskil einstaklinga í venjulegu árferði hjá bankakerfinu.
  7. Þegar og ef kröfur fara í vanskil fer um innheimtu þeirra samkvæmt lögum nr. 95/2008. Þess má þó geta að til þessa hefur ekki ein einasta krafa verið fullnustuð með atbeina dómstóla eða sýslumannsembættu.